

ไทยในการรับรู้และความเข้าใจของเวียดนาม

มนธิรา ราโท

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คนเวียดนามและคนไทยอาศัยอยู่ริมแม่น้ำสายเดียวกัน (แม่น้ำโขง) ดื่มน้ำจากแม่น้ำสายเดียวกัน แม้วันหนึ่งน้ำจะแห้ง ภูเขาจะสีกรรอน แต่ความรู้สึกของคนเวียดนามและคนไทยจะมั่นคงตลอดไป เพราะพวกเราเป็นเพื่อนบ้านกัน --- โฮจิมินห์

บทนำ

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาภาพของไทยในการรับรู้และความเข้าใจของเวียดนาม โดยคำว่า “ไทย” ในที่มีความหมายกว้างและครอบคลุมถึงดินแดน รัฐ ผู้คน และวัฒนธรรมในแง่มุมต่างๆ ที่ปรากฏและสะท้อนผ่านมุมมองและความรู้สึกนึกคิดของเวียดนามหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ นักวิชาการ สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป ในกระบวนการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยพยายามศึกษามุมมอง การรับรู้ และความเข้าใจของเวียดนามต่อไทยจากเอกสารภาษาเวียดนามซึ่งประกอบด้วยงานเขียนประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “ไทย” เช่น เอกสารทางประวัติศาสตร์ บทความวิชาการ งานวรรณกรรม บันทึกการเดินทาง และสื่อประเภทต่างๆ โดยหวังว่างานเขียนเหล่านี้จะสามารถเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับมุมมองของเวียดนามต่อไทยได้อย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ในเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าความขัดแย้งในอดีตระหว่างไทยและเวียดนามและความขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวมนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้และความเข้าใจระหว่างไทยและเวียดนามทั้งในส่วนของการเข้าถึงข้อมูลข้อเท็จจริงและการทำความเข้าใจกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น หากแต่นโยบายการเปิดประเทศของเวียดนามในยุคหลังสงครามและการปฏิรูปทางเศรษฐกิจตามนโยบาย “โด่ยเหมย” (Đổi Mới) ส่งผลให้การลงทุนของธุรกิจไทยในเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ตลอดจนการตระหนักถึงความสำคัญและกระแสสำนึกของความเป็นภูมิภาคและความพยายามของภาครัฐและเอกชนของทั้งสองประเทศในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติทางวัฒนธรรมได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีต่อความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม และทัศนคติในเชิงบวกต่อกันในภาคประชาชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้ว ในการศึกษาประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศนั้นชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาคประชาชนอยู่ในระดับดีเสมอมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพของไทยจากบันทึกของชาวเวียดนามที่เคยเคลื่อนไหวหรือใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทย ในบางช่วงเวลานั้นบ่งบอกถึงมิตรภาพระหว่างประชาชนได้อย่างชัดเจน

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์มุมมองและความเข้าใจของเวียดนามต่อไทย ในการศึกษาชิ้นนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการรับรู้ ท่าที น่าเสียดาย และความรู้สึกของทางฝ่ายเวียดนามซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ในบางเหตุการณ์อาจขัดแย้งกับการรับรู้และความเข้าใจของฝ่ายไทยโดยทั่วไป กรอบของระยะเวลาของการศึกษากว้างและครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่มีการปรากฏหลักฐานชื่อของ *เซียม* หรือ *สยาม* ในประวัติศาสตร์ของเวียดนามจนถึงยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นถึงพลวัตและการเปลี่ยนแปลงในการรับรู้และความเข้าใจของเวียดนาม อีกทั้งเงื่อนไขของเวลาและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคสมัยนั้นยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทัศนคติและท่าทีของเวียดนามต่อไทยอีกด้วย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพยายามหยิบยกและแปลข้อความบางส่วนจากภาษาเวียดนามประกอบการวิจัย เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงมุมมองที่เวียดนามมีต่อไทยจากข้อมูลโดยตรง อย่างไรก็ตาม ในการแปลและการถอดเสียงภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทยนั้นมีความยุ่งยากอยู่บ้างเนื่องจากยังไม่มีระบบการถอดเสียงภาษาเวียดนามสู่ภาษาไทยที่เป็นมาตรฐาน และในภาษาเวียดนามเองมิได้กำหนดสำเนียงมาตรฐาน กล่าวคือผู้คนในภาคเหนือ กลาง และใต้ มีสำเนียงพูดต่างกัน แต่ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยพยายามถอดเสียงให้ใกล้เคียงกับสำเนียงฮานอย (เมืองหลวง) ให้มากที่สุด

สยาม (ไทย) ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ของเวียดนาม

ในเอกสารทางประวัติศาสตร์ของเวียดนามได้มีการบันทึกไว้ว่าไทยและเวียดนามนั้นมีการติดต่อทางการทูตและการค้าขายกันตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 12¹ เล วัน ฮิว (Lê Văn Hưu) ได้เรียบเรียงพงศาวดารของอาณาจักร ด่าย เหวียด (ชื่ออาณาจักรของเวียดนามตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 11 – 15) ใช้ชื่อว่า *ด่าย เหวียด สือ กี* (Đại Việt Sử Ký) ซึ่งเป็นพงศาวดารฉบับแรกของเวียดนามขึ้นในปี ค.ศ. 1272 มีเนื้อหาครอบคลุมประวัติศาสตร์ของเวียดนามตั้งแต่สมัย เจี้ยว ด่า (Triệu Đà) จนถึงสมัยของจักรพรรดิ ลี เจียวหว่าง (Lý Chiêu Hoàng) แต่ต้นฉบับของพงศาวดารฉบับนี้สูญหายไป ต่อมาในสมัยราชวงศ์เล (Lê) โง สีเลียน (Ngô Sĩ Liên) ได้เรียบเรียง *ด่าย เหวียด สือ กี ต่วน ทือ* (Đại Việt Sử Ký toàn thư) หรือพงศาวดารของด่าย เหวียด ฉบับสมบูรณ์ต่อจาก *ด่าย เหวียด สือ กี* ของเล วัน ฮิว ในพงศาวดารฉบับนี้มีส่วนที่กล่าวถึง “เซียม” (Xiêm) คือชื่อที่เวียดนามให้เรียกไทย (หรือบางแห่งใช้ เซียม ลา หรือ เตียม ลา) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในพงศาวดารของด่าย เหวียด ฉบับแรกโดย เล วัน ฮิว นั้นน่าจะมีการกล่าวถึงไทยแล้ว

นอกจากนี้ ในเอกสาร *ซื่อ เตีย จี* (Đur Đĩa Chí) ซึ่งว่าด้วยภูมิศาสตร์ เป็นผลงานที่วีรบุรุษและปัญญาชนคนสำคัญของเวียดนามคือ เหงวียน จ้าย (Nguyễn Trãi) ได้เรียบเรียงไว้ในปี ค.ศ. 1438 กล่าวถึง “เซียม” ด้วยเช่นกัน มีเนื้อหาดังนี้

¹ Ủy ban khoa học xã hội Việt Nam, Ban Đông Nam Á. *Thư tịch cổ Việt Nam viết về Đông Nam Á phần Xiêm*. Hanoi, 1977. P. 1.

ประเทศเซียมอยู่ทางทะเลใต้ มีพื้นที่กว้างกว่าหนึ่งพันไมล์ เดิมเป็นสองประเทศคือ เซียม และ ลา ห็อก (ละโว้?) ต่อมาประเทศเซียมเข้ายึดครอง ลา ห็อก และรวมเป็นประเทศเดียวกันคือ เซียมลา ... ดินของประเทศลาอุตมสมบูรณ์ ข้าวพันธุ์ดี ผลิตขี้ผึ้งสีเหลือง ส่วนดินของประเทศเซียมแย้ เครื่องบรรณาการประกอบด้วย กระดองเต่า งาช้างสีขาวย...คนเมืองลาใช้ผ้าพันมือและหัวเข่าเหมือนการห่อศพคนตาย ... คนในประเทศเรา (เวียดนาม) ห้ามไม่ให้เลียนแบบภาษาและเครื่องแต่งกายของของจีน จาม ลาว เซียม เขมร เพราะจะทำให้ประเพณีของเราเสียหาย²

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์และการจดบันทึกของเวียดนามแล้ว ไทยปรากฏในการรับรู้หรือในเอกสารบันทึกของเวียดนามช้ากว่ากัมพูชาและลาวซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับเวียดนามโดยตรง ในเอกสารของเวียดนามมีการระบุว่าเวียดนามและกัมพูชานั้นมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ในคริสต์ศตวรรษที่ 8 (หรือปี ค.ศ. 722) และมีการสถาปนาความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในสมัยของราชวงศ์ลี่ (Lý) ดังที่มีการระบุไว้ใน *ด้าย เหวียด สือ กี ต่วน ทือ* (Đại Việt Sử Ký toàn thư) ว่า กัมพูชาส่งคณะทูตมายัง ทังลอง (Thăng Long) ชื่อเดิมของฮานอยในขณะนั้น และราชสำนักของเวียดนามให้การรับรองเป็นอย่างดี³ และเมื่อเปรียบเทียบกับลาวแล้ว จะเห็นว่าเวียดนามและลาวนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดมาช้านาน ในบันทึกของเวียดนามกล่าวว่า ในปี ค.ศ. 545 สมัยหว่าน ซวน (Van Xuân) แม่ทัพลี่ นาม เต้ (Lý Nam Đé) หลบหนีการไล่ล่าของกองทัพจีนเข้าไปในเขตพื้นที่ของประเทศลาวในปัจจุบัน และได้รับความช่วยเหลือจากชาวลาวเป็นอย่างดี และในยุคต่อมากองกำลังของลาวและเวียดนามได้ร่วมกันต่อสู้กับการรุกรานของกองทัพจีน จนกระทั่ง เล เหล่ย (Lê Lợi) รัชชนะจีนในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 ความสัมพันธ์เวียดนาม-ลาว จึงได้ขยายครอบคลุมความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ ด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการค้าขาย⁴

ภาพของ “เซียม” ชัดเจนขึ้นในพงศาวดารชุด *ด้าย นาม ถึก หลุก* (Đại Nam Thực Lục) ซึ่งเป็นการชำระประวัติศาสตร์ของขุนนางในสมัยราชวงศ์เหงวียนซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ราชสำนักของไทยและเวียดนามมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น พงศาวดารฉบับนี้กล่าวถึงภาพของสัมพันธ์และความขัดแย้งระหว่าง “เซียม” และ “ด้าย นาม” ในช่วงเวลาสามศตวรรษ ตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 ถึง 19 นอกจากพงศาวดารชุด *ด้าย นาม ถึก หลุก* แล้ว เอกสารอีกหลายชิ้นที่เรียบเรียงในสมัยราชวงศ์เหงวียนยังได้กล่าวถึง “เซียม” หรือ “เซียมลา” ด้วยเช่นกัน เช่น ในเอกสารชื่อ *ด้าย นาม จิง เบียน เหลียด เจวียน* (Đại Nam chính biên liệt truyện) ซึ่งเรียบเรียงโดย เหงวียน วัน ซุง (Nguyễn Văn Xung) ในปี ค.ศ. 1839 ตามคำสั่งของจักรพรรดิ มิงเหม่ง (Minh Mệnh) เหงวียน วัน ซุง เป็นชาวเมืองบันทายมาศ หรือในภาษาเวียดนามคือ ท่าเตียน (Hà Tiên) และเคยอาศัยอยู่ในไทยเป็นเวลา 30 ปี

² อ้างแล้ว หน้า 3.

³ Khoa Chính trị quốc tế và ngoại giao Việt Nam, Bộ môn chính sách đối ngoại Việt Nam. *Ngoại giao Việt Nam từ thuở dựng nước đến trước cách mạng tháng tám 1945*. Hanoi: Học Viện Quan Hệ Quốc Tế, 2001. P. 203.

⁴ อ้างแล้วหน้า 207 -208.

ใน ค่าย นาม จิง เบียน เหลียด เจวียน ระบุว่าประเทศ “เตียม ลา” เดิมเรียกว่าประเทศ ซิก โถ่ (Xích Thô) ต่อมาแบ่งเป็นสองส่วนคือ “เตียม” (Tiêm) และ “ลา ห็อก” (La Học) พื้นที่ของเตียมแห้งแล้ง ไม่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว ส่วนพื้นที่ของ ลา ห็อก นั้นมีความอุดมสมบูรณ์ ชุ่มชื้น การเก็บเกี่ยว ได้ผลดี และในตอนหนึ่งได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยของชาวเตียม ดังนี้

นิสัยของชาวเตียมโหดร้าย ชอบโกหก ชอบทำสงครามทางเรือ นับถือพุทธ ตัวอักษรเขียน แนวขวาง ทั้งผู้หญิงผู้ชาย ส่วนใหญ่แล้วเป็นพระและชี แต่ผู้ชายเท่านั้นที่ออกบวช คนที่ ร่ำรวยกลับยั้งนับถือพุทธศาสนา ทรัพย์ดินและทองกึ่งหนึ่งยกให้วัด อากาศไม่ดี เป็นพิษ หรือไม่ก็ร้อน ดินเปียกชื้น ทุกคนอยู่บ้านใต้ถุนสูง ไม่มีเตียง เก้าอี้ ผู้ชายตัดผมสั้น ผู้หญิง ไว้ผมมวยและมีปีกผมเหมือนกับลูกตุ้ม งานทุกอย่างผู้หญิงเป็นคนตัดสินใจ ใช้เปลือก หอยแทนเงิน ห้ามไม่ให้เก็บเงิน (แร่) ไว้ใช้ส่วนตัว สินค้าที่มีได้แก่ หินมีค่า เพชร พริกไทย ดำ ถั่ว กานพลู เหล็ก⁵

การที่เวียดนามมอง “เตียม” และประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคว่าด้อยอารยะกว่าตนนี้เป็นอิทธิพลของจีน หรือ หาน (Hán) ที่มองว่าตนเป็นศูนย์กลางของโลกและมีอารยธรรมสูงส่งกว่าชาติอื่นๆ เวียดนามอยู่ภายใต้ การปกครองของจีนเป็นเวลานานและมีความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมจีน รวมทั้งยึดถือจีนเป็นแบบอย่างในการ พัฒนาประเทศของตนในหลายๆ ด้าน จึงมักเปรียบเทียบตัวเองกับจีนและคิดว่าตนเองนั้นเจริญกว่าประเทศ รอบข้าง⁶ แม้แต่ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 แนวคิดนี้ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ เช่น ในบันทึกการเดินทางเรื่อง ห่าน หม่าน ฮู กี๋ (Hạn Mạn Du Ký) ของเหงวียน บ่า จ้าก (Nguyễn Bá Trác) ที่กล่าวถึงการเดินทางจาก ท่าเรือในเมืองไซ่ง่อนไปยัง สยาม ไต่่ว (จีน) และ เหญืด บ่าน (ญี่ปุ่น) ระหว่างปี ค.ศ. 1908 – 1914 ซึ่งใน การเดินทางครั้งนี้ ผู้เขียนได้มีโอกาสมาพักที่กรุงเทพฯ เป็นเวลาประมาณ 10 วัน และบรรยายถึงสภาพ ความเป็นอยู่ของกรุงเทพฯ ตั้งแต่เรือได้เทียบท่าว่าเป็นเมืองที่ผู้คนเดินทางเข้าออกได้ตามใจ

เรือจากเกาะโกนโลนใช้เวลาสองวันก็เดินทางมาถึงกรุงเทพฯ เมืองหลวงของประเทศสยาม ข้าพเจ้าจำได้ว่าเป็นเวลา 7 โมงเช้า ของวันที่ 6 เดือนเมษายน (1908) เรือเข้าเทียบท่า ผู้โดยสารขึ้นลงได้ตามใจ ไม่มีใครถามอะไรทั้งนั้น⁷

จากนั้น ผู้เขียนได้พักอยู่กับบ้านคนรู้จักซึ่งเป็นชาวอานนาม (เวียดนาม) ซึ่งได้หนีการจับกุมรัฐบาล อาณานิคมในเวียดนามมาอยู่ที่กรุงเทพฯ เป็นเวลากว่า 7 ปีแล้ว โดยทำอาชีพขายยา ในขณะนั้นมีชาวอาน

⁵ Ủy ban khoa học xã hội Việt Nam, Ban Đông Nam Á. *Thư tịch cổ Việt Nam viết về Đông Nam Á phần Xiêm*. P. 5.

⁶ Đặng Văn Chương, “Quan hệ Xiêm với các nước láng giềng phía đông dưới thời Taksin (1767 – 1782)”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 5 (50), 2001. P. 52.

⁷ Nguyễn Bá Trác. *Hạn – Mạn Du Ký: Xiêm – Tàu – Nhật Bản (1908-1914)*. Hanoi, 1921, P. 9.

นามจำนวนมากเข้ามาพำนักในกรุงเทพฯ และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับยาสมุนไพร ทำสวน ทำนา ช่างไม้ และช่างตัดเย็บ ผู้เขียนได้ให้ข้อมูลว่าชาวอานนามในกรุงเทพฯ ขณะนั้นแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ ชาวอานนามเก่า (Cựu Annam) อยู่บริเวณลำเพ็ญ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และชาวอานนามใหม่ (Tân Annam) ซึ่งเป็นกลุ่มชาวคริสต์ที่ลี้ภัยเข้ามาในสยามด้วยเหตุผลทางศาสนา และตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณ สามเสน

ในช่วงระยะเวลาประมาณ 10 วันที่พำนักอยู่ในกรุงเทพฯ นั้น เหววียน บ่า จ้าก ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับชาวสยามว่าเป็นผู้เลื่อมใสในพุทธศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากจนอาจกล่าวได้ว่าถึงขั้น งามายเชื้อ เรืองผีและเทพเจ้า (mê tín qui thần) วัดวาอารามมีให้เห็นอยู่ทั่วไป แต่กระนั้นในทัศนะของ เหววียน บ่า จ้าก พุทธศาสนาในสยามยังไม่พัฒนามากนักเนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการทำบุญใส่บาตรมากกว่าศึกษาคำสอนอย่างจริงจัง เหววียน บ่า จ้าก ได้เปรียบเทียบว่าราชสำนักของสยามนั้นมีความศรัทธาในพุทธศาสนามากกว่าในสมัยราชวงศ์ลี-เจิน ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นยุคที่พุทธศาสนาเจริญสูงสุดในเวียดนามเสียอีก นอกจากนี้ ผู้เขียนได้แสดงความเห็นว่า ชาวสยามนั้นมีนิสัย เกียจคร้าน (biếng nhác) และชอบเล่นการพนัน ดังที่สะท้อนในตอนหนึ่งของบันทึกว่า

พื้นที่อุดมสมบูรณ์ ง่ายต่อการเพาะปลูก แต่เป็นเพราะนิสัยของชาวสยามนั้นมักเกียจคร้าน ทำให้ประชาชนอดอยากอยู่มาก ผู้คนมักอยู่บ้านใต้ถุนสูง ไม่ทำสวนหรือรู้จักปลูกสมุนไพรใดๆ ทั้งสิ้น มีนิสัยชอบเล่นการพนัน รัฐบาลห้ามปรามแต่ไม่สำเร็จ ทำให้พระมหากษัตริย์ต้องออกมาตรการเก็บภาษีป้อน ด้วยเห็นว่านอกจากประชาชนที่ชื่นชอบแล้วยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับรัฐบาลด้วย⁸

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้ถ่ายทอดภาพของกรุงเทพฯ ไว้ค่อนข้างสนใจว่าเป็นเมืองที่มีถนนหนทาง กว้างขวาง จำนวนประชากรหนาแน่น อาคารบ้านเรือนออกแบบตามตะวันตก มีทางรถไฟและทางรถไฟ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็น มหานคร (nơi đại đô hội) นอกจากนี้แล้ว กรุงเทพฯ ยังเป็นชุมชนการค้าขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยพ่อค้าจากอังกฤษ ฝรั่งเศส และจีนอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีการพิมพ์หนังสือและหนังสือพิมพ์ต่างๆ อย่างแพร่หลาย แต่ถึงกระนั้นเมื่อเทียบกับคนอานนามแล้ว ผู้เขียนยังเห็นว่าระดับการศึกษาของชาวสยามยังด้อยกว่ามาก ส่วนกิจการต่างๆ นั้นต้องอาศัยผู้นำหรือชนชั้นสูงเสียเป็นส่วนใหญ่

กล่าวโดยสรุป ระดับความรู้ของคนสยามยังด้อยกว่าคนอานนาม ชะตากรรมของบ้านเมืองต้องอาศัยการบริหารงานของสมาชิกราชวงศ์เพียงไม่กี่คน แต่อันที่จริงแล้ว

⁸ อ้างแล้ว หน้า 12 – 13.

ความรู้ ความสามารถ การศึกษา และความคิดของคนชั้นสูงเหล่านั้นก็สูงกว่าประชาชนทั่วไปอยู่หลายเท่า⁹

ผู้เขียนนอกจากถ่ายทอดเรื่องราวของผู้คนและสภาพบ้านเมืองที่พบเห็นจากการเดินทางแล้ว ยังอธิบายถึงเกร็ดความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับสยามจากเอกสารของจีนด้วย เช่น ผู้เขียนกล่าวว่า ตามตำนานการสร้างเมืองนั้น ประเทศสยามก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 573 โดยวีรบุรุษที่ชื่อว่า *เผิด ลา พู อาน* (Phật La Phu An) หลังจากที่ยับไล่กองทัพของชาติต่างๆ ได้สำเร็จ จึงตั้งเมืองที่ *ลา บ่าน* (La Bآن) และเรียกชื่อประเทศว่า *ไท* ซึ่งแปลว่า *อิสระ* ต่อมาชาวโปรตุเกสได้เดินทางมาถึงและเรียกผู้คนในเขตนี้ว่า *กยามา* (Gyama) หมายถึง *ผู้มีผิวสีเขียวและดำ* ซึ่งได้กลายเป็นคำว่า *สยาม* ในเวลาต่อมา

เมื่อพิจารณาแล้ว ภาพของไทยในการรับรู้ของเวียดนามจากเอกสารทางประวัติศาสตร์และบันทึกการเดินทางในยุคต้น ๆ ค่อนข้างคลุมเครือและไม่เด่นชัดนัก แม้เวียดนามตระหนักถึงการมีอยู่ของไทยในฐานะเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตไม่ห่างกัน หากแต่ไม่มีการปฏิสัมพันธ์หรือการติดต่อกันมากนัก อีกทั้ง การรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับไทยของเวียดนามนั้นค่อนข้างจำกัดและเป็นความเข้าใจที่ผ่านจากเอกสารของจีนอีกชั้นหนึ่งซึ่งส่วนใหญ่แล้วเรียบเรียงขึ้นจากข้อสังเกตมากกว่าการศึกษาข้อเท็จจริง การที่เวียดนามรับอิทธิพลแนวคิดจากจีนและแยกตัวห่างจากเพื่อนบ้านในบริเวณใกล้เคียงยังส่งผลต่อมุมมองของเวียดนามต่อไทยและประเทศรอบๆ เวียดนามว่าเป็นชาติที่ด้อยอารยะกว่าตนเอง

อย่างไรก็ตาม ประเทศเวียดนามนั้นมีการแบ่งดินแดนเป็น 2 ส่วน คือ เขตเหนือ (Đàng Ngoài) และเขตใต้ (Đàng Trong) มาช้านาน ด้วยข้อจำกัดทางด้านภูมิศาสตร์ ไทยและทางเหนือของเวียดนามนั้นไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากนัก แต่ไทยกลับมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับตระกูลเหงวียนซึ่งอยู่ทางใต้ของเวียดนามมาช้านาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 – 19 ที่ไทยเข้าไปมีส่วนร่วมกับการสถาปนาราชวงศ์เหงวียนของจักรพรรดิชาลอง (Gia Long) หรือ องค์เชียงสี่อ ที่สามารถเอาชนะกลุ่มเตยเซิน (Tây Sơn) และผนวกดินแดนของเวียดนามได้เป็นปึกแผ่น แต่กระนั้นในยุคของราชวงศ์เหงวียนซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายและครองราชย์ยาวนานที่สุดนี้เองที่เวียดนามตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสเป็นเหตุให้ราชวงศ์เหงวียนตกเป็นจำเลยและถูกมองเป็นผู้ร้ายในประวัติศาสตร์ของเวียดนาม ในขณะเดียวกันกับที่กลุ่มเตยเซินนั้นได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษ ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ของราชวงศ์จักรีและราชวงศ์เหงวียนนั้นจึงมีความน่าสนใจไม่เพียงเพราะเป็นยุคสมัยที่ไทยและเวียดนามมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น แต่การประเมินหรือตีความประวัติศาสตร์ยุคเหงวียนและความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามในยุคนี้ของนักวิชาการเวียดนามยังส่งผลต่อทัศนคติของเวียดนามต่อไทยในยุคต่อๆ มาด้วย

⁹ อ้างแล้ว หน้า 13.

มุมมองที่แตกต่างกันระหว่างไทยและเวียดนามในกรณีขององเชียงสือ

นับตั้งแต่ที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรในเอกสารของเวียดนามตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 12 ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามนั้นเป็นไปอย่างราบรื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการค้า โดยไทยใช้เมืองท่า เวิน โด่น (Vân Đồn) ตั้งอยู่ในพื้นที่ของจังหวัด กว่าง นิง (Quảng Ninh) ซึ่งอยู่ในเขตตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นตลาดหรือศูนย์กลางการค้าขายกับพ่อค้าจากประเทศต่างๆ เช่น จีน และในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14 สยามพยายามยกระดับความสัมพันธ์กับจีนและเวียดนามให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นทั้งนี้ อาจจะกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างราชสำนักของไทยกับตระกูลเหงวียนซึ่งอยู่ทางใต้ของเวียดนามเป็นไปได้ด้วยดี สังเกตได้จากการที่สยามส่งหนังสือไปเจรจากับเจ้าตระกูลเหงวียนในเรื่องของการยกเว้นการเก็บภาษีอากรหรือให้ช่วยเหลือพ่อค้าชาวไทยที่ถูกทหารเวียดนามยึดสินค้าในระหว่างที่เดินทางไปและกลับจากประเทศจีน¹⁰ นอกจากนี้ เวลาที่เรือนำเครื่องบรรณาการของไทยไปเมืองจีนนั้นมักพักจอดเรือในเวียดนามเพื่อสะสมเสบียงหรือซ่อมแซมเรือ ในเวลาต่อมายังเป็นแบบอย่างให้เจ้าตระกูลเหงวียนได้ปฏิบัติตามในการนำส่งเครื่องราชบรรณาการให้กับจีนด้วย เนื่องจากแต่เดิมตระกูลเหงวียนซึ่งอยู่ทางใต้นั้นไม่ได้มีการติดต่อกับจีนมากนัก ซึ่งต่างกับเวียดนามในเขตภาคเหนือที่มีพรมแดนติดกับจีนจึงมีความใกล้ชิดกับจีนมากกว่า เวียดนามทางใต้ซึ่งมีพื้นที่อยู่ห่างไกล เช่น ในตอนหนึ่งของจดหมายที่เจ้าชายเหงวียน ฟุก จู (Nguyễn Phúc Chu) เขียนถึง ราชสำนักของจีนนั้นในปี ค.ศ. 1702 ได้ระบุว่า

วันที่ 2 เดือน 9 ปีที่แล้ว ได้ต้อนรับเครื่องบรรณาการจากประเทศ เขียม ล่า ซึ่งได้เดินทางผ่านชายแดนประเทศของข้าพเจ้า และได้ทราบว่าเรือดังกล่าวกำลังจะนำเครื่องราชบรรณาการไปมอบให้ราชสำนักจีน ก็ได้บังเกิดความรู้สึกซาบซึ้งใจและได้ช่วยเหลือการนำส่งเครื่องราชบรรณาการ ช่วยซ่อมแซมเรือเล็ก และมอบเสบียงอาหารสำหรับการเดินทางไปกวางตุ้ง¹¹

ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 ประเทศเวียดนามประสบกับปัญหาความขัดแย้งภายใน กล่าวคือ ประเทศได้แบ่งออกเป็นสองส่วนคือเหนือและใต้ ตอนเหนืออยู่ภายใต้อิทธิพลของตระกูลจิ่ง (Trịnh) และตอนใต้อยู่ภายใต้อำนาจของตระกูลเหงวียน (Nguyễn) แม้ว่าทั้งสองตระกูลประกาศความภักดีต่อราชวงศ์เล (Lê) ซึ่งปกครองประเทศอยู่ในขณะนั้น แต่พวกเขาได้ต่อสู้ชิงอำนาจกันอย่างยาวนานจนบ้านเมืองระส่ำระสาย อยู่ในภาวะยากลำบาก ประชาชนประสบกับภัยธรรมชาติและความอดอยากจนเกิดการลุกฮือของกบฏชาวนาในเกือบทั่วทุกพื้นที่ในประเทศ เช่น กลุ่มของเตยเซิน (Tây Sơn) ประกอบด้วยสามพี่น้องจากหมู่บ้านเตยเซิน ได้ปลุกระดมและรวมกำลังชาวบ้านซึ่งประกอบด้วยชาวนาและพ่อค้าให้ลุกขึ้นมาต่อสู้

¹⁰ Khoa Chính trị quốc tế và ngoại giao Việt Nam, Bộ môn chính sách đối ngoại Việt Nam. *Ngoại giao Việt Nam từ thuở dựng nước đến trước cách mạng tháng tám 1945*. Hanoi: Học Viện Quan Hệ Quốc Tế, 2001. P. 212 - 213.

¹¹ อ้างใน Nguyễn Lương Bích. *Lược sử ngoại giao Việt Nam các thời trước*. Hanoi: NXB Quân Đội Nhân Dân, 1996. P. 179.

กับตระกูลที่มีอำนาจทั้งสองเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งและการแบ่งแยกอำนาจกันในขณะนั้น จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1776 กลุ่มเตยเซินสามารถยึดไซ่ง่อนหรือที่เรียกว่า ซา ดิ่ง (Gia Định) ในขณะนั้นได้สำเร็จ เหวงวียนฟุก แอ้ง (Nguyễn Phúc Ánh) ได้พำริพลจำนวนหนึ่งหนีเข้ามายังประเทศไทยและรู้จักกันในประวัติศาสตร์ไทยในนามของ *องเชียงสือ* ต่อมาในปี ค.ศ. 1786 พวกเตยเซินสามารถเอาชนะตระกูลจิงในตอนเหนือของประเทศไทยได้และเข้ายึดเมืองหลวงฮานอย กลุ่มเตยเซินพยายามบริหารประเทศ ปฏิรูปนโยบายทางด้านจัดเก็บภาษีและแก้ปัญหาที่ดินให้กับประชาชน รวมทั้งรื้อฟื้นราชวงศ์เล่ขึ้นมาใหม่ แต่กลุ่มเตยเซินสามารถปกครองประเทศได้ในระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้น เพราะในเวลาต่อมาพวกเขาต้องพ่ายแพ้ให้แก่กองกำลังของเหงวียน ฟุก แอ้ง ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากกองกำลังของฝรั่งเศสและสยาม เมื่อปราบพวกเตยเซินได้แล้ว เหงวียน ฟุก แอ้ง สถาปนาตนเองเป็นจักรพรรดิชาลอง (Gia Long) ผู้สถาปนาราชวงศ์เหงวียนแห่งเวียดนามในปี ค.ศ. 1802 จากนั้นพระองค์ได้ย้ายราชธานีจากฮานอยลงมาที่เว้ (ตอนกลางของประเทศ) ซึ่งเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์เวียดนามที่สามารถรวมกันเป็นหนึ่งเดียวได้โดยไม่ได้แบ่งเป็นเหนือหรือใต้

นักวิชาการเวียดนามตั้งข้อสันนิษฐานว่าเหตุผลที่ เหงวียน ฟุก แอ้ง ตัดสินใจหนีมาเข้ายังสยามนั้นเป็นเพราะตำแหน่งที่ตั้งของสยามนั้นไม่ได้อยู่ใกล้เมือง ซา ดิ่ง มากเกินไปจนทำให้กองกำลังของเตยเซินติดตามได้ง่าย แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้อยู่ไกลจนเกินไปสำหรับการรวบรวมกำลังเพื่อกลับมากู้อำนาจคืนจากกลุ่มเตยเซินในภายหลัง นอกจากนี้ อีกเหตุผลหนึ่งที่เหงวียน ฟุก แอ้ง ไม่เลือกประเทศอื่นๆ ในใกล้เคียงคือราชสำนักของสยามในขณะนั้นมีความเข้มแข็งมากที่สุด ในภูมิภาค อีกทั้งยังแสดงความเต็มใจในช่วยเหลือเจ้าชายตกยากผู้นี้ ดังที่กล่าวในเอกสารของเวียดนามว่า เหงวียน ฟุก แอ้ง “ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีและอบอุ่นราวกับเป็นเจ้าของที่กำลังได้ขึ้นครองราชย์สมบัติ”¹² ทั้งนี้ เราอาจตั้งข้อสันนิษฐานได้ประการหนึ่ง การที่สยามให้การต้อนรับเหงวียน ฟุก แอ้ง นั้นเป็นปฏิกริยาที่สยามแสดงความไม่พอใจต่อท่าทีของกวางจุงที่พยายามชักชวนให้ลาวแข็งข้อต่อสยามดังที่เห็นได้จากในปี ค.ศ. 1787 กวางจุงส่งคณะทูตไปยังเมืองเจิน นิง (Trần Ninh) จิ่ง กาว (Trịnh Cao) กวี เหียบ (Quy Hợp) และเวียงจันทน์ หากแต่กษัตริย์ของลาวกลับจับคณะทูตของเตยเซินส่งให้กับสยาม ต่อมาสยามได้มอบตัวคณะทูตเหล่านี้ให้กับเหงวียน ฟุก แอ้ง เมื่อทราบเรื่อง กวางจุงสั่งให้แม่ทัพเจิน กวาง เสี่ยว (Trần Quang Diệu) และ บุษย ฤทธิชน (Bùi Thị Xuân) นำกองกำลังจำนวนสามหมื่นคนไปตั้งมั่นทางเขตตะวันตกเพื่อระงับภัยจากสยามในเขตพื้นที่ของลาว อย่างไรก็ตาม ในประวัติศาสตร์เวียดนาม การกระทำดังกล่าวของกวางจุงได้รับการยกย่องว่าเป็นการมองการณ์ไกลในการระงับการคุกคามจากสยาม ส่วนการกระทำของเหงวียน ฟุก แอ้ง นั้นถูกมองว่าเป็นการทรยศหรือต่อต้าน “กองกำลังที่ก้าวหน้า” (lực lượng tiến bộ) ของเตยเซิน¹³

ความช่วยเหลือของราชสำนักไทยต่อเหงวียน ฟุก แอ้ง ได้ส่งผลต่อความสัมพันธ์อันดีและการติดต่อทางการทูตระหว่างไทยและเวียดนาม ในรัชสมัยของพระองค์เวียดนามได้ส่งคณะทูตมาเยือนไทย 4 ครั้ง

¹² Lại Bích Ngọc, “Về việc vua Xiêm RAMA I cứu mang, giúp đỡ Nguyễn Ánh”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 1 (58), 2003. P. 59.

¹³ Nguyễn Lê Thi, “Mối quan hệ giữa Việt Nam với các nước trong khu vực Đông Nam Á qua thư tịch cổ Việt Nam”. *Về lịch sử Đông Nam Á thời cổ*. Hanoi: Viện Đông Nam Á, 1983. Pp. 229 – 232.

ได้แก่ (1) กุมภาพันธ์ 1803 (2) กุมภาพันธ์ 1807 (3) พฤษภาคม 1809 และ (4) ธันวาคม 1809 และรัชกาลที่ 1 ได้ส่งคณะทูตไปเวียดนาม 8 ครั้ง ได้แก่ (1) สิงหาคม 1802 (2) ธันวาคม 1803 (3) มีนาคม 1806 (4) สิงหาคม 1806 (5) ตุลาคม 1806 (6) กุมภาพันธ์ 1807 (7) ธันวาคม 1809 และ (8) กรกฎาคม 1810 อีกทั้งจักรพรรดิชาลองยังส่งของขวัญมีค่าต่างๆ มาถวายรัชกาลที่ 1 ด้วย นอกจากนี้ ในปี ค.ศ. 1789 สยามประสบภัยแล้ง จึงได้ส่งสารมาขอความช่วยเหลือจากเวียดนาม ซึ่งเวียดนามได้ส่งข้าวสารมาช่วยจำนวน 200 เกวียน ในเอกสารของเวียดนาม เจ้าตระกูลเหงวียนได้กล่าวถึงการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนบ้าน (láng giềng) โดยกล่าวว่า “ประเทศของเรากับเซียมเป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกันมาแต่เดิม ดังนั้น ประชาชนของเซียมก็เหมือนกับประชาชนของเรา เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว เมื่อเห็นผู้คนอดอยากจะไม่ให้รู้สึกสงสารได้อย่างไร”¹⁴ ในปลายปีเดียวกันนั้น ทางเหงวียน ฟุง แอ้ง ได้แจ้งให้กรุงเทพฯ รัฐบาลเกี่ยวกับหัวเมืองปัตตานีกำลังเตรียมการยกทัพ และในเวลาต่อมาได้อาศัยกองทัพไทยปราบกบฏหัวเมืองปัตตานีอีกด้วย เหตุการณ์ได้สร้างความไว้วางใจให้แก่ราชสำนักสยามต่อเวียดนามได้มากขึ้น¹⁵ สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของทั้งสองฝ่ายในการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

อย่างไรก็ตาม ชาลองได้พยายามแสดงให้เห็นสยามเห็นอยู่ตลอดเวลาว่าแผ่นดินอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่าแต่ไม่ได้ขึ้นกับสยามโดยตรง เช่น การส่งของขวัญจากตะวันตกให้แก่สยามแทนที่เป็นของที่ทำได้ที่ทั่วไปในเวียดนาม เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนมีความสัมพันธ์กว้างขวางกับต่างประเทศรวมทั้งกับตะวันตกด้วย นอกจากนี้ ชาลองยังได้ส่งหนังสือขอให้สยามส่งข้าวสารไปให้ โดยอ้างว่าทางไซ่ง่อนกำลังประสบภัยแล้งเช่นกัน ซึ่งอาจมองได้ว่าเป็นการแกล้งหรือทวงข้าวที่เวียดนามที่เคยส่งมาช่วยเหลือคืนจากสยามบ้าง¹⁶ ความบาดหมางระหว่างสยามกับชาลองนั้นเริ่มเห็นชัดยิ่งขึ้นเมื่อองค์จันของกัมพูชาได้ขอเข้าสวามิภักดิ์ต่อราชสำนักเวียดนามในเดือนกันยายน 1807 ราชสำนักแห่งกรุงเว้ได้ตอบรับคำขอนั้นโดยไม่ลังเล เนื่องจากเห็นว่านี่เป็นโอกาสที่เวียดนามจะได้ถ่วงดุลอำนาจกับไทยในกัมพูชา หลังจากที่รัชกาลที่ 1 สวรรคตในปี 1809 และจักรพรรดิชาลองตัดสินใจส่งกองกำลังทหารเข้าไปในกัมพูชาในเดือนพฤศจิกายน 1810 ความขัดแย้งระหว่างไทย เวียดนามและกัมพูชาเข้าสู่ภาวะที่ตึงเครียดมากขึ้น¹⁷

ความสัมพันธ์อันดีระหว่างราชสำนักสยามและราชสำนักเวียดนามที่กรุงเว้ผ่านความสัมพันธ์ของรัชกาลที่ 1 และจักรพรรดิชาลองนั้นต้องชะงักลงเนื่องจากความขัดแย้งและการสู้รบที่ยาวนานเกือบ 10 ปีในดินแดนของกัมพูชาโดยที่ทั้งไทยและเวียดนามนั้นต้องการที่จะเข้าไปมีอำนาจเหนือกัมพูชาหรืออีกนัยหนึ่งเพื่อถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันในภูมิภาคนี้ นั่นเอง ซึ่งในทัศนะของเวียดนามมองว่าไทยในขณะนั้นแม้เป็นประเทศที่กำเนิดใหม่แต่พัฒนาอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นอาณาจักรที่เข้มแข็งที่สุดในภูมิภาค เวียดนาม

¹⁴ Khoa Chính trị quốc tế và ngoại giao Việt Nam, Bộ môn chính sách đối ngoại Việt Nam. *Ngoại giao Việt Nam từ thuở dựng nước đến trước cách mạng tháng tám 1945*. P. 213.

¹⁵ Nguyễn Duy Chính, “Trương quan Xiêm – Việt cuối thế kỷ 18 (tiếp theo)”. *Tạp Chí Nghiên Cứu và Phát Triển*, số 2 (67), 2007. P. 76 - 77.

¹⁶ อ้างแล้ว หน้า 78.

¹⁷ Dương Duy Bằng, “Quan hệ giữa Việt Nam – Campuchia – Xiêm giai đoạn 1802 – 1834”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 4 (79), 2006. Pp. 18 – 19.

มองว่าสยามพยายามที่จะขยายดินแดนทางด้านตะวันออกเข้าไปในดินแดนของลาวและกัมพูชาตั้งแต่สมัยของสมเด็จพระเจ้าตากสิน และนโยบาย “มุ่งตะวันออก” (มุ่งขยายดินแดนทางด้านตะวันออก) หรือ *ดงเตียน* (Đông Tiển) ดังกล่าวยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่องในสมัยรัตนโกสินทร์¹⁸ ดังนั้น ภาพของสยามในเอกสารทางประวัติศาสตร์ของเวียดนามนั้นจึงเป็นเสมือนประเทศล่าดินแดนและเป็นภัยคุกคามต่อประเทศเพื่อนบ้านที่อ่อนแอกว่า เช่น ลาว กัมพูชา ซึ่งเวียดนามเองแม้ประเมินตนเองว่าไม่ได้มีกำลังน้อยกว่าสยามแต่เวียดนามสมควรต้องระมัดระวังตนเป็นอย่างยิ่งเพราะหากสยามสามารถครอบครองดินแดนของลาวและกัมพูชาได้สำเร็จย่อมเป็นผลร้ายต่อเวียดนามมากกว่าผลดี จึงไม่น่าแปลกใจที่เวียดนามพยายามเข้าไปมีบทบาทในกัมพูชา และกัมพูชาในฐานะประเทศที่เล็กกว่าได้อาศัยการทานอำนาจ ระหว่างสยามและเวียดนามหรือพึ่งพาทั้งสองฝ่ายซึ่งเป็นประเทศใหญ่ในภูมิภาคเป็นทางรอดของตน

ในขณะเดียวกัน เวียดนามยังเห็นว่าลาวเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อความมั่นคงของเวียดนามเช่นกัน แม้แต่จักรพรรดิชาลองยังได้กล่าวว่า เวียงจันทน์นั้นเปรียบเสมือนหัวของเวียดนาม (*phên đầu miền thượng đạo*)¹⁹ ในระหว่างปี ค.ศ. 1805 – 1824 เจ้าอนุของลาวได้ส่งคณะทูตมายังราชสำนักเวียดนามถึงแปดครั้งเพื่อหารือและขอความช่วยเหลือในการต่อต้านสยาม ในปี ค.ศ. 1827 เจ้าอนุพร้อมกับผู้ติดตามจำนวนหนึ่งหนีเข้ามายังเขต ตาม ด่ง (Tam Đông) ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดเหงะ อาน (Nghệ An) เพื่อขอความช่วยเหลือจากเวียดนาม ราชสำนักของเวียดนามได้พิจารณาว่าควรช่วยเหลือเจ้าอนุรบกับสยามหรือไม่ ซึ่งในบันทึกของราชวงศ์เหงะวียนระบุว่าราชสำนักใช้เวลาอย่างมากในการพิจารณากรณีดังกล่าว ความเห็นแตกออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายแรกประกอบด้วยแม่ทัพคนสำคัญเช่น เล วัน เสวียด (Lê Văn Duyệt) ขุนนาง เจิ่น กิม หวาน (Trần Kim Hoán) เห็นว่าเวียดนามควรใช้โอกาสนี้ร่วมมือกับลาวต่อต้านสยามเพื่อกำจัดภัยคุกคามทางด้านตะวันตก เพราะถ้าลาวต้องพ่ายแพ้แก่สยาม เวียดนามก็คงยากที่สงบสุขได้ ส่วนอีกฝ่ายประกอบด้วยพระญาติของจักรพรรดิมีง หม่าง (Minh Mạng) ไม่เห็นด้วยที่จะปะทะกับสยาม ซึ่งนักประวัติศาสตร์เวียดนามในยุคต่อมามองว่าเป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาดของราชสำนักเวียดนาม และทำให้เวียดนามพลาดโอกาสที่จะร่วมมือกับลาวต่อต้านสยามซึ่งเป็นภัยคุกคามทางด้านตะวันตกของเวียดนาม²⁰

อย่างไรก็ตาม สายสัมพันธ์อันดีของสยามและเวียดนามที่สร้างขึ้นในสมัยของชาลองและรัชกาลที่ 1 นั้นยังไม่ขาดสะบั้นเสียทีเดียว ทั้งสองฝ่ายพยายามรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกันไว้ เช่น ในเดือนมิถุนายนปี ค.ศ. 1812 ในรัชสมัยของรัชกาลที่ 2 สยามได้ส่งทูตไปไว้เพื่อร่วมพิธีศพของพระมารดาของจักรพรรดิชาลองและได้ใช้โอกาสนี้ชี้แจงเรื่องที่ยุทธศาสตร์ของสยามส่งกำลังทหารเข้าไปในกัมพูชา ซึ่งทางเวียดนามมองว่าที่สยามทำเช่นนี้เพราะสยามไม่ชอบใจเพิ่มความขัดแย้งกับเวียดนามในเวลาเดียวกันกับที่กำลังมีศึกทางด้านพม่า และ

¹⁸ Đặng Văn Chương, “Quan hệ Xiêm với các nước láng giềng phía đông dưới thời Taksin (1767 – 1782)”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*, số 5 (50), 2001. Pp. 47 – 52.

¹⁹ Khoa Chính trị quốc tế và ngoại giao Việt Nam, Bộ môn chính sách đối ngoại Việt Nam. *Ngoại giao Việt Nam từ thuở dựng nước đến trước cách mạng tháng tám 1945*. P. 227.

²⁰ Nguyễn Lê Thi, “Mối quan hệ giữa Việt Nam với các nước trong khu vực Đông Nam Á qua thư tịch cổ Việt Nam”. *Về lịch sử Đông Nam Á thời cổ*. Hanoi: Viện Đông Nam Á, 1983. Pp. 245 – 248.

เพื่อลดความบาดหมางกับสยาม จักรพรรดิชาลองได้ขอให้องค์จันส่งทูตไปกรุงเทพฯ ตามเดิม เมื่อจักรพรรดิ มิง หม่าง (Minh Mang) ขึ้นครองราชย์ต่อจากจักรพรรดิชาลอง พม่าได้ส่งทูตมาขอเจริญไมตรีกับราช สำนักเวียดนามและขอให้เวียดนามยุติความสัมพันธ์ทางการทูตกับทางสยาม จักรพรรดิ มิง หม่าง ได้ตอบ ปฏิเสธ ทั้งนี้เพื่อรักษาความสัมพันธ์กับสยามแม้ว่าขุนนางในราชสำนักหลายคนต้องการให้เวียดนาม ร่วมมือกับพม่าก็ตาม²¹ อีกตัวอย่างหนึ่งของความสัมพันธ์อันดีระหว่างสยามและเวียดนามคือการที่ จักรพรรดิ มิง หม่าง ประกาศไว้ว่าลี้ภัยในราชสำนักเวียดนามเป็นเวลาสามวันเมื่อทราบข่าวการสิ้นพระชนม์ ของรัชกาลที่ 2 ในปี ค.ศ. 1824 ซึ่งเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์เวียดนามที่มีการแสดงไมตรีจิตต่อประเทศ เพื่อนบ้านถึงเพียงนี้ และเป็นการประกาศถึงความเป็นมิตรประเทศกับสยามอย่างชัดเจน²²

แต่ด้วยเหตุที่กัมพูชาดำเนินนโยบายพึ่งพิงทั้งฝ่ายสยามและเวียดนามจนเป็นเหตุให้สยามและ เวียดนามเกิดความขัดแย้งและหวาดระแวงต่อกัน จนนำไปสู่สงครามความขัดแย้งระหว่างสยามกับ เวียดนามในสมรภูมิกัมพูชาหรือที่รู้จักกันในชื่อของอนามสยามยุทธ ตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1833 จนถึงต้นปี ค.ศ. 1847 ด้วยไทยและเวียดนามต่างมองว่ากัมพูชาเป็นเสมือน “รั้ว” หรือ “รัฐกันชน” ของตนจากอีกฝ่าย หนึ่ง การเผชิญหน้ากันดังกล่าวได้สร้างความเสียหายทั้งไพร่พลและทรัพย์สินให้กับสยาม เวียดนาม และ กัมพูชา และที่ผลพวงร้ายแรงกว่านั้นคือนับแต่นั้นมาสยามและเวียดนามไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกัน อีกเป็นระยะเวลายาวนาน ทั้งไว้แต่ความหวาดระแวงและการเฝ้าระวังต่อกัน ในขณะที่เดียวกันนั้น เวียดนาม เข้าไปมีบทบาทในกัมพูชาอย่างเต็มรูปแบบ เช่น ด้านการปกครองและการบริหารราชการ หรือแม้แต่การ แต่งตั้งคณะทูตมายังสยาม นอกจากนี้แล้ว ราชสำนักของเวียดนามมีความพยายามที่ลดทอนอิทธิพลของ สยามในกัมพูชาในทุกๆ ด้าน²³

กัมพูชาเป็นปัจจัยหรือเงื่อนไขที่สำคัญในความสัมพันธ์ของไทยและเวียดนาม เนื่องจากพิจารณา จากสภาพทางภูมิศาสตร์กัมพูชาเป็นประเทศกันชนระหว่างไทยและเวียดนาม ทั้งนี้ เวียดนามเห็นว่า นโยบายของสยามที่มุ่งสนิทกับจีนและขยายดินแดนทางด้านตะวันออก หรือที่เวียดนามเรียกว่านโยบาย ดงเตียน นั้นคุกคามเสถียรภาพของเวียดนาม ความขัดแย้งระหว่างไทยและเวียดนามในประวัติศาสตร์ หลายต่อหลายครั้งเกิดจากปัญหาที่ทั้งสองประเทศพยายามเข้าไปมีบทบาทในกัมพูชา เช่น ในปี ค.ศ. 1750 เจ้าตระกูลเหงวียนคือ เหงวียน ฟุก ควาด (Nguyễn Phúc Khoát) ได้ส่งหนังสือมายังราชสำนักของสยาม เพื่อต่อว่ากรณีที่สยามเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของกัมพูชา²⁴

จากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ช่วงที่องเชียงสือเดินทางเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของรัชกาล ที่ 1 นั้นทางไทยมองว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือต่อเชื้อพระวงศ์ของเวียดนามและต่อมาเป็นผู้ก่อตั้ง

²¹ Dương Duy Bằng, “Quan hệ giữa Việt Nam – Campuchia – Xiêm giai đoạn 1802 – 1834”. Pp. 20 -22.

²² Đăng Văn Chương, “Những bước thăng trầm trong quan hệ Việt – Xiêm nửa đầu thế kỷ XIX”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*, số 5 (74), 2005. P. 22.

²³ Dương Duy Bằng, “Quan hệ giữa Việt Nam – Campuchia – Xiêm giai đoạn 1834 – 1848”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*, số 3 (96), 2008. Pp. 20 – 30.

²⁴ Khoa Chính trị quốc tế và ngoại giao Việt Nam, Bộ môn chính sách đối ngoại Việt Nam. *Ngoại giao Việt Nam từ thuở dựng nước đến trước cách mạng tháng tám 1945*. P. 211.

ราชวงศ์เหงวียนซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายและครองราชย์ยาวนานที่สุดในเวียดนาม หากแต่สถานการณ์ทางการเมืองในประเทศของเวียดนามและสถานภาพของชาลองในประวัติศาสตร์เวียดนามนั้นอาจทำให้การรับรู้และความเข้าใจของเวียดนามและไทยต่อเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ช่วงนี้แตกต่างกัน กล่าวคือในประวัติศาสตร์เวียดนามยุคสังคมนิยมนั้นประเมินชาลองว่าเป็น “กษัตริย์ขายชาติ” (ông vua bán nước) หรือการที่พระองค์อาศัยกองกำลังและความช่วยเหลือจากต่างชาตินั้นเป็น “การซัดศึกเข้าบ้าน” (rước voi về giày mã tở) เพื่อโจมตีว่าการที่ชาลองอาศัยความช่วยเหลือจากต่างชาติคือสยามและฝรั่งเศสเป็นสาเหตุที่ทำให้ฝรั่งเศสมีโอกาสเข้ามายึดครองเวียดนามเป็นอาณานิคมและปกครองเวียดนามอยู่เกือบ 100 ปี ดังนั้นชาลองจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้ร้ายในประวัติศาสตร์ผู้อาศัยต่างชาติเพื่ออำนาจของตนเอง

ในขณะเดียวกัน จักรพรรดิควางจุง (Quang Trung) มีชื่อเดิมว่า เหงวียน เหวะ (Nguyễn Huệ) ซึ่งเป็นผู้นำกบฏเตยเซินนั้นกลับได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษผู้กล้าหาญเพราะได้ลุกขึ้นต่อสู้กับชนชั้นผู้ปกครองและสามารถขับไล่กองทัพจีนจนเวียดนามได้เอกราชคืนจากจีนสำเร็จในปี ค.ศ. 1789 ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1778 – 1792 ที่ควางจุงปกครองประเทศนั้นพระองค์ได้พยายามปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษีที่ดิน แต่ความพยายามดังกล่าวก็ไม่เป็นผลสำเร็จเพราะควางจุงได้สิ้นพระชนม์ลงก่อนในปี ค.ศ. 1792 อีกเหตุผลหนึ่งที่นักปฏิวัติและนักประวัติศาสตร์สกุลมาร์กซิสต์ในเวียดนามพยายามยกย่องให้ควางจุงเป็นวีรบุรุษของชาติเพราะควางจุงเป็นเพียงสามัญชนแต่กลับสามารถรบชนะกองทัพของจีนได้สำเร็จ กลุ่มกบฏเตยเซินจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นแบบอย่างของการรบแบบกองโจร นักปฏิวัติของเวียดนามได้ใช้เรื่องราวการต่อสู้และความกล้าหาญของกลุ่มชาวนาที่ร่วมรบในกบฏเตยเซินในการปลุกกระดมกองกำลังชาวนาขึ้นมาต่อสู้กับระบบศักดินาและรัฐบาลอาณานิคม นอกจากนี้ การที่กลุ่มเตยเซินเข้ามาบทบาทสำคัญในหน้าประวัติศาสตร์เวียดนามนั้นส่วนหนึ่งก็คงเป็นผลมาจากความพยายามในการสร้างประวัติศาสตร์ของผู้ผลิต (histories of producers) และประวัติศาสตร์ประชาชน (histories of the people)²⁵ กล่าวคือในความสำคัญกับชาวนาซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

ไม่เพียงเฉพาะแต่จักรพรรดิชาลองเท่านั้นที่ถูกมองว่าเป็นผู้ร้ายในประวัติศาสตร์เวียดนามฉบับมาร์กซิสต์ แม้แต่จักรพรรดิองค์ต่อๆ มาของราชวงศ์เหงวียนล้วนแต่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าดำเนินนโยบายบริหารประเทศและการต่างประเทศล้มเหลว เช่น การที่จักรพรรดิ ตี ตี้ก (Tự Đức) ต่อด้านบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิกอย่างรุนแรงจนนำไปสู่ความขัดแย้งกับชาติตะวันตกนั้นเปรียบเสมือนกับ “ไล่ปลาไปหานาก” (đuôi cá cho rái) กล่าวคือทำให้ผู้นับถือคริสต์ศาสนาในเวียดนามหันไปเข้ากับอาณานิคมฝรั่งเศสมากขึ้น²⁶ ดังนั้น ภาพของชาลองและราชวงศ์เหงวียนในสายตาของนักประวัติศาสตร์เวียดนามสายมาร์กซิสต์นั้นจึงอยู่ในฐานะจำเลยผู้เป็นสาเหตุของการที่เวียดนามตกเป็นอาณานิคมฝรั่งเศส อีกทั้งการที่ราชวงศ์เหงวียนไม่สามารถรักษาประเทศไว้ได้นั้นเป็นสัญลักษณ์ของความล้มเหลวของราชสำนักและขุนนางและสร้าง

²⁵ Pelly, Patricia M. *Postcolonial Vietnam: New Histories of the National Past*. Durham and London: Duke University Press, 2002. P. 11.

²⁶ Đông Tùng, “Việt Kiều tại Thái Lan”. *Sử Địa*, 1969. P. 7.

ความชอบธรรมให้กับการปฏิบัติของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของชาวนาและชนชั้นล่างในยุคต่อมานั่นเอง

นอกจากนี้แล้ว จากมุมมองของนักประวัติศาสตร์เวียดนาม การที่เหงวียน ฟุก แอ้ง เข้าสวามิภักดิ์ต่อราชสำนักสยามนั้นทำให้ดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์เวียดนาม-สยามเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยอยู่ในสถานภาพที่เท่าเทียมกันไปสู่ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาของผู้ที่ให้ความช่วยเหลือกับผู้ที่ขอรับความช่วยเหลือซึ่งเหงวียน ฟุก แอ้ง คงได้ตระหนักถึงประเด็นนี้เช่นกัน ดังเห็นได้จากจดหมายโต้ตอบของตระกูลเหงวียนกับราชสำนักของไทยที่แม้ว่าตระกูลเหงวียนแสดงความขอบคุณที่ราชสำนักไทยยอมปล่อยชาวประมงของเวียดนามจำนวนหนึ่ง แต่ขณะเดียวกันพยายามแสดงถึงความเข้มแข็งของเวียดนามโดยกล่าวว่าไทยและเวียดนามนั้นเป็น “ประเทศที่อยู่ในระดับเดียวกัน” (nước bằng hàng với nhau)²⁷ แต่ถึงกระนั้น นักวิชาการเวียดนามในยุคต่อมามองว่า การที่เหงวียน ฟุก แอ้ง เข้ามาพึ่งราชสำนักสยามนั้นทำให้เวียดนามต้องเป็นหนี้บุญคุณต่อสยาม อีกทั้งเหตุที่รัชกาลที่ 1 ทรงเต็มใจช่วยเหลือเหงวียน ฟุก แอ้ง นั้นเป็นเพราะต้องการรักษาอิทธิพลของตนเองในลาวและกัมพูชา รวมทั้งยังต้องการคานอำนาจกับกลุ่มเตยเซินทางเหนือของเวียดนามด้วยการเลือกเข้าข้างตระกูลเหงวียนซึ่งอยู่ทางใต้²⁸ ดังนั้น เมื่อรับความช่วยเหลือจากสยามแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างสยามและเวียดนามที่เคยอยู่ในระดับเท่าเทียมกันได้กลายเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของ “เถียง ก๊วก” (thượng quốc) หรือประเทศที่เหนือกว่า กับ “หะ ก๊วก” (hạ quốc) หรือประเทศที่ต่ำกว่า หรืออีกนัยหนึ่งในสายตาของนักชาตินิยมเวียดนามบางคนมองว่า เหงวียน ฟุก แอ้ง ทำให้เวียดนามกลายเป็นประเทศบริวาร (chư hầu) ของสยาม²⁹ เห็นได้จากการที่เหงวียน ฟุก แอ้ง ต้องส่งต้นไม้เงินต้นไม้ทองให้แก่ราชสำนักสยามทุกๆ สามปี แม้หลังจากที่ได้สถาปนาราชวงศ์เหงวียนและตั้งตนเป็นจักรพรรดิชาลงแล้วก็ตาม³⁰

ภาพลักษณ์ของไทยในเอกสารของเวียดนามยุคสงครามเย็น

ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองและนโยบายการต่างประเทศของไทยและเวียดนามในยุคสงครามเย็นได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ กาทเรธ พอร์เตอร์ (Gareth Porter) วิเคราะห์ว่าในระหว่างปี ค.ศ. 1945 – 1949 ขณะที่เวียดนามพยายามต่อต้านอาณานิคมฝรั่งเศสทุกวิถีทางนั้น เวียดนามไม่ได้มองไทยว่าเป็นศัตรูหรือคู่แข่งแต่อย่างใด นอกจากนี้ ไทยยังเป็นฐานในการปฏิบัติกู้ชาติและเป็นประตูสู่การติดต่อกับโลกภายนอกของเวียดนามด้วย แต่ทัศนคติของเวียดนามในทศวรรษที่ 1950 – 1960 เปลี่ยนไป กล่าวคือเวียดนามมองว่าไทยเป็น ตัวอย่างของลัทธิการล่าอาณานิคม

²⁷ อ่างแล้ว หน้า 188

²⁸ Lại Bích Ngọc, “Về việc vua Xiêm RAMA I cứu mang, giúp đỡ Nguyễn Ánh”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 1 (58), 2003. P. 61.

²⁹ Nguyễn Duy Chính, “Tương quan Xiêm – Việt cuối thế kỷ 18”. *Tạp Chí Nghiên Cứu và Phát Triển*, số 6 (65), 2007. P. 58.

³⁰ Nguyễn Duy Chính, “Tương quan Xiêm – Việt cuối thế kỷ 18 (tiếp theo)”. *Tạp Chí Nghiên Cứu và Phát Triển*, số 1 (65), 2008. P. 64.

ใหม่ขงอเมริกา (typical example of American neocolonialism)³¹ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการต่างประเทศของรัฐบาลไทยที่ใกล้ชิดสหรัฐอเมริกาและให้การยอมรับรัฐบาลของจักรพรรดิบัว๊ว ได้ (Bảo Đại) ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 1950 (ในสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม) นั้นได้สร้างความไม่พอใจให้กับรัฐบาลคอมมิวนิสต์ของเวียดนาม

การศึกษาเอกสารของเวียดนามในช่วงทศวรรษที่ 1960 และ 1970 แสดงให้เห็นว่าภาพของไทยและการรับรู้ของเวียดนามเกี่ยวกับไทยนั้นมีความเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในภูมิภาคอย่างไม่อาจที่จะแยกออกจากกันได้ เช่น เอกสารของทางการเวียดนามเรื่อง *ความจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาและไทย-ลาว* (Sự thật về quan hệ Thái Lan – Cam – Pu – Chia Thái Lan – Lào)³² ซึ่งพยายามตอกย้ำภาพของไทยในฐานะของผู้คุกคามแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะต่อประเทศกัมพูชาและลาว ส่วนงานเขียนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้แก่ บทความเรื่อง “ประเทศไทย อาณานิคมตัวอย่างของลัทธิการล่าอาณานิคมของอเมริกาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (Thái Lan, một thuộc địa kiểu mẫu của chủ nghĩa thực dân mới của đế quốc Mỹ ở Đông Nam Á) ของ หวิญ เหลือ (Huỳnh-Lửa)³³ และบทความเรื่อง “คณะทหารของถนอม-ประภาส เครื่องมือของลัทธิการล่าอาณานิคมใหม่ของอเมริกาในประเทศไทย” (Tập đoàn quân phiệt Tha-Nom – Pra-Phạt – công cụ của các chủ nghĩa thực dân mới của Mỹ ở Thái-Lan) ของ เจิ่น หง็อก ดิ่ง (Trần Ngọc Định)³⁴ ล้วนแล้วแต่ตอกย้ำภาพลักษณ์ของไทยในฐานะที่เป็น “อาณานิคม” ของอเมริกาและแสดงให้เห็นว่าไทยอยู่ฝ่ายตรงข้ามกับเวียดนาม แต่กระนั้นผู้เขียนบทความทั้งสองชิ้นนี้ได้พยายามแยกแยะความเป็น “รัฐไทย” ภายใต้การนำของรัฐบาลที่เลือกฝ่ายอเมริกา และ “ประชาชนไทย” ออกจากกัน โดยผู้เขียนมองว่าประชาชนไทยเองได้รับความยากลำบากการปกครองของรัฐบาลทหารที่เลือกฝักใฝ่สหรัฐอเมริกาเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองของทั้งสองประเทศได้ส่งผลต่อทัศนคติของเวียดนามต่อไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมอง “ที่เป็นทางการ” ดังจะเห็นได้จากเอกสารของคณะกรรมการด้านสังคมศาสตร์ของเวียดนามที่มีทัศนคติต่อการพัฒนาของไทยว่ามีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ไม่เคยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน โดยไทยเปลี่ยนจากประเทศที่มีการปกครองแบบศักดินาและรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางสู่ประเทศทุนนิยมที่ต้องพึ่งพิงมหาอำนาจ ส่วนนโยบายการต่างประเทศของไทยนั้น ใช้วิธีการสมดุลอำนาจของประเทศมหาอำนาจต่างๆ เพื่อความอยู่รอดของตนเอง แต่ท้ายที่สุดแล้ว ไทยก็ไม่อาจพ้นจากการถูกประเทศมหาอำนาจเหล่านั้นใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาดินแดน³⁵

³¹ Porter, Gareth. “The Vietnamese Perspective on Thailand”. Paper presented at the workshop on *Future ASEAN – Vietnam Relations*. Institute of Security and International Studies, Chulalongkorn University, 7-9 February 1983. Pp. 4 - 5.

³² *Sự thật về quan hệ Thái Lan – Cam – Pu – Chia Thái Lan – Lào*. Hanoi: NXB Sự Thật, 1985. 122 p.

³³ Huỳnh-Lửa, “Thái-Lan, một thuộc địa kiểu mẫu của chủ nghĩa thực dân mới của đế quốc Mỹ ở Đông Nam Á” *Lịch Sử*. 55 (10), 1963. Pp. 21 – 32.

³⁴ Trần Ngọc Định, “Tập đoàn quân phiệt Tha-Nom – Pra-Phạt – công cụ của các chủ nghĩa thực dân mới của Mỹ ở Thái-Lan”. *Nghiên Cứu Lịch Sử*. 157, 1974. Pp. 61 – 70.

³⁵ Department of South East Asian Studies, Social Science Committee of Vietnam. *History and Culture of South East Asia: Studies on Thai*, 1981. Pp. 5 – 6.

ส่วนในกรณีของความขัดแย้งระหว่างเวียดนามและกัมพูชานั้น เวียดนามมองว่าไทยฝักใฝ่จีน ทั้งนี้ เวียดนามประเมินว่าที่ตั้งของไทยนั้นสำคัญมากและเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อนโยบายของจีนในการต่อต้านอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในอินโดจีน เช่น

ประเทศไทยต่างจากประเทศอื่นๆ ในกลุ่มอาเซียน ด้วยเหตุที่ไทยสูญเสียความเป็นกลาง และเอียงไปด้านอเมริกาอย่างชัดเจนในการส่งกองกำลังรุกรานอินโดจีน แม้ว่าตอนนั้นไม่มีการคุกคามจากประเทศเพื่อนบ้านด้านตะวันออกเลยแม้แต่หน่วย หากแต่ทฤษฎีโดมิโนทำให้กรุงเทพฯ คิดว่าตนกำลังอยู่ในภาวะอันตราย³⁶

ในช่วงเวลาเดียวกันกับที่เวียดนามต่อต้านนโยบายการต่างประเทศของไทยนั้น นโยบายการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของไทยส่งผลต่อทัศนคติเชิงลบของประชาชนชาวไทยต่อเวียดนามเช่นกัน เช่นงานวิจัยของเฉลิมชัย ผิวเรืองนนท์ แสดงให้เห็นถึงความหวาดระแวงของคนไทยต่อคนเวียดนามอพยพในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มักมองว่าคนเวียดนามอพยพมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและสนับสนุนการดำเนินการของเวียดนามเหนือที่ต่อสู้กับสหรัฐอเมริกาและขยายอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่าปัญหาของคนเวียดนามอพยพส่วนหนึ่งเกิดจากความรู้สึกชาตินิยมของพวกเขาเอง

ปัญหาที่เกิดจากความรู้สึกชาตินิยมในหมู่คนญวนเอง ในแง่ที่ว่าความรู้สึกรักชาติ ความจงรักภักดี ความรู้สึกผูกพันกับประเทศบ้านเกิดเมืองนอนของชาวญวนอพยพ ทำให้คนญวนเหล่านี้สามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างเหนียวแน่น แยกตัวออกจากสังคมไทย ในสภาพเช่นนี้ ความไม่เข้าใจกันระหว่างชน 2 เชื้อชาติที่มีต่อกันเป็นไปในลักษณะที่ขัดแย้งกันมากยิ่งขึ้น คนไทยอาจมองภาพพจน์คนญวนมีลักษณะนิสัยคดโกง 'ไว้ใจไม่ได้' ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันคนญวนก็อาจจะมองภาพพจน์คนไทยเป็นศัตรูที่ให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกาทำสงครามทำลายชาติเวียดนาม เป็นต้น³⁷

นักวิชาการคนสำคัญของเวียดนามคือ เหงวียน คัก เหวียน (Nguyễn Khắc Viện) ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1913 – 1997 ได้เล่าไว้ในตอนหนึ่งของบันทึก *คุณธรรมและชีวิต (Đạo và Đời)*³⁸ ถึงการเดินทางมาประเทศไทยในปี ค.ศ. 1981 เพื่อบรรยายเกี่ยวกับประเทศเวียดนามที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁶ Nguyễn Khánh Vân, “Mối quan hệ giữa Mỹ và Thái Lan trước những diễn biến ở Đông Dương từ năm 1975 đến nay”. *Về Lịch sử – văn hoá ba nước Đông Dương*. Hanoi: Viện Đông Nam Á, 1983. P. 209.

³⁷ เฉลิมชัย ผิวเรืองนนท์. ทัศนคติคนไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อเวียดนาม : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดที่มีและไม่มีชาวเวียดนามอพยพอาศัยอยู่. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. หน้า 91.

³⁸ Nguyễn Khắc Viện. *Đạo và Đời*. Hanoi: NXB Khoa Học Xã Hội, 2007.

และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาพของไทยที่สะท้อนผ่านมุมมองและการเล่าเรื่องของ เหวียน คัก เหวียน ไม่แตกต่างจากมุมมองของรัฐบาลเวียดนามต่อไทยในช่วงนั้น นั่นคือ ไทยเป็นเหยื่อของลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่ และผลที่ไทยได้รับจากการเป็นลูกไล่ของจักรวรรดินิยมอเมริกาที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือความเสื่อมทรมทางศีลธรรมและปัญหาสังคมอันเนื่องมาจากความไม่เท่าเทียมกันของการพัฒนาในสังคม ดังที่จะเห็นได้จากตอนหนึ่งของบันทึก

เมื่อมาถึงกรุงเทพฯ สิ่งที่ผมสะดุดตาคงไม่ต่างจากสิ่งที่ได้หลายคนคงได้เห็นเมื่อได้มาเมืองนี้ นั่นคือ ถนนกว้างใหญ่ ร้านค้ามากมาย โรงแรม ธนาคารขนาดใหญ่ไม่ต่างจากปารีส แต่ใกล้ๆ กันนั้น มีสลัมขนาดใหญ่ ผู้คนที่อาศัยอยู่ที่นั่นส่วนหนึ่งทำงานอยู่ในโรงงานที่ทันสมัยขนาดใหญ่ แต่ก็มีผู้คนอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่ม้งานทำเป็นหลักแหล่ง แน่นอนว่ากรุงเทพฯ ไม่มีโรงงานเพียงพอไว้รองรับผู้คนจำนวนกว่า 6 ล้านคน ที่ไหลทะลักเข้ามาในเมืองนี้ ผมพูดว่า “ไหลทะลัก” เพราะในแต่ละวัน ตามสถานีรถไฟขนาดใหญ่ที่วิ่งมาจากเมืองต่างๆ นั้นได้นำพาผู้คนจำนวนเป็นร้อยเป็นพันคนที่มาหางานทำในเมืองหลวง (หน้า 125)

ผู้เขียนได้วิเคราะห์ว่าปัญหาต่างๆ ในสังคมไทย เช่น ชุมชนแออัด โสเภณี หรือ ความเสื่อมทรมทางศีลธรรมต่างๆ นั้น เริ่มขึ้นในสมัยสงครามเวียดนามพร้อมกับการเข้ามาของทหารอเมริกันและนักท่องเที่ยวยาวตะวันตกที่เพิ่มมากขึ้น

ประเทศไทยในยุคที่อเมริกาเข้าโจมตีอินโดจีนนั้นได้กลายเป็นสถานบันเทิงสำหรับทหารอเมริกัน และหลังจากที่สงครามยุติลง ได้มีการพัฒนาสถานที่เหล่านั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น จากที่เคยรองรับผู้คนเฉพาะกลุ่ม สถานที่เหล่านี้เปิดกว้างมากขึ้น มีผู้มาใช้บริการเป็นจำนวนมาก และมีเงินสกุลต่างชาติไหลเข้ามาบ้างน้อยบ้าง แต่ในขณะเดียวกันได้สร้างแบบอย่างการใช้ชีวิตที่หรูหรา ฟุ่มเฟือย เสเพล สิ่งก็ตามรอยเท้าของนักท่องเที่ยวยาวต่างชาติเหล่านี้เข้ามาด้วยคือ บุหรี่ที่มีกลิ่นหอม เหล้าที่มีรสชาติแรง เสื้อผ้าแบบประหลาด ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาทางเพศ และโสเภณี ดังนั้น ราคาที่ต้องจ่ายให้กับเงินจำนวนสิบหรือร้อยล้านเหรียญสหรัฐนี้ค่อนข้างแพงทีเดียว (หน้า 27)

จากนั้น ผู้เขียนได้กล่าววิจารณ์เส้นทางการพัฒนาประเทศไทยตามแบบทุนนิยมนั้นได้สร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติอย่างไรบ้าง ดังที่ปรากฏในตอนหนึ่งของเรื่องว่า

ในระดับนานาชาติ ต้องมีการประท้วงประเทศไทยที่ตามหางอเมริกา เอาประเทศของตนเป็นฐานให้ประเทศจักรวรรดินิยมเพื่อทำลายการปฏิวัติและกองกำลังก้าวหน้าแห่งอินโดจีน ปี ค.ศ. 1940 ไทยเข้ากับญี่ปุ่นและเข้ายึดครองสองจังหวัดของกัมพูชา และต่อมาได้

ยอมให้กองกำลังของสหรัฐอเมริกาตั้งฐานทัพเพื่อโจมตีประเทศอินโดจีนสามประเทศ กล่าวโดยสรุปก็คือเส้นทางการพัฒนาแบบทุนนิยมของไทยเข้าข่ายเป็นเมืองขึ้นแบบใหม่ เพราะเพียงแค่อื้อผลประโยชน์ให้กับผู้คนเพียงไม่กี่คนในประเทศเท่านั้นแต่กลับต้องผลักดันให้ประเทศชาติเข้าสู่สภาวะวิกฤตของความขัดแย้งระหว่างคนจนกับคนรวย ดังนั้นประเทศไทยจึงเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อของประเทศมหาอำนาจและศัตรูและนำไปสู่สงครามกลางเมือง (หน้า 129)

ปี ค.ศ. 1975 เป็นปีที่สงครามเวียดนามยุติลงด้วยชัยชนะของเวียดนามเหนือต่อกองกำลังของรัฐบาลเวียดนามใต้และอเมริกา หลังจากนั้น ประเทศเวียดนามที่เคยต้องแบ่งเป็นสองประเทศคือเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ตามข้อตกลงในสนธิสัญญาเจนีวา ปี ค.ศ. 1954 นั้น ได้รวมเป็นประเทศเดียวกันอีกครั้งอย่างเป็นทางการในการประชุมระดับประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์ ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 1976 ภายใต้ชื่อประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยมีจุดมุ่งหมายที่พัฒนาประเทศตามแนวทางของสังคมนิยมทั้งในภาคเหนือและภาคใต้ อย่างไรก็ตาม ผู้คนในประเทศเวียดนามไม่สามารถเฉลิมฉลองชัยชนะจากสงครามเวียดนามได้นานนักเนื่องจากสถานการณ์ในประเทศยุคหลังสงครามค่อนข้างยากลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศสหภาพโซเวียตและจีนได้ลดความช่วยเหลือทางการเงินลง และยังคงประสบกับการปฏิวัติภัยธรรมชาติในปี ค.ศ. 1978 ที่ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรจำนวนสามพันล้านตันเสียหาย นอกจากนี้ เวียดนามยังประสบปัญหาความขัดแย้งกับประเทศกัมพูชาและจีนในปี ค.ศ. 1979 ส่งผลให้ประเทศอยู่ในภาวะที่ขาดแคลนอาหารอย่างหนัก อาจกล่าวได้ว่าภาวะเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในภาวะวิกฤตจนผู้คนในทุกสาขาอาชีพเริ่มหมดกำลังใจและสิ้นหวังกับอนาคตของประเทศ ผู้คนในสาขาอาชีพต่างๆ เริ่มละทิ้งงานและหน้าที่ประจำของตนเอง³⁹ เศรษฐกิจของเวียดนามอยู่ในสภาวะที่วิกฤตจนเกิดคำถามเกี่ยวกับแนวคิดสังคมนิยมว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาประเทศหรือไม่

ในปี ค.ศ. 1980 ปัญหาของประเทศเวียดนามเพิ่มความรุนแรงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจนที่นำไปสู่ภาวะขาดแคลนอาหารภายในประเทศ ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศกับประเทศจีนและกัมพูชายังคงตึงเครียดอยู่ นอกจากนี้ รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ยังถูกมองว่าขาดนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารประเทศ แต่อย่างไรก็ตามปัญหาต่างๆ เหล่านี้ก็ไม่วิกฤตเท่ากับปัญหาด้านเศรษฐกิจ ประเทศเวียดนามประสบกับปัญหาเงินเฟ้อและขาดแคลนสิ่งของเครื่องใช้เกือบทุกประเภทแม้แต่โลงศพ⁴⁰ ประเทศอยู่ในภาวะที่ขาดแคลนอาหาร เช่น ประชาชนทั่วไปเคยได้รับปันส่วนข้าวสารลดลงจาก 15 เป็น 8 – 10 กิโลกรัมต่อเดือน ส่วนกองทัพลดลงจาก 21 เป็น 18 กิโลกรัมต่อเดือน⁴¹ ปัญหาทางเศรษฐกิจส่วนหนึ่งเป็นผลพวงมาจากยุคสงครามที่ให้ความสำคัญกับการทหารมากกว่าเศรษฐกิจ แต่อีกส่วนหนึ่งถูกมองว่าเป็นผลมาจาก

³⁹ Nguyễn Khắc Viện. *Vietnam: A Long History*. Revised edition. Hanoi: NXB Thế Giới, 1999. Pp. 390-396.

⁴⁰ Pike, Douglas. "Vietnam in 1980: The Gathering Storm?". *Asian Survey*, Vol. 21, No. 1 (Jan 1981). P. 85.

⁴¹ อ้างแล้ว หน้า 86.

ความล้มเหลวในการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาล ซึ่งนำไปสู่กระแสความไม่พอใจและสิ้นหวังต่อรัฐบาล พรรคคอมมิวนิสต์และกระแสการต่อต้านระบบสังคมนิยมในหมู่ประชาชนโดยรวมซึ่งเห็นได้ชัดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980⁴² เป็นต้นมา แต่กระนั้น เหวียน คัก เหวียน เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักวิชาการสาย มาร์กซิสต์ พยายามยืนยันและแสดงความเชื่อมั่นต่ออุดมการณ์สังคมนิยม และในหนังสือคุณธรรมและชีวิต – ตัวเรื่อง เขาได้หยิบยกประเทศไทยขึ้นเป็นกรณีศึกษาสำหรับการพัฒนาประเทศตามแนวทางของทุนนิยม

เพื่อนผู้อ่านอย่างเพิ่งร้อนใจที่เห็นผมพูดมากเกี่ยวกับประเทศไทย มองดูประเทศไทยและ มองย้อนกลับมาดูประเทศเรา พูดถึงไทยมามากแล้ว สุดท้ายก็ต้องย้อนกลับมาพูดถึง ประเทศเราบ้าง ประเทศไทยมีความคล้ายคลึงกับประเทศเวียดนามมากในด้านภูมิศาสตร์ ทุ่งนาที่รายล้อมอยู่รอบนอกของกรุงเทพฯ นั้นไม่ได้ต่างไปจากภาพที่เราเห็นในภาคใต้เลย ป่าเขาที่อยู่ล้อมรอบเชียงใหม่นั้นก็ไม่ได้ต่างอะไรกับพื้นที่ทางเหนือและทางตะวันตกเฉียงเหนือของเรา มองผู้คนที่เดินไปมาบนถนนนั้นก็แทบแยกไม่ออกใครเป็นคนไทย ใครเป็นคน เวียดนาม แต่ที่ต่างจากเราก็คือจำนวนประชากรที่น้อยกว่าเราถึงสิบล้านคน ใน ขณะเดียวกันพื้นที่ในการเพาะปลูกก็มากกว่าถึงสองเท่าครึ่ง อีกทั้ง พวกเขายังไม่ต้องอยู่ในภาวะสงครามสามสิบถึงสี่สิบปีอย่างเรา ด้วยภูมิหลังเช่นนั้น หากพวกเขาจะพัฒนาว่า เราก็คงไม่มีอะไรต้องแปลกใจ แต่จริงหรือที่พวกเขาเหนือกว่าเราในทุกๆ ด้าน? (หน้า 130)

จากนั้น ผู้เขียนยืนยันว่าเส้นทางพัฒนาแบบทุนนิยมของไทยนั้นไม่ได้ทำให้ประเทศไทยเหนือกว่าประเทศสังคมนิยมแบบเวียดนาม โดยหยิบยกปัญหาสังคมที่พบในประเทศไทยเป็นตัวอย่าง ประกอบ เช่น ปัญหาการละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด ปัญหาโสเภณี เป็นต้น

และผมก็อยากเพิ่มเติมว่าอย่างน้อยประเทศของเราก็ยังไม่มีเด็กผู้หญิงจำนวนหลักหมื่นที่ต้องทิ้งหมู่บ้านไปเป็นโสเภณีในเมืองใหญ่เหมือนในประเทศไทย และเมื่อถึงตรงนี้ ผมก็ยังสามารถตอบคำถามที่ผู้คนจำนวนหนึ่งได้ตั้งไว้ นั่นคือ หลังจากที่ประเทศได้รับอิสรภาพแล้ว เราควรก้าวไปสู่ทุนนิยมหรือไม่ จริงอยู่ที่พวกเรากำลังอยู่ในสภาวะที่ยากลำบาก แต่นี้คงไม่ใช่เหตุผลที่เราต้องเปลี่ยนเส้นทางเดินและก้าวตามทุนนิยม (หน้า 131 – 132)

อย่างไรก็ตามในหนังสือเรื่อง ประเทศไทย: ลักษณะบางประการด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งเหงเวียน คัก เหวียน (Nguyễn Khắc Viện) เรียบเรียงขึ้นหลังจากการเดินทางมาเยี่ยมชมและบรรยายพิเศษที่มหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศไทย ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1988 ผู้เขียนได้ระบุในบทนำของหนังสือว่า “ประเทศไทยเป็นกุญแจสู่อาเซียน และอาเซียนเป็นกุญแจของ

⁴² อ้างแล้ว หน้า 87.

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้⁴³ เนื่องจากที่ตั้งของประเทศไทยอยู่ในศูนย์กลางของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป หนังสือเล่มนี้เป็นสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจของเวียดนามต่อเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวในประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสิ่งที่เกี่ยวกับข้อมูลและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจซึ่งอาจมองได้ว่าเป็นความพยายามที่จะเพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยนอกเหนือไปจากรายงานเกี่ยวกับประเทศไทยประจำปีของสถาบันวิจัยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในยุคสงครามเย็นนั้นอาจจะดูประหลาดและเวียดนามแสดงทัศนคติเชิงลบต่อไทยอย่างเปิดเผย หากแต่ท่าทีของเวียดนามที่แสดงต่อไทยนั้นไม่ได้มุ่งร้ายหรือมุ่งตรงสู่ประเทศไทยและคนไทยโดยตรง เพียงแต่ต้องการตอบโต้อุดมการณ์ทางการเมืองและนโยบายทางการเมืองต่างประเทศไทยที่แตกต่างจากเวียดนาม ความพยายามในการโจมตีไทยดังกล่าวพบเห็นในเอกสารของทางราชการงานเขียนของนักวิชาการที่พยายามตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลซึ่งมีผลอยู่ในวงจำกัด หากแต่ความสัมพันธ์ในระดับภาคประชาชนนั้นยังคงดำเนินไปได้ด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบันทึกและคำบอกเล่าของชาวเวียดนามหรือชาวเวียดนามอพยพที่เคยพำนักอยู่ในไทย เคยใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับไทย และได้รับความช่วยเหลือจากคนไทย แม้ว่าในยุคของสงครามเย็นรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์ผู้ขาดการกำหนดมุมมองหรือท่าทีต่อไทย หากแต่ในยุคหลังสงครามและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคหลังนโยบายโดยเหมย (Đổi Mới) ที่เวียดนามมีนโยบายเปิดประเทศและพัฒนาเศรษฐกิจตามระบบตลาดเสรี ซึ่งส่งผลต่อการเปิดกว้างทางความคิดและมุมมองทำให้เราได้เห็นมุมมองที่แตกต่างกันในแง่มุมต่างๆ รวมทั้งการประเมินเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เช่น มีการประเมินสถานการณ์ในยุคราชวงศ์เหงวียนอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกขึ้นและเห็นว่าคุณูปการที่สำคัญของเหงวียน ฟุก แอ้ง คือสามารถรวมประเทศเวียดนามให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้และริเริ่มความสัมพันธ์กับชาติตะวันตก เช่นเดียวกันมุมมองของเวียดนามที่มีต่อไทยนั้นเปิดกว้างมากขึ้นจากแง่มุมและประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลที่ได้มีโอกาสพบปะและปฏิสัมพันธ์กับคนไทย รวมทั้งผู้ที่เดินทางมาเมืองไทยเพื่อทำงานหรือท่องเที่ยวก็ตาม ทัศนคติที่หลากหลายเหล่านี้ได้ทำให้ภาพของไทยในการรับรู้และความเข้าใจของเวียดนามในยุคปัจจุบันเด่นชัดและมีนัยเชิงบวกมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากความทรงจำของชาวเวียดนามที่เคยอยู่ในประเทศไทย

ไทยในความทรงจำของเวียดนาม

เวียดนาม เป็นคำที่ใช้เรียกชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ต่างประเทศหรือโพ้นทะเล จากบทความของโจว ลอง (Châu Long) ทางวารสารเวียดนามสรุปการอพยพของชาวเวียดนามเข้าสู่ประเทศไทยว่าประกอบด้วยกลุ่มญวนเก่าและญวนใหม่ กล่าวคือ *ญวนเก่า* คือกลุ่มที่ติดตามเหงวียน ฟุก แอ้ง เข้ามายังสยามตั้งแต่ปี ค.ศ. 1783 ส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา และในระยะเวลาต่อมา ได้มีกลุ่มของผู้นับถือศาสนาคริสต์ที่ไม่พอใจนโยบายกีดกันคริสต์ศาสนาของราชสำนักเว้โดยเฉพาะในรัชสมัยของจักรพรรดิหม่าง

⁴³ Nguyễn Khắc Viện. *Thái Lan: Một số nét về chính trị, kinh tế – xã hội, văn hoá và lịch sử*. Hanoi: NXB Thông Tin Lý Luận, 1988. P. 5.

(Minh Mạng) และจักรพรรดิตี๋ก (Tự Đức) เดินทางเข้ามาในประเทศไทยอีกจำนวนหนึ่งด้วย ญวนเก่าเหล่านี้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย เช่น กรุงเทพฯ จันทบุรี

ส่วนกลุ่มญวนใหม่ คือกลุ่มผู้คนที่อพยพหนีการปราบปรามของรัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศสเข้ามาจากฝั่งลาวในปี ค.ศ. 1946 ซึ่งเป็นชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ในลาวและกัมพูชา ญวนใหม่มักตั้งถิ่นฐานในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย บางส่วนอยู่ในเขตจังหวัดปราจีนบุรีและอรัญประเทศซึ่งติดกับชายแดนของประเทศกัมพูชา สถานภาพของเหยียดเกี่ยวในไทยแตกต่างกันไปตามนโยบายของรัฐบาลแต่ละยุคสมัย กล่าวคือ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1946 – 1948 ภายใต้อำนาจของปรีดี พนมยงค์ จนถึงนายควง อภัยวงศ์ การดำเนินการด้านต่างๆ ของเหยียดเกี่ยวเป็นไปอย่างราบรื่น แต่มาถึงรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามองค์กรต่างๆ ของเหยียดเกี่ยวต้องเป็นไปอย่างระมัดระวังมากยิ่งขึ้น จากนั้นรัฐบาลไทยมีนโยบายเพิ่มความเข้มงวดต่อการเคลื่อนไหวของเหยียดเกี่ยวในไทยมากยิ่งขึ้น และนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นั้นมีผลกระทบต่อเหยียดเกี่ยวโดยตรงเพราะเหยียดเกี่ยวถูกมองว่ามีความใกล้ชิดกับกลุ่มคอมมิวนิสต์เวียดนาม

ด้วยเหตุผลด้านความมั่นคงรัฐบาลไทยจึงต้องการส่งเหยียดเกี่ยวกลับประเทศ การดำเนินการเพื่อส่งเหยียดเกี่ยวกลับเวียดนามเริ่มขึ้นหลังจากที่บรรลู่ข้อตกลงเมืองร่างกุ้งในปี ค.ศ. 1959 แต่กระนั้นทางเวียดนามเหนือยังคงมีแผนการที่จะรักษาฐานปฏิบัติการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย และต้องการให้แกนนำคนสำคัญหลายคนอยู่ในประเทศไทยต่อไป แต่หลังจากกองกำลังของอเมริกาโจมตีภาคเหนือของเวียดนามอย่างหนัก เหยียดเกี่ยวในไทยเริ่มกังวลและลังเลที่จะกลับเวียดนามเนื่องจากไม่แน่ใจเรื่องความปลอดภัย ข้อมูลที่น่าสนใจประการหนึ่งจากบทความของ โจว ลอง คือ ผลจากสนธิสัญญากรุงเจนีวา ปี ค.ศ. 1954 ที่กำหนดให้แบ่งเวียดนามออกเป็นสองส่วนคือเหนือและใต้นั้น ทำให้ชาวคริสต์จำนวนหนึ่งเริ่มตีตัวออกห่างจากขบวนการกู้ชาติในไทยซึ่งมีกลุ่มคอมมิวนิสต์เป็นแกนนำ และก่อตั้งกลุ่มเหยียดเกี่ยวคริสต์ขึ้นแทน ดังนั้น จึงอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าขบวนการกู้ชาติของเวียดนามที่เคลื่อนไหวในไทยนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับขบวนการคอมมิวนิสต์ทั้งหมด หากแต่เป็นความพยายามที่เรียกร้องเอกราชตามแนวคิดชาตินิยมของคนเวียดนามที่รักชาติซึ่งประกอบด้วยผู้คนจากหลายกลุ่มด้วยกัน แม้แกนนำส่วนใหญ่เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แต่ก็มีกลุ่มอื่นๆ รวมอยู่ด้วย เช่น กลุ่มชาวคริสต์ เป็นต้น⁴⁴

หลังจากที่สังคมนิยมเวียดนามกลับเข้าสู่ภาวะปกติในยุคหลังสงครามเย็นและหลังจากที่ได้ดำเนินนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจของประเทศ หรือ *โด่ยเหมย* แล้ว ทศนคติและมุมมองของเวียดนามของไทยก็เปลี่ยนไปด้วย ภาพลักษณ์ของไทยจึงไม่ได้มีแต่ภาพเชิงลบจากยุคของสงครามเย็นเท่านั้น ภาพของการเป็นมิตรประเทศและความช่วยเหลือของไทยที่มีต่อเวียดนามในการรณรงค์เพื่อเรียกร้องเอกราชในดินแดนของไทยนั้นเริ่มกลับเข้ามาสู่การรับรู้ของเวียดนามอีกครั้งด้วยเช่นกัน เช่น ในบทความของ เหงวียน จ่อง โหะ (Nguyễn Trọng Hậu) ได้กล่าวถึงบทบาทความสำคัญของไทยในฐานะที่เป็น “ประตูสู่โลกภายนอกเพียงทางเดียว” (cửa ngõ duy nhất) ของเวียดนามในยุคต่อต้านอาณานิคมฝรั่งเศส เนื่องจากในขณะนั้น (ปี

⁴⁴ Châu Long, “Việt Kiều tại Thái Lan”. *Sử Địa*, 1969. Pp. 137 – 140.

ค.ศ. 1946) ในประเทศไทยได้มีจำนวนคนเวียดนามอยู่เกือบหนึ่งแสนคน ชาวเวียดนามจำนวนมากไหลทะลักเข้ามาจากทางฝั่งลาวเข้าสู่ไทยหลังจากที่ฝรั่งเศสปราบปรามขบวนการกู้ชาติอย่างหนักทำให้ชาวเวียดนามอพยพหนีการปราบปรามเข้ามายังฝั่งไทยจำนวนมาก อีกทั้งรัฐบาลของปรีดี พนมยงค์ ยังแสดงความเห็นใจและให้ความช่วยเหลือต่อชาวเวียดนามที่ได้เข้ามาเคลื่อนไหวในไทย ซึ่งผู้เขียนได้ระบุว่า “การช่วยเหลือของรัฐบาลที่มีความก้าวหน้าภายใต้ปรีดี พนมยงค์ สมควรแก่การได้รับการเคารพและบันทึกไว้” (sự giúp đỡ của Chính phủ tiến bộ Thái Lan thật đáng trân trọng và ghi ơn) ประเทศไทยนอกจากเป็นฐานปฏิบัติการของกลุ่มชาวเวียดนามที่เข้ามาเคลื่อนไหวเพื่อเตรียมการกู้ชาติแล้ว ยังเป็นที่พบปะของกลุ่มผู้รักชาติชาวเวียดนามจากภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ซึ่งไม่สามารถทำได้ในเวียดนามเนื่องจากนโยบายการปราบปรามอย่างเข้มงวดของรัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศส ประเทศไทยยังเป็นประตูทางออกที่ขบวนการกู้ชาติเวียดนามสามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้รวมทั้งเป็นสถานที่คณะผู้แทนของเวียดนามเหนือได้พบปะกับคณะผู้แทนจากชาติต่างๆ รวมทั้งเป็นทางออกของคณะผู้แทนเวียดนามในการเดินทางไปต่างประเทศด้วย แม้แต่การจัดทำหนังสือเดินทางก็ต้องทำในเมืองไทย⁴⁵ นักประวัติศาสตร์ เหงเวียน กงแดง (Nguyễn Công Khanh) ได้กล่าวว่า “ในช่วงยี่สิบปีแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 20 เขียม เป็นใช้ข้อต่อที่สำคัญของเส้นทางการปฏิวัติระหว่างเวียดนาม ลาว เขียม และกวางโจว”⁴⁶

เหงเวียน ถิ ลวาน (Nguyễn Thị Loan) ระบุว่า “เส้นทางตะวันตก” (con đường xuyên tây) นั้นมีความสำคัญในการลำเลียงอาวุธจากไทย (ซึ่งอยู่ทางตะวันตกของเวียดนาม) สู่มรณภูมิรบในภาคใต้ของเวียดนาม ครั้งหนึ่งนักวิชาการและนักปฏิวัติคนสำคัญ เจิ่น วัน เส่า (Trần Văn Giàu) ได้เข้ามาเจรจาขอความช่วยเหลือด้านอาวุธจากปรีดี พนมยงค์ เพื่อนำไปสนับสนุนการสู้รบในภาคใต้ของเวียดนาม บุคคลทั้งสองได้รู้จักกันตั้งแต่สมัยเรียนที่ฝรั่งเศส นอกจากอาวุธที่ได้จากการช่วยเหลือของไทยแล้ว อาวุธอีกส่วนหนึ่งได้มาจากการรวบรวมเงินที่ชาวเวียดนามเกี่ยวว่ร่วมกันสมทบเพื่อซื้อหาเพิ่มเติม ทั้งนี้ อาวุธที่รวบรวมได้เก็บรักษาไว้ที่วัดญวน สะพานขาว ซึ่งเจ้าอาวาสในสมัยนั้นคือ พระอาจารย์ บ่าว เอ็น (Báo Ân) ซึ่งเป็นชาวเวียดนามเช่นกัน จากนั้น ได้มีการนำอาวุธส่งต่อไปยังเกาะกง ในกัมพูชา และนำเข้าไปในภาคใต้ของเวียดนามตามลำดับ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยร่วมขบวนการผู้หนึ่งเล่าว่า การหาซื้ออาวุธในประเทศนั้นทำได้ง่ายมาก ส่วนใหญ่ชาวเวียดนามซื้ออาวุธต่อจากทหารไทย ปัญหาที่สำคัญกว่าการจัดซื้ออาวุธคือการหาที่เก็บอาวุธ ซึ่งทางแกนนำแก้ปัญหาโดยนำไปฝากไว้ที่วัดญวนสะพานขาวทั้งหมด⁴⁷

เหงเวียน วัน ควาน (Nguyễn Văn Khoan) ตึกษาการเข้ามาของชาวเวียดนามในไทยไว้ที่น่าสนใจว่า บาทหลวงชาวฝรั่งเศสคือ Lambert de la Motte เข้ามาในสยามในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1660

⁴⁵ Nguyễn Trọng Hậu, “Vị trí địa bàn Thái Lan trong các hoạt động đối ngoại của nước Việt Nam Dân Chủ Cộng Hòa những năm 1947 – 1949”. *Nghiên Cứu Lịch Sử*. 3 (312) (IX – X), 2000. Pp. 80 – 84.

⁴⁶ Nguyễn Công Khanh, “Hoạt động của các nhà yêu nước Việt Nam ở Xiêm (Thái Lan) đầu thế kỷ XX sau khi phong trào Đông Du thất bại”. *Quan hệ văn hoá, giáo dục Việt Nam – Nhật Bản và 100 năm phong trào Đông Du*. Hanoi: NXN Đại Học Quốc Gia Hà Nội, 1996. P. 359.

⁴⁷ Nguyễn Thị Loan, “Con đường xuyên tây đưa vũ khí từ Thái Lan về Nam Bộ”. *Có Một Trận Thảm Lặng*. Hanoi: NXB Chính Trị Quốc Gia, 1995. P. 37 – 38.

จากนั้นเดินทางต่อไปยังเวียดนามและได้เดินทางกลับมายังสยามอีกครั้ง บุคคลผู้นี้ต่อมาได้ช่วยให้คนเวียดนามเดินทางเข้ามาค้าขายในสยามได้ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 และในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้มีการติดต่อกันมากขึ้นระหว่างราชสำนักสยามกับเจ้าตระกูลเหงวียนที่อยู่ทางภาคใต้ของเวียดนาม ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 บาทหลวงและชาวเวียดนามที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกได้อพยพมายังสยามมากขึ้นเนื่องจากในเวียดนามมีนโยบายกีดกันทางศาสนา ชาวเวียดนามเหล่านี้อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ นครพนม และอุบลราชธานี เป็นต้น ประกอบกับสนธิสัญญาระหว่างฝรั่งเศสกับสยามในปี ค.ศ. 1893 ทำให้ไทยเสียสิทธิในอาณาเขตและต้องยอมให้พลเมืองของประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศสในอินโดจีนเข้ามาค้าขาย โดยสามารถกินแดนลึกเข้ามาในพื้นที่ไทยได้ในเขต 25 กิโลเมตรจากชายแดน ทำให้คนเวียดนามจำนวนหนึ่งเข้ามาค้าขายตลอดจนตั้งรกรากในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายและขอนแก่น

หลังจากที่ขบวนการเกิ่นเวือง (Cần Vương) หรือ “ช่วยกษัตริย์” ของกลุ่มขุนนางรักชาติที่ต้องการเรียกร้องเอกราชจากอาณานิคมฝรั่งเศสและคืนอำนาจให้กับจักรพรรดิของเวียดนามไม่ประสบความสำเร็จ นักปฏิวัติหลายคนต้องหลบหนีเข้ามาในไทย เช่น ปัญญาชนและผู้นำคนสำคัญของขบวนการกู้ชาติ คือ ฟาน โป่ย โจว (Phan Bội Châu) ได้เข้ามาในไทยสามครั้งคือในช่วงฤดูร้อน ปี ค.ศ. 1908 เดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 1909 และเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 1910 และในเวลาต่อมาได้มีนักปฏิวัติรุ่นหลังเข้ามาอีกเป็นจำนวนมาก เช่น ดั่ง ทุก เหือ (Đặng Thúc Hứa) ดัง กวิ้ง แอง (Đặng Quỳnh Anh) เหงวียน แถ่ง เหียน (Nguyễn Thành Hiên) หวาง ฮึง (Hoàng Hưng) เป็นต้น พวกเขาเหล่านั้นได้ใช้พื้นที่ในเขตประเทศไทยเป็นที่อยู่อาศัยและหลบภัยเพื่อเตรียมหาโอกาสกลับไปกู้ชาติคืนจากฝรั่งเศสอีกครั้ง สยามกลายเป็นฐานปฏิบัติการที่ค่อนข้างสะดวกและมั่นคงสำหรับกลุ่มชาวเวียดนามผู้รักชาติและในเวลาต่อมาเป็นฐานสำหรับการเคลื่อนไหวของของกลุ่มนักปฏิวัติสายคอมมิวนิสต์จากเวียดนาม ดังที่เห็นได้จากจดหมายที่โฮจิมินห์ส่งไปยังองค์การคอมมิวนิสต์สากลในปี ค.ศ. 1925 นั้นได้แนบแผนที่และรายละเอียดของที่ตั้งของหน่วยปฏิบัติการในสยามไปด้วยและระบุว่าฐานปฏิบัติการที่ค่อนข้างมั่นคง จำนวนผู้ปฏิบัติการมีประมาณห้าสิบคน มีแผนการทำงานที่รัดกุม และยังมีแผนการทำงานเพื่อเป็นเสบียงในระหว่างช่วงเวลาที่ปฏิบัติงานด้วย ฐานดังกล่าวสามารถพัฒนาให้เข้มแข็งขึ้นได้หากได้รับความช่วยเหลือเพิ่มเติมด้านการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองและด้านทุนทรัพย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จังหวัดอุดรธานี มีการก่อตั้งสมาคมเหวียดเกี่ยวขึ้นหลายกลุ่มด้วยกัน นอกจากนี้ โฮจิมินห์ยังได้ระบุว่า การปฏิบัติการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากประชาชนชาวไทยที่ยินดีให้ความช่วยเหลือ คนไทยมีความเมตตาซึ่งเป็นอิทธิพลของพุทธศาสนาและยังเปี่ยมไปด้วยความเห็นอกเห็นใจต่อชะตากรรมของผู้คนที่ประเทศตกเป็นเมืองขึ้น⁴⁸

เหงวียน วัน ควาน ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การพบปะหรือรวมกลุ่มกันของชาวเหวียดเกี่ยวนั้นทำขึ้นตามงานบุญต่างๆ ที่แสวงจัดขึ้นเพื่อป้องกันทางการไทยสงสัย ในเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 1928 โฮจิมินห์หรือที่เรียกตามนามแฝงว่า “เถว จิน” (Thâu Chin) ได้เดินทางมายังจังหวัดพิบูลย์ ก่อนที่จะเดินทางต่อไปยัง

⁴⁸ Nguyễn Văn Khoan, “Thái Lan – Địa bản liên lạc của các mạng Việt Nam”. Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008. Pp. 31 - 37.

พื้นที่ส่วนอื่นๆ ที่มีชาวเวียดนามเกี่ยวอาศัยอยู่ เช่น อุตรธานี สกลนคร ผู้เขียนเล่าว่าการเดินทางของลุงโฮในเมืองไทยนั้นไม่ลำบากนัก ส่วนอาหารการกินนั้นสามารถขอได้จากพระสงฆ์ตามวัดต่างๆ ซึ่งยินดีแบ่งปันให้ไม่เพียงแต่ให้รับประทานจนอิ่มท้องเท่านั้นแต่ยังมอบอาหารให้เป็นจำนวนมากเพื่อใช้เป็นเสบียงระหว่างทางด้วย ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้ได้สร้างความประทับใจให้แก่ชาวเวียดนามอพยพไม่น้อยเพราะ “ไม่ใช่แค่รัฐบาล พระสงฆ์ แต่ประชาชนชาวไทยทุกคนแก่และเด็กต่างเต็มใจช่วยเหลือชาวเวียดนาม”⁴⁹ แต่การเคลื่อนไหวของชาวเวียดนามในไทยเป็นไปด้วยความยากลำบากมากขึ้นหลังจากที่รัฐบาลไทยได้เพิ่มความเข้มงวดต่อชาวเวียดนามตามข้อเรียกร้องของรัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศส โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1933 หรือหลังจากที่รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงครามขึ้นปกครองประเทศ แต่ถึงกระนั้นผู้เขียนได้ระบุถึงความซาบซึ้งใจต่อความช่วยเหลือของไทยต่อการเคลื่อนไหวของขบวนการกู้ชาติของเวียดนาม ดังนี้

เพื่อนร่วมชาติชาวเวียดนามในสยามไม่มีวันลืมความช่วยเหลือของราชสำนักสยาม รัฐบาล และประชาชนสยามที่ได้ช่วยเหลือชาวเวียดนาม ให้ที่พักพิงแก่ชาวเวียดนาม ให้ได้มีที่อยู่ ที่เรียน สามารถสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีของตนและรักษาไว้ซึ่งความภาคภูมิใจของพวกเขาต่อลุงโฮ⁵⁰

เรื่องราวที่เหงวียน วัน ความ ถ่ายทอดไว้นั้นไม่ต่างจากการบอกเล่าของ ห่ง ซุง (Hồng Dung) ที่เล่าถึงสถานการณ์ของเวียดนามในสยามก่อนปี ค.ศ. 1945 ห่ง ซุง ได้เล่าว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น ไทย เขมร มาเลย์ ซึ่งพิจารณาโดยรวมแล้วคนไทยมีลักษณะนิสัยคล้ายคนเวียดนาม กล่าวคือ

คนไทยเป็นคนซื่อสัตย์ มีน้ำใจโอบอ้อมอารี และพร้อมที่จะให้อภัย นักเดินทางที่เข้ามาในเมืองไทย เมื่อหิวข้าวสามารถเดินเข้าไปในวัดใดก็ได้ ยื่นรอกจนกระทั่งพระฉันเสร็จ จากนั้นจะได้รับข้าวและอาหารอื่นๆ ซึ่งมากพอที่จะทำให้อิ่มท้อง และยังมีเหลือไว้สำหรับมี้อื่นๆ ด้วย และด้วยน้ำใจไมตรีของชาวไทยที่คอยช่วยเหลือ ชาวเวียดนามในไทยถึงสามารถทำมาหากินและช่วยเหลืองานของบ้านเมืองได้⁵¹

⁴⁹ อ้างแล้ว หน้า 39.

⁵⁰ อ้างแล้ว หน้า 43.

⁵¹ Hồng Dung, “Tình hình hai nước Việt – Xiêm đến trước năm 1945”. Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008. Pp. 98 – 99.

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ในระดับของภาครัฐแม้มีบางช่วงเวลาที่ไม่น่าปรารถนา แต่ความสัมพันธ์ระหว่างภาคประชาชนนั้นเป็นไปด้วยดีเสมอ ความรู้สึกที่ดีต่อกันนั้นได้สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนผ่านการบอกเล่า ข้อเขียน หรือบันทึกความทรงจำของชาวเวียดนามที่เคยอาศัยอยู่ในเมืองไทยและได้กลับมามตุภูมิในเวลาต่อมา หรือที่เรียกว่า *เหยียดเกี้ยว ไห่ ฮึง* (Việt Kiều Hài Hương) ในหนังสือ *การรณรงค์เพื่อการกู้ชาติของ เหยียดเกี้ยว ในประเทศไทย* (Cuộc vận động cứu quốc của Việt Kiều ở Thái - Lan) ของ เล หม่ง จิง (Lê Mạnh Trinh) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1961⁵² แสดงให้เห็นว่าในช่วงต้นขบวนการกู้ชาติในไทยนั้น โฮจิมินห์หวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากไทย ดังที่สะท้อนในตอนหนึ่งว่า

ลุงโฮมักเตือนชาวเหยียดเกี้ยวให้ขยันขันแข็ง ซื่อสัตย์ รักชาติ ปฏิบัติตามกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติของคนไทย ลุงมักพูดถึงความเห็นอกเห็นใจกันระหว่างคนไทยและคนเวียดนาม ลุงบอกว่า เวียดนามเป็นประเทศอาณานิคม ส่วนไทยก็ตกเป็นอาณานิคมไปครั้งหนึ่ง เวียดนามถูกฝรั่งเศสกดขี่ ส่วนไทยก็ถูกฝรั่งเศสบังคับให้ลงนามในสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม คนเวียดนามเกลียดฝรั่งเศส คนไทยก็ไม่ได้ชื่นชมฝรั่งเศสแต่อย่างใด ไทยและเวียดนามเป็นประเทศเพื่อนบ้าน และแน่นอนว่าคนไทยมีความเห็นใจต่อขบวนการต่อต้านฝรั่งเศสในเวียดนาม (หน้า 36)

แม้ว่าในช่วงเวลาต่อมา สถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศและในระดับนานาชาติไม่เอื้อให้รัฐบาลไทยสนับสนุนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องเอกราชของเวียดนามได้มากนัก รวมทั้งไทยและเวียดนามมีท่าทีที่ห่างเหินต่อกันตั้งแต่ระดับนโยบายการต่างประเทศจนถึงความสัมพันธ์ทางการทูต แต่ความสัมพันธ์ในภาคประชาชนนั้นพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ดังเห็นได้จากในตอนหนึ่งที่ เล หม่ง จิง บันทึกไว้ กล่าวคือเมื่อชาวเหยียดเกี้ยวกำลังเตรียมตัวเดินทางกลับประเทศ ทั้งชาวเหยียดเกี้ยวและชาวไทยต่างแสดงความอาลัยที่ต้องแยกจากกันซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงไมตรีจิตและความผูกพันที่พวกเขามีต่อกัน

ในช่วงเวลาหลายสิบปีที่ได้อยู่ร่วมกับชาวไทย ชาวเหยียดเกี้ยว ได้ปฏิบัติตามคำสอนของลุงโฮที่ให้สร้างมิตรภาพและร่วมกิจกรรมต่างๆ กับคนไทย มีส่วนร่วมในงานสาธารณะและทำตัวเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เคารพขนบธรรมเนียม ศาสนาและความเชื่อ รวมทั้งปฏิบัติตามกฎหมายของไทย ดังนั้น ทุกครั้งที่เกิดเรื่องไม่ดีกับคนเวียดนาม คนไทยโดยทั่วไปได้ให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ และเมื่อรู้ว่าคนเวียดนามกำลังจะกลับประเทศ พวกเขาต่างแสดงความยินดีที่เห็นว่าเพื่อนได้รับชัยชนะ แต่ในขณะที่เดียวกันก็รู้สึกอาลัยที่ต้องแยกจาก

⁵² Lê Mạnh Trinh. *Cuộc vận động cứu quốc của Việt kiều ở Thái - Lan*. Hanoi: NXB Sự Thật, 1961.

เพื่อนที่ขยันและซื่อสัตย์ของตน ก่อนที่จะออกเดินทางกลับประเทศ เหวียดเกี๋ยว ได้ร่วมแรงร่วมใจทำประโยชน์และมอบสิ่งปลูกสร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์ไว้บนแผ่นดินไทย เช่น ทำถนน หอระฆัง สถาปนาอนามัย ห้องคลอด ส่วนเพื่อนคนไทยก็ได้มอบสิ่งของ ทองและเครื่องประดับ รูปถ่าย เจ้าหน้าที่ในพื้นที่เข้าเยี่ยมตามบ้าน ที่วัดจัดให้มีพิธีทำบุญและสวดมนต์ให้เหวียดเกี๋ยวเดินทางกลับบ้านโดยสวัสดิภาพ ความรู้สึกของทั้งสองฝ่ายไม่ต่างอะไรกับความรู้สึกของพี่น้องที่ต้องแยกจากกัน (หน้า 83 – 84)

อีกตัวอย่างหนึ่งของความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในระดับภาคประชาชนสะท้อนผ่านการบอกเล่าของ เล ก๊วก ซาน (Lê Quốc Sản) ผู้เคยมาปฏิบัติการเคลื่อนไหวในประเทศไทย ผู้เขียนเล่าถึงบรรยากาศและความเป็นอยู่ของเหวียดเกี๋ยวในประเทศไทยในช่วงปี ค.ศ. 1928 – 1929 ซึ่งกระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ เช่น ในกรุงเทพฯ พิจิตร พิษณุโลก และหลายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย รายละเอียดดังนี้

ชุมชนคนเวียดนามในประเทศไทยตอนนั้นมีประมาณสองหมื่นคน ได้อยู่ร่วมกับคนไทยและเคารพกฎหมายของไทย จึงเป็นที่รักของคนไทย ส่วนสภาพความเป็นอยู่และกิจกรรมของเหวียดเกี๋ยว มีลักษณะดังนี้ ในบริเวณภาคกลางของประเทศ ตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา มีอาชีพทำนาและค้าขาย เพราะฉะนั้นบางคนก็ไถนา ปลูกเผือกมัน ส่วนบางคนก็ขายไม้ซัด ผ้า ยา และอื่นๆ พวกเขามีโรงเรียนสอนภาษาไทยและภาษาเวียดนามสำหรับลูกหลาน ตรงกลางห้องมีภาพถ่ายของกษัตริย์ไทย ต่ำลงมาเล็กน้อยเป็นรูปของ ฝ่ามห่ง ให้ ชาวเหวียดเกี๋ยว เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นผู้รักชาติ พวกเขาให้ความเคารพต่อเยาวชนรักชาติผู้ได้พลีชีพเพื่อประเทศชาติ⁵³

เช่นเดียวกันในเรื่องราวจากความทรงจำของ ดั่ง กวิ้ง แอง (Đặng Quỳnh Anh) ผู้เคยมาทำงานเคลื่อนไหวและใช้ชีวิตอยู่ในเมืองไทยเป็นเวลานาน บันทึกเล่มนี้เรียบเรียงโดยนักเขียน เซิน ตุง (Son Tùng)⁵⁴ โดยรวบรวมและร้อยเรียงเรื่องราวของคำบอกเล่าของ ดั่ง กวิ้ง แอง ซึ่งบันทึกเล่มนี้ได้บอกเล่าถึงความประทับใจที่มีต่อน้ำใจและความช่วยเหลือของคนไทยที่บ้านดง (พิจิตร) ที่ให้ทั้งเงินทอง สิ่งของ และพื้นที่สำหรับเพาะปลูกเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว ดังนั้นในยามที่ต้องแยกจากกัน สมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านดงต่างแสดงออกถึงความอาลัยอาวรณ์ที่มีต่อมิตรโดยไม่แบ่งแยกกว่าเป็นคนไทย คนเวียดนาม คนลาว หรือคนจีน ดังที่ปรากฏในตอนหนึ่งของเรื่อง

⁵³ Lê Quốc Sản. *Chi Đội Hải Ngoại IV (Chi Đội Trần Phú)*. NXB Tổng Hợp Đồng Tháp, 1989. Pp. 11 – 12.

⁵⁴ Sơn Tùng. *Con Người i và Con Đường*. Hanoi: NXB Văn Hoá – Thông Tin, 1993.

หลังจากการประชุม พวกเราช่วยกันเก็บข้าวของเพื่อเตรียมเดินทาง ช่วงนี้ บ้านดงวุ่นวาย เหมือนกับมีโจรเข้าบ้าน ฉันรีบรวบรวมข้าวของเงินทอง เสบียงอาหาร และเสื้อผ้าให้พวก น้องๆ ที่จะออกเดินทางไปเมืองจีนกับพี่ตุ๋ หลังจากพี่ตุ๋ไปแล้ว ปู่ฤ ปู่ชวน พี่ตาด และตัว ฉันมองหน้ากันน้ำตาคลอเบ้า ฉันเสียใจที่รู้ว่าเราต้องละทิ้งไร่นาที่เราทำมากับมือให้กับพี่ น้องคนไทยและคนลาว ที่จริงแล้ว คนไทยและคนลาวที่บ้านดงไม่มีใครอยากได้ข้าวของ ของเราหรอก พวกเขาอยากให้เราอยู่ด้วยกันมากกว่า จะได้ช่วยเหลือกันในยามทุกข์ ยาก โดยเฉพาะครอบครัวของแม่กิมล้วน คนไทยที่อยู่ใกล้กับค่ายของพวกเรา ผูกพันกับ พวกเราเหมือนกับพี่น้องหลานตามกันมาตั้งแต่สมัยที่พวกเรามาอยู่บ้านดงใหม่ๆ วันที่ พวกเราต้องออกเดินทาง คนไทย คนลาว คนจีน ออกมาส่งกันพร้อมหน้า อาลัยอาวรณ์ไม่ อยากรให้เราไป ทั้งบ้านของแม่กิมล้วนเดินมาส่งพวกเราเป็นระยะทางไกลมาก พวกเรา ได้สัญญากับครอบครัวของแม่กิมล้วนว่าวันหนึ่งข้างหน้าพวกเราจะต้องกลับมาที่บ้านดง (หน้า 78 -79)

และในอีกตอนหนึ่ง ดั่ง กวีง แอง ได้เล่าถึงความช่วยเหลือและความมีน้ำใจของคนไทยที่ทำตะโกไว้ อย่างน่าประทับใจ ดังนี้

ฉันได้กลับมาที่ทำตะโก ครอบครัวแม่กิมล้วนที่พิจิตร รับฉันเป็น “พี่น้องร่วมสาบาน” และ แนะนำให้รู้จักกับกำนันที่ตำบลหาดตะกู ชื่อว่ากำนันคุณ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ เมื่อมี เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นให้การรับรอง ฉันทำงานได้อย่างสบายใจและหาทางประสานกับสมาชิก ที่ยังมีใจทำงานเคลื่อนไหว... ฉันยังได้ผูกมิตรกับครอบครัวคนไทยจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นที่พึ่ง ในยามยากลำบาก พี่น้องคนไทยมีความเห็นอกเห็นใจและมีจิตใจกว้างขวาง แต่พวกเขาก็ เกลียดพวกชอบโกหก ฉันอยู่ที่ทำตะกูได้ไม่นานก็มีพี่น้องและเพื่อนมากขึ้น เช่น น้ำเลียบ พี่ทิดพัด...น้ำเลียบกับพี่ทิดพัดคิดว่าฉันอยู่ตัวคนเดียวเลยพยายามแนะนำฉันให้กับเศรษฐี ของทำตะกู แน่نونว่าฉันไม่สามารถเลือกเส้นทางนี้ได้ (หน้า 84)

และในอีกตอนหนึ่งของเรื่อง ดั่ง กวีง แอง ได้เล่าถึงการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่ประกอบไปด้วยผู้คน หลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นไปด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน

พี่น้องคนไทยที่อยู่ข้างเคียง เห็นฉันยกบ้านช่องและที่ทางให้คนอื่นก็คิดว่าฉันติดหนี้หรือมี เหตุจำเป็นต้องขายบ้านช่อง แต่เมื่อรู้ว่าฉันต้องอดออมและยกสมบัติให้กับคนเวียดนามที่ เพิ่งมาใหม่ พวกเขาต่างชมว่า “คนญวนช่างดีต่อกันจริงๆ แม่อดีกับคนญวน แล้วยิ่งดีกับ คนไทยและคนจีนอีกด้วย” เป็นเพราะได้รับความช่วยเหลือจากคนไทยและพี่น้องเชื้อสาย อื่นๆ ที่บ้านดงคอยช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเงินทอง ข้าวของ ฉันถึงสามารถสร้างฐานที่ตั้ง

ใหม่เพื่อเป็นที่เลี้ยงเด็กและสอนหนังสืออยู่ใกล้ๆ กับฐานการผลิตอาหารของคนอื่นๆ ได้ (หน้า 112)

หรือในอีกตอนหนึ่งของเรื่องที่ตั้ง กวีง แอง ประทับใจในความมีน้ำใจของเพื่อนบ้านชาวไทยที่เป็น
 ฐานะดูแลบ้านช่องในเธอในระหว่างที่เธอเดินทางไปปฏิบัติที่อื่น

บ่ายวันเดียวกันนั้น ฉันได้เดินทางกลับบ้านดง ก้าวแรกที่ก้าวเท้าเข้าไปในบ้าน คอฉันแห้ง
 ผาก และอยากร้องไห้ บ้านเงียบเชียบราวกับเพิงมิงานศพ แต่หัวใจของฉันก็อบอุ่นขึ้นมา
 ทันทีที่เห็นเด็กสาวสองคนคือลา และฝัน ลูกสาวของแม่คนที่ช่วยมาดูแลบ้านให้ ฉันโอบ
 กอดเด็กสาวสองคนนั้นไว้กับอก แต่ในหูกลับแว่วเสียงของพีจิ้น (โฮจิมินห์) ที่เคยพูดไว้ที่
 บ้านหลังนี้ “เราอาศัยอยู่บนแผ่นดินของผู้อื่น ถ้าเราครองหัวใจของพวกเขาได้ก็หมายความว่า
 เราได้มีบ้านเกิดเมืองนอนอีกแห่งหนึ่งแล้ว” (หน้า 170)

แต่กระนั้น มีบางช่วงบางตอนที่อาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทยที่ผู้เล่าเรื่องอดรู้สึกถึงความเจ็บช้ำน้ำใจ
 จากถ้อยคำของคนไทยไม่ได้ โดยเฉพาะคำเรียกว่า “ญวน” หรือ “แกว” มีแฝงไว้ด้วยนัยยะของการดูถูกดู
 แคลนไม่ว่าผู้พูดเจตนาหรือไม่ก็ตาม

พี่น้องเราคงเจ็บปวดทุกครั้งที่ได้ยินถ้อยคำ เช่น “แกวญวนนำสงสารมาอาศัยบ้านคนอื่น”
 ใช่ว่าพวกเราไม่รู้จักทำมาหากิน พวกเราเสียเอกราช จึงต้องเดินทางไปทั่วทิศเพื่อขอความ
 ช่วยเหลือ พวกเราเป็นลูกหลานของคุณหญิงจิ้ง คุณหญิงเจี้ยว ของกษัตริย์ราชวงศ์เจิ่น
 ของเล เหล่ย เหงวียน จ้าย กวางจุง และวีรบุรุษคนอื่นๆ แต่กระนั้นก็ต้องถูกตราหน้าว่า
 เป็น “แกว ญวน” ช่างน่าละอายต่อบรรพบุรุษและลูกหลานในอนาคต (หน้า 134)

นักวิชาการและผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์คนสำคัญอย่าง เจิน วัน เส่า (Trần Văn Giàu) ได้ให้
 สัมภาษณ์ไว้ตอนหนึ่งในปี ค.ศ. 1992 ว่า ในขบวนการกู้ชาติของเวียดนามในแผ่นดินไทยนั้นได้รับความ
 ช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากสมาชิกของราชวงศ์ พระสงฆ์ พ่อค้าและประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งนายปรีดี พนมยงค์ และนายเตียง ศิริขันธ์ ส่วนเจ้าหน้าที่บ้านเมืองนั้นมีบางครั้งที่มีแสดงท่าทีข่มขู่
 แต่ขณะเดียวกันได้ส่งสัญญาณบอกทางหนีให้⁵⁵ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว แม้ว่าบางช่วงเวลาที่อาศัยอยู่ใน
 เมืองไทยชาวเวียดนามเกี่ยวข้องเผชิญกับการกดดันจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ เช่น
 การห้ามไม่ให้ประดับรูปถ่ายของโฮจิมินห์ แต่กระนั้น พวกเขาได้แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจรวมถึงความเห็น
 ออกเห็นใจต่อความจำเป็นของรัฐไทยที่ถูกกดดันจากประเทศมหาอำนาจตะวันตก เช่น ฝรั่งเศส หรือ อเมริกา

⁵⁵ Nguyễn Hồng Dung, “Việt Kiều ở Thái Lan trong Những Năm 1947 – 1950 – 1954”. Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008. Pp. 282 – 283.

นอกจากนี้แล้ว จากบันทึกเรื่องราวของชาวเวียดนามในไทยนั้นยังสะท้อนให้เห็นว่าพวกเขาสามารถแยกแยะระหว่างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในระดับภาคประชาชนที่ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกันกับความสัมพันธ์ในระดับของรัฐเสมอไป เช่น เห่งวียน ห่ง ซุง ได้กล่าวว่า

ความรู้สึกของพี่น้องชาวไทยต่อเวียดนามนั้นนับวันก็ยิ่งแน่นแฟ้นมากขึ้น ด้วยความเห็นใจต่อสถานการณ์ทางการเมือง พวกเขาจึงช่วยเหลือพวกเรา หลายต่อหลายครั้งที่ทหารและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ได้นำข่าวมาเตือนพวกเราก่อนที่จะมีการเข้าจับกุม พวกเขาต้องทำตามหน้าที่และคำสั่งของเบื้องบน แต่บางครั้งพวกเขายอมขัดคำสั่ง บางครั้งมีเจ้าหน้าที่พระสงฆ์ มาถึงบ้านของเวียดนามเพื่อช่วยเขียนหนังสือและทำเอกสารร้องเรียนให้ พี่น้องชาวไทยบางคนถึงกับซ่อนแกนนำของกลุ่มเวียดนามไว้ที่บ้านของตนในระหว่างที่หลบหนีการจับกุม⁵⁶

ชาวเวียดนามกลุ่มหนึ่งได้แสดงความเข้าใจต่อการใช้มาตรการที่รุนแรงของรัฐบาลไทยต่อเวียดนามด้วยว่าเป็นเพราะสถานการณ์ในขณะนั้นทำให้ไทยไม่มีทางเลือก ดังเห็นได้จากข้อความที่สะท้อนในบันทึกของ ดง ตุง (Đông Tùng)

ดังที่ได้อธิบายไปแล้วในข้างต้นถึงหน้าที่ของเวียดนามในไทย ผู้อ่านเองคงเข้าใจว่าทั้งประชาชนและรัฐบาลไทยไม่ได้เป็นศัตรูต่อเราแต่อย่างใด หากแต่ยังได้ให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มกำลัง แต่คิดแล้ว น่าลำบากใจแทน ฝรั่งเศสเป็นประเทศมหาอำนาจจากตะวันตก ตรงกันข้ามกับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศเล็ก และด้วยการที่ฝรั่งเศสมีกำลังมากกว่าได้บังคับให้ประเทศไทยต้องจับกุมแกนนำของกลุ่มปฏิวัติชาวเวียดนามที่ปฏิบัติการอยู่ในประเทศไทย ซึ่งหลายต่อหลายครั้งทำให้รัฐบาลไทยลำบากใจไม่น้อย⁵⁷

ดง ตุง เป็นอดีตผู้ร่วมขบวนการกู้ชาติที่เคลื่อนไหวในประเทศไทย ปี ค.ศ. 1928 ต่อมาถูกรัฐบาลไทยดำเนินการจับตัวส่งให้กับรัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1933 แต่ในช่วงหลังปี ค.ศ. 1945 เขาได้เดินทางเข้ามาในไทยอีกครั้งและครั้งนี้ปฏิบัติอยู่ในไทยจนกระทั่งปี ค.ศ. 1953 ถึงได้เดินทางกลับประเทศเวียดนาม ข้อความของ ดง ตุง ในส่วนที่เกี่ยวกับไทยที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้นนั้นเต็มไปด้วยความเข้าใจต่อท่าทีของรัฐไทยต่อขบวนการกู้ชาติของเวียดนาม ซึ่งหากพิจารณาแล้ว จะเห็นว่ามี ความแตกต่างจากมุมมองที่เขาเคยแสดงไว้ในบทความที่ดีพิมพ์วารสาร *สี่ เดียะ (Sử Địa)* ซึ่งเป็นวารสารทางด้าน

⁵⁶ Nguyễn Hồng Dung, “Việt Kiều ở Thái Lan trong Những Năm 1947 – 1950 – 1954”. Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008. P. 145.

⁵⁷ Đông Tùng, “Sự Nghiệp Cách Mạng Giải Phóng Dân Tộc của Việt Kiều tại Thái Lan”. Nguyễn Hồng Dung, “Việt Kiều ở Thái Lan trong Những Năm 1947 – 1950 – 1954”. Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008. Pp. 385 – 386.

ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ บทความของดง ตุ่ง ส่วนใหญ่แล้วมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของชาวเวียดเกี้ยวในประเทศไทย โดยเฉพาะเนื้อหาของบทความตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ในช่วง ปี ค.ศ. 1969 นั้น แสดงให้เห็นถึงมุมมองในด้านลบของผู้เขียนต่อไทยอย่างชัดเจน เนื่องจากผู้เขียนได้เน้นถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการทำงานของเวียดเกี้ยวในไทย โดยไม่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเวียดเกี้ยวกับคนไทยมากเท่าใดนัก ดังที่เห็นได้จากในตอนหนึ่งของข้อเขียนของเขา ดง ตุ่ง กล่าวว่าสาเหตุหลักที่ทำให้เขาไม่สามารถประเมินจำนวนที่แน่ชัดของชาวเวียดเกี้ยวในประเทศไทยเพราะเวียดเกี้ยวต้องปฏิบัติงานลับและหลบหนีการติดตามและการควบคุมของรัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศส และเวียดเกี้ยวไม่ต้องการตั้งหลักปักฐานในไทยเพราะพวกเขาไม่ต้องการต้องทนฟังคำพูดที่ทำให้เจ็บช้ำน้ำใจ เช่น “เจ้าเมืองขึ้น” ซึ่งผู้เขียนเองเมื่อได้ฟังแล้ว รู้สึกเหมือนเอามีดมากรีดที่หัวใจ⁵⁸

อย่างไรก็ตาม อาจตั้งสังเกตได้ประการหนึ่งว่าในบทความของดง ตุ่ง ในวารสาร *สี่ เดียะ* (Sứ Địa) ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1969 นั้นเป็นช่วงเวลาในยุคของสงครามเวียดนามที่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เต็มไปด้วยความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองและสถานการณ์ความสัมพันธ์ไทยและเวียดนามโดยรวมอยู่ในภาวะตึงเครียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐบาลไทยเลือกที่สนับสนุนอเมริกา ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่ผู้เขียนแสดงความคิดเห็นที่มุ่งวิพากษ์วิจารณ์ไทย เช่น การที่คนไทยเหยียดหยามประเทศเมืองขึ้นอย่างเวียดนาม หรือคนไทยเรียนเก่งน้อยกว่าคนเวียดนาม เช่น

เพื่อให้กลมกลืนกับคนพื้นเมืองและตบตาพวกสายลับฝรั่งเศสให้เลิกติดตามเสียที เวียดเกี้ยวในไทยพยายามทำตามคนพื้นเมืองทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการกิน การพูด ขนบธรรมเนียมต่างๆ คนแปลกหน้ายากที่จะแยกได้ออกว่าพวกเขาเป็นคนไทยหรือคนเวียดนาม ด้วยเหตุนี้เช่นกันที่พวกเขาไม่ทำอาชีพใดอาชีพหนึ่งเฉพาะอย่าง นอกจากการทำนา เป็นช่าง ค้าขาย และเรียนภาษาเวียดนามแล้ว พวกเขายังเข้าเรียนในโรงเรียนไทยและจบออกมาเป็นวิศวกร หมอ ทหาร ครู ตำรวจ ตามสำนักงานต่างๆ เจ้าหน้าที่ของไทยมักพูดติดปากว่า “คนญวนฉลาด” เพราะคนไทยสู้ไม่ได้ พวกเขาไม่ยอมรับได้อย่างไรในเมื่อโรงเรียนใดที่มีนักเรียนเวียดนาม คนไทยไม่มีทางที่จะได้เป็นที่หนึ่งของห้อง⁵⁹

นอกจากนี้ ดง ตุ่ง ยังแสดงให้เห็นถึงความคิดที่แยกไทยออกจากพวก คือกลุ่มมิตรประเทศของเวียดนามอีกด้วย เช่น โดยแสดงความเห็นใจประเทศลาวที่ผู้เขียนมองว่าถูกกระทำจากไทยอย่างต่อเนื่องในประวัติศาสตร์ หรืออีกนัยหนึ่งคือความพยายามชี้ให้เห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างเวียดนามและลาว เช่น เล่าถึงเหตุการณ์ในปี ค.ศ. 1828 ที่เวียดนามนำกำลังทหารไปช่วยลาวขณะที่มีปัญหาเผชิญหน้ากับไทย ประณามไทยว่า “ปล้น” (cướp) พระแก้วมรกตมาจากลาว ระบุว่าพื้นที่เขตจังหวัดโคราช

⁵⁸ Đông Tùng, “Việt Kiều tại Thái Lan”. *Sứ Địa*, 1969. Pp. 3 – 4.

⁵⁹ อ้างแล้ว หน้า 17.

(นครราชสีมา) และอุดรธานีเคยเป็นของลาว ประชาชนในพื้นที่แถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยพูดภาษา “ลาว” เช่นเดียวกับกับกรณีของพุทธศาสนา ที่แม้ว่าในยุคต่อมาชาวเวียดเกี่ยวจำนวนหนึ่งลงความเห็นว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไทยเป็นดี มีน้ำใจ แต่ในกรณีของด่ง ตุ่ง กลับมองว่าประเทศไทยนั้นงมงายเรื่องพุทธศาสนามาก แต่กระนั้นถือเป็นโชคดีที่ไม่มีเวียดเกี่ยวในประเทศไทยออกบวชในพุทธศาสนาเลยแม้แต่คนเดียว⁶⁰ กรณีนี้อาจมองได้ว่าเป็นอิทธิพลของแนวคิดคอมมิวนิสต์ต่อศาสนาในสังคมนเวียดนามในยุคก่อนการประกาศนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1986 นั่นเอง สำหรับประเทศไทยนั้นด่ง ตุ่ง วิเคราะห์สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนไม่เดือดร้อนนัก อีกทั้งยังไม่มีเจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ที่คอยเอาไรต์เอาเปรียบชาวนา จึงเป็นคำอธิบายว่าเหตุใดลัทธิคอมมิวนิสต์จึงไม่สามารถขยายตัวและพัฒนาได้ยากในพื้นที่ของประเทศไทย

นอกจากกรณีของ ด่ง ตุ่ง แล้ว งานเขียนหรือบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในทศวรรษที่ 1980 นั้นสะท้อนถึงมุมมองในเชิงบวกต่อไทยและอนาคตของความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามมากขึ้น เช่น บทความของ ฟาน ถิ ห่ง ฮวน (Phan Thị Hồng Xuân) ที่นำเสนอในการประชุมวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 30 ปี ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม (1976 – 2006) ซึ่งจัดโดยสถาบันวิจัยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่เมืองฮานอย เนื้อหาตอนหนึ่งนั้นผู้เขียนกล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของเวียดเกี่ยวในการสานสัมพันธ์ไทย-เวียดนามให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ดังนี้

เวียดเกี่ยวเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการร่วมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างภาคประชาชน ความรู้และความเข้าใจเบื้องต้นของประชาชนไทยต่อเวียดนามนั้นเริ่มจากเวียดเกี่ยว และเวียดเกี่ยวเป็นแกนหลักในการประสานความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างผู้คนจากทั้งสองประเทศ⁶¹

ข้อเสนอแนะดังกล่าวน่าสนใจไม่น้อยเนื่องจาก เวียดเกี่ยวให้เสียง จำนวนหนึ่งนั้นไม่ได้นำไปแต่ความทรงจำอันดีระหว่างไทยและเวียดนามกลับไปยังบ้านเกิดของตนที่เวียดนามเท่านั้น แต่พวกเขายังสามารถนำวัฒนธรรมและค่านิยมต่างๆ จากสังคมไทยติดตัวกลับไปด้วย เช่น เจิ่น ดิ่ง ลิว (Trần Đình Lưu) สมาชิกคนหนึ่งของสมาคมมิตรภาพเวียดนาม-ไทย ได้เล่าว่า เมื่อชาวเวียดนามที่กลับมาจากประเทศไทยพบปะสังสรรค์กัน พวกเขาจัดให้มีรำวงและร้องเพลงไทยที่แปลเนื้อมาจากเพลงในภาษาเวียดนามด้วย⁶² ซึ่งเป็นบรรยากาศที่เขาจำลองมาจากประสบการณ์ที่เคยได้รับในช่วงเวลาที่เคยอยู่ในประเทศไทย และสำหรับ เล ถิ กิม เลียน (Lê Thị Kim Liên) แม้ถูกจับขังคุกในกรุงเทพฯ เป็นเวลากว่าหนึ่งปี (ในปี ค.ศ.

⁶⁰ อ้างแล้ว หน้า 12 – 18.

⁶¹ อ้างใน “Tọa đàm khoa học nhân kỷ niệm 30 năm quan hệ Việt Nam – Thái Lan (1976-2006). *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 4 (79), 2006. P. 84.

⁶² Trần Đình Lưu, “Việt Kiều ở Thái Lan từ Năm 1964 đến nay”. Nguyễn Hồng Dung, “Việt Kiều ở Thái Lan trong Những Năm 1947 – 1950 – 1954”. Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008. P. 178.

1958) ชาวเวียดนามในจังหวัดสกลนครถูกจับกุมกว่า 300 คน) แต่ความประทับใจและความทรงจำต่อประเทศไทยนั้นไม่ได้จางหาย เธอถึงกับตั้งชื่อลูกสาวคนเดียวของตนว่า ว่า หู ไร่ ลาน (Vũ Thái Lan)⁶³ คำว่า ไร่ ลาน เป็นคำที่ชาวเวียดนามเรียกประเทศไทยนั่นเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นที่ระลึกถึงช่วงเวลาที่เคยอาศัยอยู่ในประเทศไทย

การยอมรับในนโยบายการต่างประเทศของไทย

ในยุคหลังสงครามเย็น ทศนคติเชิงบวกต่อไทยนั้นยังพบได้ในผลงานวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับไทยหรือเปรียบเทียบกรณีศึกษาระหว่างไทยกับเวียดนาม ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับมุมมองของนักวิชาการเวียดนามต่อประวัติศาสตร์และพัฒนาการของสังคมไทยนั้นมักให้ความสำคัญกับนโยบายทางการทูตของไทยซึ่งถูกมองว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ไทยเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่รอดพ้นจากการตกเป็นประเทศอาณานิคมของตะวันตก ในจำนวนนี้ นักประวัติศาสตร์ ฝามห่งตุง (Phạm Hồng Tung) ศึกษาและวิจ्यानโยบายการพัฒนาประเทศและนโยบายการต่างประเทศของไทยในช่วงรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 อย่างละเอียด ทั้งนี้ เพื่อตอบคำถามว่าเหตุใดราชสำนักของสยามนั้นจึงสามารถรอดพ้นจากลัทธิการล่าอาณานิคมของตะวันตกได้ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านรอบข้างนั้นล้วนแล้วแต่ตกเป็นประเทศอาณานิคมทั้งสิ้น ซึ่งผู้เขียนได้ยกย่องพระปรีชาญาณของกษัตริย์ไทยทั้งสองพระองค์ที่ทรงมองการณ์ไกลและเตรียมพร้อมที่จะรับมือการสถานการณ์อย่างทันที่ โดยเฉพาอย่างยิ่งในการส่งลูกหลานและบุคลากรไปศึกษา ณ ต่างประเทศ และเปิดใจยอมรับแนวคิดใหม่ๆ จากโลกภายนอก ในขณะที่ราชสำนักของเวียดนามนั้นยึดติดกับแนวคิดขงจื้อ ที่เรียกว่า “โหน่ย หะ หงว่าย ซี” (Nội hạ ngoại di) นั่นคือ ยึดถือว่าตนเองเป็นผู้มีอารยะ ส่วนผู้ใดที่มีวิถีปฏิบัติต่างจากตนนั้นไร้อารยธรรม แนวคิดเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาและการปฏิรูปประเทศจนเป็นเหตุให้เวียดนามนั้นไม่สามารถรับมือกับตะวันตกได้ทันการณ์⁶⁴

ผลงานที่น่าสนใจอื่นๆ เช่น บทความของ เหงวียนหงอ๊ก ลาน (Nguyễn Ngọc Lan) นักวิจัยประจำสถาบันวิจัยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา (Viện Nghiên Cứu Đông Nam Á) ได้ประเมินว่าไทยมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นผู้ประสานและเชื่อมโยงระหว่างเอเชียและยุโรป พร้อมทั้งนำเสนอความสามารถทางการต่างประเทศของไทย ดังที่ปรากฏในตอนหนึ่งของการศึกษาดังกล่าว ดังนี้

⁶³ Lê Thị Kim Liên, “Gia Đình Tôi theo Cách Mạng theo Bác Hồ”. Nguyễn Hồng Dung, “Việt Kiều ở Thái Lan trong Những Năm 1947 – 1950 – 1954”. Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008. Pp. 190 – 191.

⁶⁴ Phạm Hồng Tung, “Vài nhận định về cuộc cải cách ở Thái Lan (SIAM) dưới các triều vua Monhkut và chulalongkorn từ cái nhìn so sánh khu vực”. *Nghiên Cứu Lịch Sử*. 6 (331) (XI – XII), 2003. Pp. 53 – 62).

ในประวัติศาสตร์การต่างประเทศ ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายการต่างประเทศที่มีความยืดหยุ่น สามารถใช้ประโยชน์จากสถานการณ์ต่างๆ และสร้างโอกาสให้แก่ประเทศของตน รวมทั้งสามารถปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนของตน⁶⁵

ตั้ง วัน เจื่อง (Đặng Văn Chương) วิเคราะห์ว่า มีปัจจัยสองประการที่ทำให้ไทยรอดพ้นจากการเป็นอาณานิคมของตะวันตกได้คือ (1) การใช้ประโยชน์จากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของการเป็นประเทศที่อยู่ตรงกลางระหว่างเขตอิทธิพลของมหาอำนาจชาติต่างๆ และ (2) นโยบายการต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ ผู้เขียนได้ยกกรณีศึกษาของความสัมพันธ์ไทย-ฝรั่งเศส และท่าทีของราชสำนักกรุงศรีอยุธยาที่มีต่อการเข้ามาของศาสนาคริสต์เป็นตัวอย่างของความสามารถด้านการทูตของไทยในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ดังนี้

เมื่อกษัตริย์ฝรั่งเศสได้ส่งคนมาเกลี้ยกล่อมให้กษัตริย์ของเซียมหันมาเข้ารับตามคริสต์ศาสนา สมเด็จพระนารายณ์ได้ออกประกาศ “ประชาชนคนใดก็ตาม ถ้าต้องการก็สามารถหันไปนับถือคริสต์ศาสนาได้อย่างเสรี (นั่นหมายความว่ากษัตริย์ไม่ห้าม) กษัตริย์เพียงแต่ฝากข้อความไปยังพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ของฝรั่งเศสว่า “การนับถือศาสนานั้นมิได้ขึ้นอยู่กับอำนาจของพระองค์หากอยู่ที่จิตใจของคนผู้นั้น” จากถ้อยคำที่ใช้ในการโต้ตอบของกษัตริย์เซียมนี้ เราเห็นได้กษัตริย์คงจะมั่นใจว่าสำหรับคนเซียมแล้ว พุทธศาสนาได้ฝังรากลึกลงไปเลือดเนื้อของผู้คนจนไม่มีทางที่จะหันไปนับถือศาสนาอื่นได้อีก แต่สิ่งนี้ก็สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการจัดการอย่างเฉลียวฉลาดและความสามารถในการทูตของสมเด็จพระนารายณ์ที่ “อ่อนโยน” (*mềm mại*) ตามแบบ “วิธีการทูตของไทย” (*kiểu ngoại giao Thái*)⁶⁶

นักวิชาการด้านไทยศึกษาอย่าง เหวียน เตือง ลาย (Nguyễn Trương Lai) มองว่า ความสำเร็จด้านการต่างประเทศของไทยนั้นอยู่ที่ความสามารถในการใช้โอกาสจากความขัดแย้งของประเทศคู่เจรจา เช่น ในยุคการค้าอาณานิคม และผันตนเองไปสู่การเป็นประเทศที่อยู่ตรงกลางระหว่างมหาอำนาจอย่างอังกฤษและฝรั่งเศสได้⁶⁷ เช่นเดียวกับ ด่าว มิง ห่ง (Đào Minh Hông) นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยแห่งชาติโฮจิมินห์ซิตี้ วิเคราะห์ในทำนองเดียวกันว่า นโยบายการต่างประเทศของไทยในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีความหลากหลาย (*đa dạng hoá*) ใช้วิธีการทูตหลาย

⁶⁵ Nguyễn Ngọc Lan, “Vai trò của Thái Lan trong việc liên kết châu Á với châu Âu” *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 4 (67) 2004. P. 79.

⁶⁶ Đặng Văn Chương, “Quan hệ Pháp – Xiêm từ 1662 đến 1893”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 3 (48), 2001. P. 35.

⁶⁷ Nguyễn Trương Lai, “Truyền thống đối ngoại của các vương triều Thái Lan”. *Phương Đông Hợp Tác và Phát Triển*. Hanoi: NXB Đại Học Quốc Gia Hà Nội, 2004. P. 593.

ทาง (đa phương hoá) รวมถึงวิธีการเลือกข้าง (lựa chiều) สมดุลอำนาจ (cân bằng lực lượng) และ อาศัยความขัดแย้งในหมู่ประเทศคู่ตรงข้าม (lợi dụng mâu thuẫn giữa các kẻ thù)⁶⁸ การวิเคราะห์ดังกล่าวไม่ต่างไปจากข้อคิดเห็นของ กิม หงอ๊ก ฑู จาง (Nguyễn Thị Thu Trang) ซึ่งได้ระบุไว้ในบทความที่เกี่ยวกับอิทธิพลของตะวันตกต่อนโยบายการปฏิรูปประเทศของไทยว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการดำเนินการปฏิรูปหรือปรับเปลี่ยนนโยบายในการพัฒนาประเทศที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด⁶⁹

“ไทย” ในบริบทของการพัฒนาของเวียดนาม

ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและอาเซียนดีขึ้นหลังจากที่เวียดนามถอนกำลังทหารออกจาก กัมพูชาในปี ค.ศ. 1991 ซึ่งส่งผลให้สถานการณ์ความตึงเครียดในภูมิภาคเริ่มคลี่คลายลง ทางฝ่ายเวียดนามเองต้องการที่ปรับความสัมพันธ์กับอาเซียนโดยหวังผลประโยชน์เศรษฐกิจและต้องการดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศเนื่องจากเวียดนามต้องการลดระดับการพึ่งพิงต่อสหภาพโซเวียต ดังที่สังเกตได้ว่าในปี ค.ศ. 1992 นักวิชาการของสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ตีพิมพ์หนังสือเรื่อง *ประเทศไทย การเดินทางสู่สมาคมของประเทศอุตสาหกรรมใหม่* (Thái Lan cuộc hành trình tới câu lạc bộ các nước công nghiệp mới)⁷⁰ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเวียดนามเริ่มให้ความสนใจไทยในฐานะของรูปแบบหรือตัวอย่างของพัฒนาทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ เวียดนามเห็นว่าอาเซียนยังเป็นสะพานเชื่อมเวียดนามกับประเทศตะวันตกซึ่งหมายถึงตลาดในการส่งออกของเวียดนาม ซึ่งในการนี้ ไทยเป็นชาติแรกในกลุ่มอาเซียนที่ริเริ่มการปรับความสัมพันธ์กับเวียดนามภายใต้นโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้าของอดีตนายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ⁷¹ การเปลี่ยนแปลงทางด้านนโยบายการบริหารประเทศและการปรับท่าทีทางด้านการต่างประเทศของเวียดนามนั้นได้ส่งผลดีต่อสถานการณ์ความร่วมมือของภูมิภาคอาเซียนและความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามด้วย ดังนั้น ในการสำรวจทัศนคติของเวียดนามต่อไทยในยุคปัจจุบันนั้น จำเป็นต้องศึกษาว่าเวียดนามนั้นมองตนเองอย่างไร เพื่อที่จะได้เห็นภาพของ “ไทย” ในการรับรู้และความเข้าใจของเวียดนามในยุคปัจจุบันได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

กระตุ้ “ประเทศเวียดนามเล็กหรือไม่” (Nước Việt Nam nhỏ hay không nhỏ) ซึ่งเป็นกระตุ้ที่ ศาสตราจารย์ เชื่อง จุง ก๊วก (Duong Trung Quốc) นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาของเวียดนามตั้งไว้บนหน้าหนังสือพิมพ์ *แทง เนียน* (Thanh Niên) ตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ.

⁶⁸ Đào Minh Hồng, “Vài nét về quan hệ đối ngoại của nước Xiêm thời kỳ 1851 – 1910”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 5 (44), 2000. Pp. 48 – 52.

⁶⁹ Kim Ngọc Thu Trang, “Ảnh hưởng của phương Tây đối với công cuộc cải cách ở Xiêm thế kỷ XX”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*, số 5 (98), 2008. P. 45.

⁷⁰ Nguyễn Thu Mỹ – Đặng Bích Hà. *Thái Lan cuộc hành trình tới câu lạc bộ các nước công nghiệp mới*. Hanoi: Sự Thật, 1992. 127 p.

⁷¹ Jayanama, Pinsuda. *Vietnam’s Economic Reforms and its International Implications*. M.A. Paper. University of Chicago, 1994. Pp. 40-41.

2006 มีผู้อ่านจำนวนมากให้ความสนใจและร่วมแสดงความคิดเห็นในกระทู้นี้ ทั้งชาวเวียดนามที่อยู่ในประเทศและชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศด้วย อีกทั้งผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นยังมาจากทุกระดับชั้นและทุกช่วงอายุในสังคม ตั้งแต่อดีตนักปฏิวัติอาวุโส นักวิชาการ นักศึกษา ตลอดจนผู้ใช้แรงงานและเกษตรกร จนกระทั่งในกลางปี ค.ศ. 2007 สำนักพิมพ์ ทง เติน (Thông Tấn) ได้คัดเลือกและจัดพิมพ์ข้อความที่ปรากฏในกระทู้จำนวนหนึ่งโดยใช้ชื่อเดียวกันกับหัวข้อกระทู้⁷² ในการจัดพิมพ์มีการแยกหมวดหมู่ของเนื้อหาที่ปรากฏในกระทู้นี้ออกเป็นสามส่วนด้วยกัน ได้แก่ 1) ส่วนที่ว่าด้วยข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเทศเวียดนามว่าเป็นประเทศเล็กหรือไม่ 2) ด้วยสาเหตุใดบ้างที่ทำให้ประเทศเวียดนามเป็นประเทศเล็ก และ 3) ทำอย่างไรประเทศเวียดนามจึงจะก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่มั่งคั่งและเข้มแข็ง (giàu mạnh)

ศาสตราจารย์ เชื่อง จุง ก๊วก ได้เปิดประเด็นด้วยการกล่าวถึงประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่ของประเทศเวียดนามที่ได้ต่อสู้กับประเทศใหญ่อย่างประเทศจีน อาณานิคมฝรั่งเศส กองกำลังของญี่ปุ่น ตลอดจนได้ชัยชนะในสงครามเวียดนาม แต่กระนั้นเวียดนามคงยังต้องเผชิญหน้ากับปัญหาด้านต่างๆ ที่กำลังรุมเร้าประเทศหลังจากที่เวียดนามเปิดประเทศและดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจตามนโยบายโดยเหมย (Đổi Mới) ได้ประมาณ 20 ปี (2006) เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ตลอดจนปัญหาสังคมต่างๆ ที่เกิดจากวิสัยทัศน์ที่คับแคบของผู้คน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ศาสตราจารย์ เชื่อง จุง ก๊วก ได้ตั้งท้าวในกระทู้ว่าควรประเมินประเทศเวียดนามอย่างไร เวียดนามเป็นประเทศเล็กหรือไม่ ซึ่งในที่นี้ คำว่า “เล็ก” (nhỏ) มิได้หมายถึงขนาดของพื้นที่เท่านั้นหากแต่รวมถึงศักยภาพในการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศในด้านต่างๆ ด้วย ดังนั้น หนังสือรวบรวมความคิดเห็นอันเนื่องด้วยกระทู้นี้นอกจากสะท้อนความคิดและความรู้สึกของคนเวียดนามเกี่ยวกับเวียดนามในยุคปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาประเทศในอนาคตแล้วยังสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติและความรู้สึกของเวียดนามต่อประเทศต่างๆ รวมทั้งไทยด้วย เพราะแม้ว่าไทยไม่ใช่แบบอย่างของการพัฒนาที่เวียดนามต้องการลอกเลียนแบบเหมือนประเทศญี่ปุ่นหรือสิงคโปร์⁷³ แต่ “ไทย” ปรากฏบ่อยครั้งในการร่วมแสดงความคิดเห็นของคนเวียดนามต่อแนวทางการพัฒนาประเทศของตน ทั้งนี้ ในฐานะที่ไทยเป็น “ตัวเปรียบเทียบ” ของระดับของการพัฒนาที่เวียดนามจะต้องไปให้ถึง ก้าวให้ทัน และแข่งให้ได้ในท้ายสุด ดังที่เห็นได้จากการประเมินศักยภาพในการพัฒนาของเวียดนามนั้นมักปรากฏชื่อของไทยอยู่เสมอในฐานะที่เป็นตัวเปรียบเทียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ เช่น มีการเปรียบเทียบสถิติตัวเลขต่างๆ

ประเทศของเรา (เวียดนาม) ยังเป็นประเทศยากจน ลำหหลัง เมื่อเทียบกับประเทศรอบข้าง รายได้เฉลี่ยต่อคนของเวียดนามอยู่ที่ 600 เหรียญสหรัฐ ไทยอยู่ที่ 2,000 เหรียญสหรัฐ มาเลเซียอยู่ที่ 5,000 เหรียญสหรัฐ ส่วนประเทศเกาหลีใต้ในปี ค.ศ. 1960 เพิ่งมีรายได้

⁷² Việt Nam nhỏ hay không nhỏ. Hanoi: NXB Thông Tấn, 2007. 359 p.

⁷³ เช่น เจิ่น แข็ง (Trần Khánh) ได้มองว่าไทยนั้นเป็นตัวอย่างของการพัฒนาที่ขาดเสถียรภาพและขาดการวางแผนด้านการพัฒนาบุคลากรในระยะยาว ดูเพิ่มเติม ใน Trần Khánh, “Phát triển thiếu bền vững, trường hợp của Thái Lan”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 4 (49) 2001. Pp. 62 – 67.

เฉลี่ยต่อคน 100 เหรียญสหรัฐ แต่ปัจจุบันได้เพิ่มขึ้นเป็น 19,000 เหรียญสหรัฐ ในขณะที่เดียวกันยังมีปัญหาสังคมมากมาย แต่ที่ร้ายแรงที่สุดคือปัญหาเรื่องคอร์รัปชั่นและการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง (หน้า 18)

แม้ว่าสื่อมวลชนของไทยมักนำเสนอข่าวการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเวียดนามด้วยความกังวลว่าเวียดนามอาจแซงหน้าไทยในด้านของเศรษฐกิจ ในกรณีเดียวกันนี้ ทางเวียดนามเองมีการประเมินถึงระดับการพัฒนาของเวียดนามและเปรียบเทียบกับกรณีของไทยเช่นกัน ทั้งนี้มีการประเมินว่าเวียดนามคงใช้เวลาประมาณ 20 ปี ในการพัฒนาให้ทันไทยและใช้เวลาถึง 40 ปี ที่จะพัฒนาเทียบเท่ากับประเทศสิงคโปร์

เมื่อพิจารณาอย่างรอบด้านแล้ว ด้วยอัตรา GDP ในขณะนี้ และด้วยข้อมูลของ GDP เมื่อห้าปีที่ผ่านมา หากต้องการให้อัตรา GDP ของเวียดนามตามทันประเทศต่างๆ แล้ว ต้องใช้เวลาดังนี้ ตามทันประเทศอินโดนีเซีย 5 ปี ฟิลิปปินส์ 8 ปี ประเทศไทย 20 ปี มาเลเซีย 24 ปี บรูไน 38 ปี และสิงคโปร์คงต้องใช้เวลามากกว่า 40 ปี และนั่นต้องหมายความว่าประเทศเหล่านี้ต้องมีระดับการพัฒนาดังที่ (หน้า 34)

หรือในอีกตอนหนึ่งมีผู้แสดงความคิดเห็นไว้ว่าเวียดนามอาจต้องใช้เวลาถึง 40 ปี ถึงจะพัฒนาทันไทยได้

ประเทศเวียดนามเคยเป็นประเทศแห่งวีรบุรุษดังจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ แต่วันนี้ คนเวียดนามที่รักชาติคนไหนจะไม่เจ็บปวดและอับอายเมื่อได้ฟังนักวิชาการชาวต่างชาติคนหนึ่งประเมินว่า ต้องพัฒนา อีก 40 ปี เวียดนามถึงจะเทียบเท่ากับประเทศไทยได้ (หน้า 314)

ในความเห็นของผู้ตอบกระทู้ซึ่งใช้นามแฝงว่า หงอ๊ก มินห์ (Ngoc Minh) นั้นได้อ้างอิงข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรไทย และได้ตั้งข้อสังเกตว่าการประเมินของไทยนั้นเป็น การกังวลในเรื่องไกลตัว (lo xa) ส่วนการประเมินของเวียดนามนั้นเป็น การกังวลในเรื่องใกล้ตัว (lo gần) หรืออีกนัยหนึ่งคือไทยวิตกกังวลเกินเหตุ ส่วนเวียดนามนั้นมักประเมินสถานการณ์ต่ำกว่าความเป็นจริงหรือคิดเข้าข้างตัวเอง ดังที่ปรากฏในข้อความต่อไปนี้

ศูนย์วิจัยกสิกรไทยเพิ่งออกคำเตือนเรื่องศักยภาพในการแข่งขันของเวียดนาม โดยระบุว่า เวียดนามเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทยในอนาคตอันใกล้ในว่าจะเป็นด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว แต่บางทีพวกเขาอาจจะกังวลในเรื่องไกลตัว ส่วนเราก็มัวแต่มองถึงแต่เรื่องใกล้ตัว! ด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจนั้น ศูนย์วิจัยแห่งนี้ระบุว่า อัตราจีดีพีของไทยปีนี้เพิ่มขึ้นแค่ร้อยละ 4 – 4.5 และได้ทำนายว่าของเวียดนามอยู่

ที่ร้อยละ 8 จริงอยู่ที่ระดับจีดีพีของเวียดนามปีนี้สูงกว่าประเทศไทยหนึ่งเท่าตัว แต่ระยะห่างทางเศรษฐกิจก็ยิ่งกว้างกว่าเดิม เมื่อเทียบกันในปี 2005 อัตราจีดีพีของเวียดนามอยู่ที่ 53 พันล้านเหรียญสหรัฐ ส่วนของไทยอยู่ที่ 173 พันล้านเหรียญสหรัฐ ห่างกันประมาณ 120 พันล้านเหรียญสหรัฐ (หน้า 114)

และในอีกตอนหนึ่งผู้เขียนกล่าวเปรียบเทียบถึงการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในไทยและเวียดนาม ดังนี้

ส่วนทางด้านนักท่องเที่ยว ศูนย์วิจัยนี้ได้แจ้งว่าปริมาณนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมายังเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่หากเมื่อเราเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศมายังเวียดนามจนถึงปี 2005 แล้วก็ยังไม่ถึง 3.5 ล้านคน เมื่อเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าประเทศไทยจำนวน 11 ล้านคนแล้วก็คงเห็นว่ายีกนานที่เวียดนามจะตามทันประเทศไทย (หน้า 115)

นอกจากนี้แล้ว ผู้เขียนยังได้ทิ้งท้ายไว้อย่างน่าสนใจว่า “ตัวเลข” นั้นไม่อาจสะท้อนความจริงทั้งหมดถ้าหากผู้ประเมินไม่พิจารณาปัจจัยด้านอื่นๆ ประกอบด้วย

การเปรียบเทียบด้านตัวเลขนั้นอาจทำให้ผู้คนเข้าใจผิดพลาดได้ในเรื่องการคาดการณ์ และในขณะเดียวกันก็อาจทำให้เกิดความหลงตัวเองหากเปรียบเทียบเฉพาะอัตราการเติบโตแต่ไม่พิจารณาขนาดของเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของอัตราจีดีพี และการหลงตัวเองนั้นเป็นศัตรูของการพัฒนา (หน้า 116)

เป็นที่ทราบกันดีว่าในประเทศไทยนั้น ไม่เพียงแต่ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรไทยเท่านั้น นักวิเคราะห์ นักลงทุน นักวิชาการ หรือแม้แต่สื่อมวลชนของไทยต่างให้ความสำคัญและเฝ้ามองการเติบโตทางเศรษฐกิจของเวียดนาม⁷⁴ ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ระบุว่าเศรษฐกิจของเวียดนามขยายตัวและประสบความสำเร็จในทุกด้าน และได้พยากรณ์ว่า “อัตราการขยายตัวของเวียดนามจะสามารถนำเศรษฐกิจของเวียดนามให้โตเทียบเท่าของไทยได้ระยะเวลา 6 ปี และอาจจะแซงหน้าไทยได้ในอีก 10 ปีข้างหน้า”⁷⁵ อย่างไรก็ตาม ในอนาคตอันใกล้เราคงได้ทราบว่าการสันนิษฐาน

⁷⁴ เช่น “เศรษฐกิจเวียดนาม : คู่แข่งที่ประชิดไทย” ในคอลัมน์ ส่องกล้องเศรษฐกิจ โดย อภรณ์ ชิวะเกรียงไกร กรุงเทพธุรกิจออนไลน์ วันพฤหัสบดีที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549, และ “เวียดนามเนื้อหอม...ธุรกิจข้ามชาติ” ในคอลัมน์ ตอมจับกระแส โดย กนกนภา เพิ่มบุญพา กรุงเทพธุรกิจออนไลน์ วันศุกร์ที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549

⁷⁵ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและเวียดนาม. กันยายน 2549. หน้า 6.

แบบ การกังวลในเรื่องไกลตัว (lo xa) ของไทย หรือ การกังวลในเรื่องใกล้ตัว (lo gần) ของเวียดนามจะเกิดขึ้นจริง

นอกจากเทียบเคียงกับไทยแล้ว ยังพบว่าคนเวียดนามมักเปรียบเทียบตนเองกับประเทศสิงคโปร์ด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะสิงคโปร์เป็นตัวอย่างของประเทศที่ประสบความสำเร็จด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่ามุมมองของเวียดนามต่อสิงคโปร์นั้นไม่ต่างจากมุมมองของไทยต่อสิงคโปร์มากนัก กล่าวคือ ไทยมักมองสิงคโปร์ว่าเป็นประเทศขนาดเล็ก เช่น เล็กกว่าเมืองภูเก็ต เล็กกว่ากรุงเทพฯ หากแต่ขณะเดียวกันต้องยอมรับความเหนือกว่าทางด้านเศรษฐกิจของประเทศนี้ เวียดนามเองมีความรู้สึกไม่ต่างไปจากไทยนัก เช่น

จริงอยู่ที่ว่าประเทศสิงคโปร์มีพื้นที่เล็กกว่าเมืองโฮจิมินห์ซิตี้ แต่ในด้านเศรษฐกิจแล้ว สิงคโปร์ไม่เล็กเลย แต่หากประเมินว่าเวียดนามพัฒนาตามหลังสิงคโปร์อยู่ 197 ปี ก็ดูสุดโต่งเกินไป...การพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทยหรือสิงคโปร์ต่างก็อาศัยเงินทุนจากต่างประเทศเป็นหลัก (หน้า 48 – 49)

หลายความเห็นระบุว่าความสำเร็จของสิงคโปร์มาจากการรู้จักเลือกใช้คนที่มีความสามารถเข้ามาทำงานในแขนงต่างๆ ประเทศเล็กอย่างสิงคโปร์จึงมีบทบาทสำคัญในเวทีโลกได้ นอกจากนี้ บางความเห็นได้เปรียบเทียบศักยภาพของการท่องเที่ยวเวียดนามและการท่องเที่ยวของสิงคโปร์ ซึ่งมองว่าเวียดนามมีข้อได้เปรียบในด้านสถานที่ท่องเที่ยวมากกว่า แต่กระนั้นสิงคโปร์กลับเข้มแข็งกว่าในด้านของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น

ตัวอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเวียดนามและสิงคโปร์คือในด้านของสถานที่ท่องเที่ยวแล้ว สิงคโปร์ไม่มีอะไรเหนือกว่าเราเลย หรือบางทีอาจจะด้อยกว่าเราด้วยซ้ำ แต่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวได้ดีกว่าเรามาก และยังสามารถสร้าง “แบรนด์การท่องเที่ยว” ที่มีชื่อเสียงทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก (หน้า 111)

นอกจากประเทศไทยถูกใช้เป็นตัวเปรียบเทียบทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจแล้ว ยังถูกใช้เป็นมาตรวัดด้านการพัฒนาประเทศให้มีอารยะและความทันสมัยด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนเวียดนามปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมในการใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้น ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่เคยเดินทางมาประเทศไทยแล้ว ดังนั้น มุมมองที่มีต่อไทยนั้นมาจากประสบการณ์ตรงที่เขาพวกเขาประสบพบเห็นด้วยตนเอง เช่น ผู้ตอบกระทู้คนหนึ่งกล่าวว่า

ก่อนที่จะได้เดินทางไปประเทศไทย ฉันเคยสงสัยว่าทำไมถึงไม่มีใครยอมข้ามสะพานลอยวัน แท้ง เลย ที่เมืองไทยและในบางประเทศ บริเวณสะพานลอยเต็มไปด้วยผู้คน ส่วนในประเทศไทยเรา มีสะพานลอยเหมือนกัน แต่ผู้คนยังชอบข้ามถนนด้านล่างมากกว่า (หน้า 112)

อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นข้อความที่ระบุว่าส่งมาจากแม่บ้านคนหนึ่ง เธอได้เล่าถึงสินค้าไทยในตลาดเวียดนามซึ่งเป็นสิ่งที่คนเวียดนามทั่วไปคุ้นตากันอยู่แล้ว และความประทับใจจากการเดินทางไปเที่ยวประเทศไทย ดังนี้

เมื่อไปตลาด ได้เห็นว่ามะม่วงเวียดนามสีเหลืองทอง หวานอร่อย ก็ขายได้แค่กิโลละ 5,000 ด่ง ส่วนมะม่วงไทยสีเขียวๆ กลับขายได้ตั้งกิโลละ 15,000 ด่ง แพงกว่ามะม่วงเราถึงสามเท่า ส่วนทุเรียนเวียดนามก็ขายได้กิโลละ 11,000 – 12,000 บาท ส่วนทุเรียนไทยขายอยู่กิโลละ 25,000 ด่ง แต่ถึงกระนั้น ผู้บริโภคยังนิยมซื้อมะม่วงและทุเรียนไทยมากกว่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าของเขาคุณภาพโดดเด่นกว่าเรา ถ้าไม่เช่นนั้นมะม่วงหรือทุเรียนจากไทยจะ “อยู่รอด” ในตลาดเวียดนามได้อย่างไร เช่นเดียวกัน ไม่ว่าเงาะ มะขาม หรือสินค้าอื่นๆที่ขึ้นชื่อว่าเป็นของไทยทุกอย่างขายราคาสูงกว่าสินค้าของเราทั้งนั้น ซึ่งอันที่จริงแล้ว คนไทยได้นำเอามะขามพันธุ์เปรี้ยวของเวียดนามนั้นแหละไปปรับปรุงพันธุ์เป็นมะขามหวาน ข้าวสารไทยขายได้ราคาสูงกว่าข้าวสารเวียดนาม ในตลาดส่งออกก็เช่นกัน ข้าวไทยขายได้ราคาสูงกว่าข้าวเวียดนามเพราะมีปริมาณข้าวหักน้อยกว่า อะไรคือสาเหตุที่แท้จริง เป็นเพราะพันธุ์พืชหรือเทคโนโลยีกันแน่ ในเมื่อสภาพแวดล้อมในการเพาะปลูกแทบไม่ต่างกันเลย ไม่รู้ว่บรรดาผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรและเทคโนโลยีทั้งหลายไปอยู่ที่ไหนกันหมด (หน้า 123)

และในอีกตอนหนึ่ง แม่บ้านคนเดียวกันนี้ได้เล่าประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวเมืองไทยไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

ในปี 2005 ฉันได้มีโอกาสไปประเทศไทย สิ่งหนึ่งที่ฉันสังเกตเห็นก็คือไม่ว่าจะเข้าไปตามชอกชอยต่างๆ ของเมืองหลวงกรุงเทพฯ หรือเมืองตากอากาศพัทยา เชียงใหม่ ผู้คนไม่ค่อยใช้รถจักรยานยนต์ แต่ใช้รถยนต์และข้ามถนนบนสะพานลอย ตามตลาดสินค้าไทยเป็นสินค้าหลัก สินค้าต่างชาติแทบจะ “อยู่ไม่ได้” เพราะสินค้าไทยคุณภาพสูงและราคาสมเหตุสมผล (หน้า 124)

ไม่เพียงเท่านั้น ไทยยังเป็นตัวเปรียบเทียบในด้านการพัฒนาด้านการศึกษาของเวียดนามด้วย ดังที่เห็นได้จากหลายความเห็นในกระทู้แสดงถึงความกังวลเกี่ยวกับปัญหาการศึกษาของชาติ รวมถึงการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในระดับนานาชาติด้วย

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศยากจน มีมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยมากกว่า 200 แห่ง แต่ไม่สถานศึกษาแม้แต่แห่งเดียวที่อยู่ในระดับเดียวกันกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในประเทศเขตอาเซียนเลย มหาวิทยาลัยระดับโลกนั้นทำงานวิจัยควบคู่ไปกับการผลิตบัณฑิต รวมถึงการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ส่วนในเวียดนาม มหาวิทยาลัยเป็นแค่สถานที่ผลิตบัณฑิต (หน้า 78)

ผู้ตอบกระทู้บางคนได้ยกตัวอย่างเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษาของเวียดนามกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ในภูมิภาค รวมถึงไทยด้วยโดยเฉพาะมาตรฐานการศึกษาและหลักเกณฑ์ในการใช้เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ในภูมิภาคเช่นสิงคโปร์ ไทย ไต้หวัน อินโดนีเซีย มักมีระบบที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อกำหนดในการอ้างอิงเอกสาร นักศึกษาทุกคนเมื่อนำผลการศึกษาหรืองานวิจัยของผู้อื่นมาใช้จำเป็นต้องมีการอ้างอิงแหล่งที่มาและระบุอย่างชัดเจนว่าส่วนใดเป็นความคิดเห็นหรือการค้นพบของตน และส่วนใดอ้างอิงมาจากงานของผู้อื่น หากผู้ใดละเมิดข้อกำหนดนี้ก็จะถูกพิจารณาโทษให้ยกเลิกหัวข้อการวิจัยนั้นๆ หรือถูกให้พ้นสภาพนักศึกษา แต่ที่เวียดนาม มหาวิทยาลัยต่างๆ ยังไม่มีระเบียบที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องนี้ (หน้า 93)

หากพิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว ผู้อ่านย่อมเห็นว่าความเห็นบางอย่างนั้นไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง รวมถึงสถิติหรือข้อมูลบางอย่างที่มีการกล่าวอ้างหรือหยิบยกขึ้นมาอ้างอิงด้วย แต่ความคิดเห็นเหล่านี้ย่อมสะท้อนถึงความรู้สึกและการรับรู้ในบางระดับของผู้คนในเวียดนามที่สัมพันธ์กับไทย อีกประเด็นหนึ่งซึ่งพบเห็นทั่วไปบนหน้าหนังสือพิมพ์และสื่อแขนงต่างๆ ของเวียดนามถือไทยเป็นคู่แข่งที่สำคัญของเวียดนามในการแข่งขันฟุตบอลในระดับภูมิภาค แฟนฟุตบอลชาวเวียดนามนั้นอดอึดใจที่ทีมชาติเวียดนามไม่สามารถเอาชนะทีมชาติไทยในการแข่งขันนัดสำคัญเกือบตลอดระยะเวลา 10 ปี แต่แล้วการรอคอยของแฟนฟุตบอลชาวเวียดนามได้ยุติลงในวันที่ 28 ธันวาคม 2551 ในการแข่งขันฟุตบอลรอบชิงชนะเลิศของฟุตบอลอาเซียน ซูซูกิ คัพ (AFF CUP) ซึ่งทีมชาติไทยสามารถเอาชนะทีมชาติไทยได้ ทันทีที่เสียงนกหวีดของผู้ตัดสินชาวสิงคโปร์ดังขึ้น ผู้ชมในสนามหมีดิงของเมืองฮานอยดังกระหึ่มขึ้นด้วยเสียงโห่ร้องแห่งความยินดี คำคั้นนั้นกลายเป็นคำคั้นที่ไม่หลับใหล ผู้คนฉลองชัยตามท้องถนนของเมืองใหญ่ทั่วประเทศ ด้วยการนั่งบนรถมอเตอร์ไซด์ โบกรธงชาติเวียดนามไปมา พร้อมร้องตะโกน "เหวียด นาม โว ดิก" (Việt Nam vô

dịch) หรือเวียดนามแชมเปียน ประวัติศาสตร์หน้าใหม่แห่งวงการฟุตบอลเวียดนามได้เริ่มขึ้นแล้ว ด้วยการโค่นแชมป์หลายสมัยอย่างทีมชาติไทย ซึ่งเวียดนามถือว่าเป็นทีมฟุตบอลที่แข็งแกร่งที่สุดในภูมิภาค

เช้าวันถัดมาบนหน้าหนังสือออนไลน์และกระทู้ตามอินเทอร์เน็ตต่างพูดถึงชัยชนะครั้งนี้ หลายคนกล่าวว่า ไม่สามารถถล่มน้ำตาแห่งยินดีไว้ได้ และประโยคเช่น "ทีมเวียดนามชนะทีมไทยได้แล้ว" และ "ทีมไทยแพ้แล้ว" มีให้เห็นในเกือบทุกกระทู้ เช่น ผู้ตอบกระทู้ที่ใช้ชื่อว่า ฝาม ห่าย ลิงห์ (Phạm Hải Linh) กล่าวว่า

นี่คือชัยชนะที่มีความหมายสำหรับทีมชาติเวียดนาม เราคงคาดเดาอนาคตของทีมชาติไม่ได้ แต่วันนี้เรามั่นใจได้แล้วว่า ทีมชาติเวียดนามสามารถเอาชนะทีมไทยได้ และเมื่อต้องเผชิญหน้ากับทีมไทยอีกครั้ง พวกเราจะมั่นใจมากขึ้น ส่วนทีมอื่นๆ ในภูมิภาค พวกเขาจะเกรงใจพวกเรามากขึ้นเมื่อต้องแข่งขันกัน คนไทยจะไม่มองว่าเราเป็นทีมรองบ่อนอีกต่อไป ขอแสดงความยินดีต่อชัยชนะในวันนี้ของฟุตบอลเวียดนาม⁷⁶

ผู้ติดตามข่าวชาวไทยอาจแปลกใจว่า เหตุใดฟุตบอลถึงกลายเป็นเสมือนวาระแห่งชาติในเวียดนาม หรือทำไมชัยชนะครั้งนี้จึงมีความหมายสำหรับชาวเวียดนามเหลือเกิน นักฟุตบอลทีมชาติได้รับเข็มรางวัลและเงินอัดฉีดจำนวนมหาศาล มีการจัดงานกาลารดินเนอร์เพื่อแสดงความยินดีให้แก่นักเตะและทีมผู้ฝึกสอน⁷⁷ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เอ็นริเก คาลิสโต โค้ชชาวโปรตุเกส หรือที่ชาวเวียดนามเรียกว่า "ไต้ โต" (thầy Tô) หรืออาจารย์โต กลายเป็นวีรบุรุษในเพียงคำคืน เช่น ในตอนหนึ่งของหนังสือพิมพ์ออนไลน์ กล่าวว่า "ทั้งประเทศเวียดนามยกย่องคาลิสโตเป็นวีรบุรุษ" (Cả dân tộc Việt Nam tôn vinh Calisto như một anh hùng)⁷⁸ นอกจากนี้ ยังมีการแต่งเพลงเพื่อสดุดีทีมผู้ฝึกสอนและนักกีฬาอีกด้วย⁷⁹

หากเรามองย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์เวียดนาม เราอาจจะเข้าใจความรู้สึกและวิถีคิดของคนเวียดนามมากขึ้น รวมทั้งเข้าใจด้วยว่า ที่เวียดนามต้องการชนะไทยนั้นไม่ได้เป็นเพราะเวียดนามเกลียดชังไทย แต่สิ่งที่สะท้อนผ่านการแข่งขันฟุตบอล คือ อิทธิพลของแนวคิดจากยุคอดีตในเรื่องของสงครามและความเป็นชาตินิยม ประวัติศาสตร์เวียดนามเป็นประวัติศาสตร์ที่มีช่วงเวลาแห่งสงครามมากกว่าช่วงเวลาแห่งสันติภาพ เวลานั้นพันปีภายใต้การปกครองของจีน อีกเกือบร้อยปีภายใต้อาณานิคมฝรั่งเศส การปะทะกับมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ความขัดแย้งในปัญหาแก้มพูชาจนนำไปสู่การเผชิญหน้ากับจีน แม้ว่าหลังจากยุคสงครามเย็น เวียดนามเป็นประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว แต่กระนั้นวิถีคิดจากยุคสงครามยังมีให้เห็นอยู่โดยทั่วไป อาทิเช่น การแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่าง "ตา หว่า ดิก" (ta và

⁷⁶ "Cùng chúc mừng kỳ tích Việt Nam" [http:// vietnamnet.vn](http://vietnamnet.vn), 29/12/2008.

⁷⁷ "Tuyên thủ Việt Nam thể hiện tài lè" [http:// www.vnexpress.net](http://www.vnexpress.net), 08/01/2009.

⁷⁸ "Sân Mỹ Đình tóit 28/12: Nghẹn ngào và bay bổng" [http:// thethao.vietnamnet](http://thethao.vietnamnet), 28/12/2008.

⁷⁹ "Cùng chúc mừng kỳ tích Việt Nam" <http:// vietnamnet.vn>, 29/12/2008.

địch) หรือ "มิตรกับศัตรู" "อายุ ถัง อายุ" (ai thàng ai) หรือใครชนะใคร ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับหลายชาติในภูมิภาคนี้ เวียดนามจึงเป็นคนขยันขันแข็ง เอาจริงเอาจังไปกับทุกเรื่อง แม้ในเวียดนามเองยังมีคำกล่าวว่า คนเวียดนามเป็นพวกลัทธิให้ค่ากับความสำเร็จ จนเกิดบรรยากาศแห่งการแข่งขันในเกือบทุกเรื่อง แม้แต่ในชีวิตประจำวันในระหว่างเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้อง แนวคิดชาตินิยมที่รัฐบาลเวียดนามโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากพรรคคอมมิวนิสต์ได้พยายามปลูกฝังเพื่อปลุกระดมมวลชนในการต่อสู้กับกองกำลังต่างชาติในช่วงสงครามนั้น กลับเพิ่มมากขึ้นหลังจากที่เวียดนามสามารถเอาชนะมหาอำนาจอย่างอเมริกาได้ ทำให้สังคมเวียดนามรู้สึกได้ว่าถ้าหากคนเรามีความพยายาม มีความตั้งใจ และไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตาเสียแล้ว ย่อมประสบความสำเร็จเฉกเช่นเดียวกันกับที่ประเทศเล็กๆ อย่างเวียดนามสามารถเอาชนะอเมริกาได้จากนี้ไปคงไม่มีอะไรที่เป็นไปไม่ได้อีกแล้ว

ในการเสนอข่าวกีฬาของเวียดนามนั้น ให้ความรู้สึกเหมือนการเข้าสู่สนามรบ สังเกตได้จากการใช้คำ อาทิเช่น การต่อสู้ หรือมองคู่แข่งเป็นศัตรู ซึ่งเป็นคำที่ใช้แพร่หลายในช่วงสงครามเวียดนาม นายเหงวียนจ๋อง ฮี (Nguyễn Trọng Hỷ) นายกสมาคมฟุตบอลแห่งเวียดนาม กล่าวว่า ชัยชนะนัดนี้ทำให้เขาตื่นตันใจไม่ต่างจากครั้งที่เขาเป็นทหารร่วมรบในสงครามเวียดนามจนถึงวันสุดท้ายที่เวียดนามได้รับชัยชนะเหนืออเมริกา⁸⁰ เช่นเดียวกัน ความรู้สึกของคนเวียดนามทั่วไปจึงเออถันได้ด้วยความปีติ การที่ฟุตบอลเวียดนามได้ก้าวขึ้นเป็นที่หนึ่งแห่งภูมิภาคได้นำความภูมิใจและความมั่นใจกลับมาสู่ชาวเวียดนามอีกครั้ง เช่น ผู้แสดงความคิดเห็นในอินเทอร์เน็ตผู้หนึ่งกล่าวถึงความยินดีเกี่ยวกับชัยชนะในครั้งนี้ว่า

วิเศษมาก! เราเป็นผู้ชนะและได้ต่อสู้อย่างกล้าหาญ ขอแสดงความยินดีกับผู้ฝึกสอนคาเลียโตและลูกศิษย์ของเขาที่ได้ปฏิบัติภารกิจที่ประเทศชาติและประชาชนมอบให้สำเร็จ ในฐานะที่เป็นคนเวียดนาม ผมรู้สึกภูมิใจอย่างบอกไม่ถูก ขอร่วมแบ่งปันความยินดีกับทีมชาติเวียดนามทุกคน ขอขอบคุณอาจารย์โตที่ทำให้เวียดนามเป็นแชมป์ของภูมิภาค ขอขอบคุณนักเตะที่อุทิศตนเพื่อธงชาติของเรา นำความภาคภูมิใจมาสู่ภูมิภาค และเป็นของขวัญปีใหม่ 2009 ที่มีความหมายอย่างยิ่ง พวกเขาได้เขียนหน้าใหม่ของประวัติศาสตร์ฟุตบอลของชาติและยกระดับตัวเองขึ้นไปสู่ระดับทวีปและระดับโลก ยอดเยี่ยมมาก!⁸¹

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเวียดนามมองไทยในฐานะของ “คู่แข่งขัน” หรือ “ตัวเปรียบเทียบ” แต่การแข่งขันดังกล่าวหากตั้งอยู่บนเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อโจมตีหรือสร้างความเสียหายซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ กระแสของแข่งขันที่เกิดขึ้นในภูมิภาคยังอาจช่วยส่งผลให้ประเทศไทยในทุกภาคส่วนมีความตื่นตัวและปรับตัวให้ทันกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงในภูมิภาคอีกด้วย

80 “Sân Mỹ Đình tối 28/12: Nghẹn ngào và bay bổng” <http://thethao.vietnamnet>, 28/12/2008.

81 “Sân Mỹ Đình tối 28/12: Nghẹn ngào và bay bổng” <http://thethao.vietnamnet>, 28/12/2008.

ความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม: มิติที่ถูกมองข้าม

เมื่อทบทวนความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าการรับรู้และความเข้าใจของทั้งสองประเทศต่อกันนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ทางการเมืองและความสัมพันธ์ด้านการต่างประเทศ หากแต่มิติทางด้านวัฒนธรรมนั้นกลับถูกมองข้าม ทั้งที่ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่สามารถสร้างความเข้าใจต่อกันได้อย่างลึกซึ้งและเข้าถึงจิตใจของผู้คน เช่นในกรณีของความประทับใจของผู้่านชาวเวียดนามต่อ *นิราศภูเขาทอง* ของสุนทรภู่ (2329 – 2398) ซึ่งประพันธ์ขึ้นในราวปี พ.ศ. 2371 ขณะที่กวีอายุได้ 42 ปี เนื้อหากล่าวถึงการเดินทางไปนมัสการเจดีย์ภูเขาทองที่พระนครศรีอยุธยา สุนทรภู่แต่งนิราศเรื่องนี้ด้วยกลอนแปด มีความยาวเพียง 89 คำกลอนแต่นิราศเรื่องนี้ได้ชื่อว่ามีควาไพเราะและมีคุณค่าทางวรรณศิลป์เนื่องจากกวีสามารถแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเลือกใช้ถ้อยคำในการประพันธ์ ในการเดินทางครั้งนี้ สุนทรภู่เดินทางล่องเรือในแม่น้ำเจ้าพระยาพร้อมด้วยลูกชายชื่อพัด และในช่วงหนึ่งของการเดินทาง สุนทรภู่เดินทางผ่านบางโพซึ่งมีชุมชนชาวเวียดนามอาศัยอยู่ กวีได้บรรยายความรู้สึกเมื่อเดินทางผ่าน “บ้านญวน” ดังนี้

ถึงบางโพไ้พระศรีมหาโพธิ์

ร่วมนิโรธรุกขมูลให้พูนผล

ขอเดชะอานุภาพพระทศพล

ให้ผ่องพันภัยพาลสำราญกาย

ถึงบ้านญวนล้วนแต่โรงแลสะพรั่ง

มีซังขังกึ่งปลาไว้ค้าขาย

ตรงหน้าโรงโพงพางเขาวางราย

พวกหญิงชายพร้อมเพรียงมาเมืองมอ

จะเหลียวกลับลับเขตประเทศสถาน

ทรมานหม่นไหม้ฤทัยหมอง

ถึงเขมาอารามอร่ามทอง

ฟังฉลองเลิกงานเมื่อวานขึ้น⁸²

ด้วยบทกวีเพียงไม่บทนี้ได้สร้างความประทับใจให้แก่ เชื่อง ซวน เกือง (Duong Xuân Cuong) นักวิชาการชาวเวียดนามซึ่งเคยพำนักอยู่ในประเทศไทยช่วงเวลาหนึ่ง ดังที่สะท้อนในบทความเรื่อง “ภาพลักษณ์ของคนเวียดนามในนิราศภูเขาทองของกวีไทยสุนทรภู่” (Hình ảnh người Việt Nam trong Nirat Phukhâu Thoong của nhà thơ Thá Lan Xùn thon Phu) บทความนี้ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร

⁸² สุนทรภู่. *นิราศภูเขาทอง*. พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานฌาปนกิจศพนางแก้ว ภวภูตานนท์ อัดถาวร เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2498. พระนคร. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. หน้า 5 – 6.

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ปี ค.ศ. 1991 เชื่อง ชวน เกียง กล่าวถึงความประทับใจต่อความเห็นอกเห็นใจของกวีที่มีต่อชาวเวียดนามอพยพที่พลัดบ้านเมืองและจากญาติมิตรมาอยู่ต่างถิ่นและมีสภาพจิตใจที่ “ทรมานหม่นไหม้ฤดูหิมอง” เชื่อง ชวน เกียง ได้กล่าวถึงความประทับใจที่มีต่อสุนทรภู่และ นีราศภูเขาทอง ดังนี้

ในการศึกษาเบื้องต้นพบว่าบทกวีที่แต่งขึ้นเพื่อบรรยายภาพทิวทัศน์ของกวีเอกของไทย และบุคคลสำคัญของโลกอย่างสุนทรภู่ทำให้เราสัมผัสได้ถึงความคล้ายคลึงกันประการหนึ่งของวัฒนธรรมเวียดนามและไทย นั่นคือ คนเวียดนามและคนไทยต่างนับถือพุทธ... ปัจจุบันนี้ เอกสารที่ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมของสองประเทศ นั้นมีจำนวนจำกัด ด้วยเหตุนี้ เอกสารหรือข้อมูลที่มีอยู่น้อยนิดนี้จึงมีคุณค่า บทกวีที่ได้หยิบยกมาจากสุนทรภู่ กวีของไทยนั้น เป็นหลักฐานที่เราอาจจะเรียกได้ว่า “การเริ่มต้นของความสัมพันธ์ด้านวรรณคดีของเวียดนามและของไทย” (sự khởi đầu của mối quan hệ văn học Việt Nam và Thái Lan)⁸³

ความห่างเหินทางด้านวัฒนธรรมและวรรณกรรมระหว่างไทยและเวียดนามนั้นยังสะท้อนผ่านงานเขียนและประสบการณ์ของนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ เหวงเวียน หว่าง เซิน (Nguyễn Hoàng Sơn) ซึ่งได้กล่าวถึงการเดินทางมาร่วมประชุมด้านการหนังสือพิมพ์ที่กรุงเทพฯ ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1995 และในโอกาสนี้เขาได้เยี่ยมชมร้านหนังสือของไทยด้วย เหวงเวียน หว่าง เซิน กล่าวว่าเขารู้สึกเสียใจที่ไม่มีหนังสือเกี่ยวกับเวียดนามในร้านหนังสือไทยเลย เช่นเดียวกันกับที่คนเวียดนามเองรู้เรื่องเกี่ยวกับเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวรรณกรรมน้อยมาก ในตอนหนึ่ง ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็น ดังนี้

บางทีแวดวงวรรณกรรมของไทยคงรู้เรื่องวรรณกรรมเวียดนามอย่างคลุมเครือเหมือนกับที่เราเองไม่ค่อยรู้เรื่องวรรณกรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมร่วมสมัย ทั้งที่เวลาที่ใช้ในการเดินทางไปมาระหว่างกันแค่ชั่วโมงครึ่งหากโดยสารเครื่องบินคนเวียดนามสามารถมาถึงกรุงเทพฯ แล้ว ส่วนคนไทยเองสามารถมาชมทะเลสาบคืนดาบได้เช่นกัน (ทะเลสาบใจกลางเมืองฮานอย – ผู้วิจัย) ไม่เพียงแต่ด้านเศรษฐกิจ การเมือง แม้แต่ด้านวรรณกรรมเอง ประเทศกำลังพัฒนาต่างถูกคุกคามโดย “มหาอำนาจทางวรรณกรรม” (เช่น อังกฤษ อเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน รัสเซีย จีน) พวกเราอ่าน เรียน แปลงานของพวกเขา แต่ไม่เคยสนใจมากนักที่จะอ่านกันเอง เรียนรู้หรือแปลผลงานของกันและกัน ช่างเป็นเรื่องน่าเสียดายสำหรับคนอ่านเช่นเดียวกันกับคนเขียน⁸⁴

⁸³ Dương Xuân Cương. “Hình ảnh người Việt Nam trong Nirat Phukhau Thoong của nhà thơ Thái Lan Xun thon Phu” trong *Nghiên Cứu Đông Nam Á* (Southeast Asian Studies). Số 2 (3), 1991. P. 51.

⁸⁴ Nguyễn Hoàng Sơn. *Tranh luận văn học*. Hanoi: NXB Văn Học, 2000. Pp. 275 – 276.

ความรู้สึกดังกล่าวไม่ต่างไปจากสิ่งที่ โห่ แอง ไข่ (Hò Anh Thái) นักการทูตและนักเขียนรุ่นใหม่ของเวียดนามได้สะท้อนไว้หลังจากการเข้าร่วมประชุมนักเขียนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2001 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย กล่าวคือผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างศึกษาวรรณกรรมของกันและกันน้อยมาก ในขณะที่วรรณกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับความสนใจมากขึ้นในประเทศอเมริกา อังกฤษ หรือฝรั่งเศส ที่มีการศึกษาวิจัยและแปลผลงานจากประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งส่วนหนึ่งนั้น โห่ แอง ไข่ วิเคราะห์เป็นเพราะผู้คนในภูมิภาคและนักเขียนเองก็ไม่ได้กระตือรือร้นที่จะเปิดตัวสู่โลกภายนอกมากนัก⁸⁵ อย่างไรก็ตาม ทางเวียดนามนั้นได้ก้าวหน้ากว่าเราไปหนึ่งก้าวแล้ว เพราะอย่างน้อยนักวิชาการและนักเขียนเวียดนามได้ตระหนักถึงความสำคัญว่าการอ่านวรรณกรรมประเทศเพื่อนบ้านนั้นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ภาพวัฒนธรรม วิถีชีวิต วิถีคิด หรือแม้แต่อารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ที่ถ่ายทอดผ่านตัวบทวรรณกรรมนั้นไม่เพียงช่วยเติมเต็มมิติทางวัฒนธรรมเท่านั้น หากแต่ช่วยให้ผู้คนมีความใกล้ชิดและเกิดความเข้าใจ หรือแม้แต่เห็นอกเห็นใจกันมากยิ่งขึ้น ดังเห็นได้จากตัวอย่างของ *นิราศภูเขาทอง* ตามที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้ว

มุมมองต่อความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในปัจจุบันและในอนาคต

นโยบายการเปิดประเทศและการปฏิรูปเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1986 และนโยบายการพัฒนาประเทศของเวียดนามในยุคต่อๆ มา ได้มีผลต่อการกำหนดท่าทีและนโยบายการต่างประเทศของเวียดนาม อีกทั้งยังส่งผลความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยและเวียดนาม ตัวอย่างเช่น เวียดนามดำเนินการแก้ไขเนื้อหาในรัฐธรรมนูญซึ่งเดิมในปี ค.ศ. 1980 กำหนดท่าทีของเวียดนามในเวทีโลกว่าต้องอยู่ข้างประเทศ “พี่น้องสังคมนิยม” เท่านั้น เช่น สหภาพโซเวียต และเป็นปรปักษ์กับประเทศมหาอำนาจทั้งหลายรวมทั้งจีนด้วย แต่ต่อมาในรัฐธรรมนูญ ปี ค.ศ. 1992 มีการแก้ไขข้อความเป็น “เวียดนามต้องการเป็นมิตรกับทุกประเทศในประชาคมโลก ต่อสู้เพื่อสันติภาพ อิสระภาพและการพัฒนาประเทศ” และอีกตัวอย่างหนึ่งของการปรับท่าทีของเวียดนามในด้านการต่างประเทศ เช่น ในการประชุมของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ครั้งที่ 9 เดือนเมษายน ปี ค.ศ. 2001 แนวนโยบายมีเนื้อหาสอดคล้องกัน นั่นคือ “เวียดนามพร้อมที่จะเป็นมิตร เป็นหุ้นส่วนที่เชื่อถือได้ของทุกประเทศในประชาคมโลก” ซึ่งที่ประชุมเห็นพ้องกันว่าเป็นไปตามแนวคิดของโฮจิมินห์ที่มุ่งนโยบาย “เพิ่มมิตร ลดศัตรู” (*thêm bạn bớt thù*)⁸⁶ จึงเห็นได้ว่าหลังจากการปฏิรูปในปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา เวียดนามให้ความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างกันของประเทศในภูมิภาคอาเซียนมากขึ้นซึ่งรวมถึงไทยด้วย

นักวิชาการเวียดนามได้ประเมินแนวโน้มของความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในอนาคตด้วยมุมมองที่เป็นบวกมากขึ้น โดยประเมินจากความร่วมมือของไทยและเวียดนามในช่วงปีที่ผ่านมาเกือบทุกด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การต่างประเทศ การท่องเที่ยว รวมทั้งด้านสาธารณสุข เช่น ความร่วมมือในด้านการป้องกัน

⁸⁵ Hò Anh Thái. *Trở thành nhân vật của tôi*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 2005. Pp. 313 – 326.

⁸⁶ Bùi Văn Hùng, “Vài nét chính sách đối ngoại của Việt Nam trong thời kỳ Đổi Mới (1986 - 2005)”. *Nghiên Cứu Lịch Sử*. 8 (364), 2006. Pp. 30 – 36.

การระบาดของไข้หวัดนก นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสังเกตว่า ทั้งสองประเทศให้ความสำคัญกับความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ผลงานวิชาการของนักวิชาการของเวียดนามสะท้อนถึงการเห็นถึงความสำคัญของความเป็นภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้นต่างจากเดิมที่เน้นความเป็นชาติตามแนวคิดชาตินิยมของยุคสงครามเป็นหลัก นักวิชาการเวียดนามเริ่มมองเห็นถึงลักษณะร่วมกันทางด้านวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาครวมทั้งไทยและเวียดนามมากกว่าเน้นความแตกต่างทางความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมือง เช่น ศาสตราจารย์ ฝ่าม ดีก ซ็อง (Phạm Đức Dương) อดีตผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา (Viện Nghiên Cứu Đông Nam Á) เน้นถึงลักษณะร่วมกันทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง⁸⁷ ศาสตราจารย์ ฟาน ฮุย เล (Phan Huy Lê) นักวิชาการประจำมหาวิทยาลัยแห่งชาติฮานอย (Đại Học Quốc Gia Hà Nội) ศึกษาและวิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมเอเชียใต้หรืออินเดียนต่อนวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งก่อให้เกิดลักษณะร่วมกันของวัฒนธรรมซึ่งปรากฏในแต่ละประเทศ ตั้งแต่วัฒนธรรมยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงวัฒนธรรมร่วมสมัย นอกเหนือไปจากความคล้ายคลึงกันทางด้านภูมิศาสตร์แล้ว ผู้เขียนเสนอว่าพื้นฐานของวัฒนธรรมเวียดนามนั้นมีลักษณะร่วมกันกับวัฒนธรรมของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนที่ประเทศเหล่านี้เริ่มรับอิทธิพลของจีนและอินเดีย⁸⁸ เนื้อหาในบทความดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ เจิ่น ถิ ลี (Trần Thị Lý) ซึ่งเสนอว่าวัฒนธรรมไทยและเวียดนามโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตภาคใต้ของเวียดนามที่ได้รับอิทธิพลของพุทธศาสนานิกายเถรวาทนั้นมีความใกล้เคียงกันมาก⁸⁹

เมื่อไม่นานมานี้ สถาบันวิจัยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เสนอรายงานวิชาการมีเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยคนไทยและสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (Viện Đông Nam Á. *Thái Lan truyền thống và hiện đại*. Hanoi: NXB Thanh Niên, 1999) และที่น่าสนใจคือเนื้อหาและแง่มุมเกี่ยวกับไทยที่น่าเสนอในเอกสารชิ้นนี้ต่างไปจากการนำเสนอเกี่ยวกับประเทศไทยที่สถาบันเคยนำเสนอไว้ก่อนหน้านี้ กล่าวคือ มีลักษณะที่เป็นบวกมากขึ้น คณะผู้วิจัยระบุไว้ในรายงานฉบับนี้ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ที่ผูกพันกับวิถีของสังคมเกษตรกรรม ผู้คนมีวิถีชีวิตและวิถีคิดที่เรียบง่าย (giản dị) มีจิตใจดี (nhân từ) และอดทนอดกลั้น (khoan dung) นอกจากนี้แล้ว การได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาซึ่งส่งผลให้คนไทยเป็นผู้มีน้ำใจและพร้อมที่จะทำความดีเพื่อผู้อื่น มีความสามัคคีและพร้อมที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แนวคิดเรื่อง “น้ำใจ” ทำให้คนไทยเป็นผู้ที่มีจิตใจดี (hào hiệp) ออบอุ้ม (nòng hậu) และ สนุกสนาน (vui vẻ) สังคมไทยเป็นสังคมที่มีลำดับชั้นและให้ความสำคัญกับสถานภาพทางสังคม เช่น ให้ความเคารพกับสมาชิกของราชวงศ์ พระสงฆ์ และผู้อาวุโส ซึ่งคณะผู้เขียนได้

⁸⁷ Phạm Đức Dương, “Mékong – Sông Mạ – Dòng Sông Khoan Dung” *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 6 (69) 2004. Pp. 3 – 10.

⁸⁸ Phan Huy Lê, “Việt Nam trong quan hệ với Đông Nam Á và Đông Á”. *Phương Đông Hợp Tác và Phát Triển*. Hanoi: NXB Đại Học Quốc Gia Hà Nội, 2004. Pp. 39 – 47.

⁸⁹ Trần Thị Lý, “Một số chứng cứ về mối quan hệ văn hoá Việt Nam – Thái Lan”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 2 (31), 1998. Pp. 70 – 74.

กล่าวว่าลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมไทยมีความมั่นคงและรอดพ้นจากวิกฤตต่างๆ มาจนถึงทุกวันนี้ ดังที่ปรากฏในเนื้อหาตอนหนึ่งว่า

การให้ความเคารพ (ผู้มีสถานภาพสูงกว่า – ผู้วิจัย) เป็นวัฒนธรรมที่มีมาแต่อดีตซึ่งยากจะจางหายไปในกลุ่มคนไทย ในทางปฏิบัติ การให้ความเคารพนี้ยังช่วยให้พวกเขารอดพ้นจากช่วงเวลาแห่งความยากลำบากหลายต่อหลายครั้งเมื่อต้องเผชิญหน้ากับศัตรูเพื่อความอยู่รอดและศักดิ์ศรีของประเทศ ในขณะที่เดียวกัน วัฒนธรรมการให้ความเคารพนี้ยังเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการกระบวนกรพัฒนาประเทศให้ทันสมัย⁹⁰

ผลงานวิชาการอื่นๆ ที่น่าสนใจได้แก่ บทความของเหงวียน ถวี หว่าน (Nguyễn Thị Hoàn) ที่ตั้งข้อสังเกตว่าความร่วมมือระหว่างไทยและเวียดนามนั้นสามารถแบ่งตามขอบเขตความร่วมมือได้ดังนี้คือ (1) ด้านการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (2) ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ (3) ความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและการศึกษา (4) ความร่วมมือด้านเทคนิคและด้านอื่นๆ ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นแล้วว่านับตั้งแต่ประเทศไทยและเวียดนามได้สถาปนาความสัมพันธ์ด้านการทูตอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1976 นั้น ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศสามารถ “ก้าวผ่านช่วงเวลาอันยากลำบากและจะพัฒนาต่อไปในอนาคต”⁹¹ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังตั้งสังเกตว่าการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลไทยในการฝึกอบรมและให้ทุนการศึกษาแก่ข้าราชการและนักศึกษาของเวียดนามนั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสัมพันธ์อันดีของทั้งสองประเทศ อีกทั้ง ขอบเขตการพัฒนาควรขยายตัวไปยังความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมด้วย ดังที่ผู้เขียนบทความตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความร่วมมือของไทยและเวียดนามไว้ดังนี้

เวียดนามและประเทศไทยเป็นประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ วัฒนธรรมของทั้งประเทศแม้จะไม่ได้เหมือนกันทุกอย่าง แต่มีความคล้ายคลึงกันอยู่มาก ซึ่งง่ายต่อการทำความเข้าใจกันซึ่งกันและกัน การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของเวียดนามและไทยนั้นแม้จะมีมานานแล้ว แต่เพิ่งพัฒนาอย่างจริงจังในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา หลังจากที่มีการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในระดับการแลกเปลี่ยนเท่านั้นแต่ยังพัฒนาไปสู่ความร่วมมืออีกด้วย⁹²

⁹⁰ Việ̣n Đông Nam Á, “Người Thái Lan” Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008. Pp. 29 – 30.

⁹¹ Nguyễn Thị Hoài, “30 năm quan hệ hợp tác Việt Nam – Thái Lan”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 5 (74), 2005. Pp. 68 – 72.

⁹² Nguyễn Thị Hoàn, “Vài nét về quan hệ Việt Nam – Thái Lan những năm đầu thế kỷ XXI” *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 1 (70) 2005. P. 63.

นอกจากนี้ เหงวียน เสี่ยว हु่ง (Nguyễn Diêu Hùng) ศึกษาและสำรวจสถานการณ์ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและเวียดนามตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 90 (คริสต์ศตวรรษที่ 20) ว่าเป็นไปอย่างราบรื่นในทุกด้านโดยเฉพาะด้านการลงทุนและการท่องเที่ยว หากแต่การลงทุนของไทยในเวียดนามนั้นยังไม่มีแผนที่ดีเนื่องจากไทยเป็นประเทศในลำดับที่สองที่มีการถอนใบอนุญาตประกอบการมากที่สุดในจำนวนประเทศต่างๆ ที่เข้าไปลงทุนในเวียดนาม ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความล้มเหลวของผลประกอบการ⁹³ อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกเป็นมิตรประเทศต่อกันนั้นเห็นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ประเทศเวียดนามและไทยได้ร่วมกันก้าวเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 21 ผลประโยชน์ที่ทั้งสองประเทศได้รับในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ความร่วมมือที่ส่งผลดีต่อการพัฒนาในแต่ละประเทศนั้นย่อมดีกว่าการคงไว้ซึ่งความเป็นอริต่อกันหรือความขัดแย้งซึ่งเกิดขึ้นในช่วงก่อนหน้านั้น⁹⁴

บทสรุป

แม้ว่าไทยและเวียดนามมิได้มีพรมแดนติดต่อกัน หากแต่สามารถนับได้ว่าเป็นประเทศเพื่อนบ้านกันและต่างมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคนี้ ไทยและเวียดนามมีความสัมพันธ์ติดต่อกันมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าในบางช่วงเวลา สายความสัมพันธ์นี้อาจไม่ราบรื่นและมีการกระทบกระทั่งกันอยู่บ้าง แต่ความขัดแย้งดังกล่าวไม่อาจทำให้สายสัมพันธ์ดังกล่าวขาดสะบั้นลงได้ ดังที่นักปฏิวัติคนสำคัญของเวียดนามคือฟาน โบย โจว (Phan Bội Châu) เคยเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามไว้ว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับเวียดนามนั้นเหมือนลิ้นกับฟัน”⁹⁵ และจากการศึกษาเอกสารของทางเวียดนาม เราสามารถสรุปมุมมองของรับรู้และความเข้าใจของเวียดนามต่อไทยว่าตั้งอยู่บนเงื่อนไขและมีแนวโน้ม ดังต่อไปนี้

1) ความขัดแย้งระหว่างไทยและเวียดนามในอดีตได้เกิดจากการเผชิญหน้ากันโดยตรงของทั้งประเทศ แต่มักเกิดจากปัจจัยหรือสาเหตุภายนอก เช่น กระแสการต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในช่วงสงครามเย็น หรือความตึงเครียดที่เกิดจากปัญหาแกมพูชาในช่วงปี ค.ศ. 1979 – 1989 ซึ่งต่างจากความขัดแย้งระหว่างไทยกับประเทศอื่นๆ เช่น ไทยกับแกมพูชา ไทยกับลาว หรือไทยกับพม่า ซึ่งเป็นการเผชิญหน้ากันโดยตรง จึงอาจมองได้ว่าการปรับทัศนคติและเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในปัจจุบันและอนาคตนั้นไม่ใช่เรื่องยากจนเกินไป เนื่องจากความขัดแย้งหรือความบาดหมางในอดีตนั้นมิได้สร้างรอยร้าวลึกหรือเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำ ความเข้าใจกันอีกครั้

⁹³ Nguyễn Diêu Hùng, “Quan hệ Việt Nam – Thái Lan từ đầu thập kỷ 90 (thế kỷ 20) đến nay”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 4 (49) 2001. P. 60.

⁹⁴ อ้างแล้ว หน้า 61.

⁹⁵ อ้างใน Nguyễn Công Khanh, “Hoạt động của các nhà yêu nước Việt Nam ở Xiêm (Thái Lan) đầu thế kỷ XX sau khi phong trào Đông Du thất bại”. *Quan hệ văn hoá, giáo dục Việt Nam – Nhật Bản và 100 năm Phong Trào Đông Du*. P. 355.

2) การรับรู้และความเข้าใจต่อกันระหว่างไทยและเวียดนามในอดีตนั้นมักตั้งอยู่บนพื้นฐานของความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน และความพยายามที่แข่งขันกันมีอิทธิพลหรือมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคมากกว่าที่จะร่วมมือกันอย่างแท้จริง สังเกตได้จากพัฒนาการของรัฐไทยและเวียดนามในอดีตมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือเมื่อสถาปนาหรือรวมเป็นรัฐชาติได้แล้วมักมุ่งขยายดินแดนไปในฝั่งของลาวและกัมพูชาเช่นเดียวกันจนนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจต่อกันเนื่องด้วยไม่สามารถประเมินความทะเยอทะยานของอีกฝ่ายหนึ่งได้ และความรู้สึกดังกล่าวดำเนินเรื่อยมาและยังคงทิ้งร่องรอยไว้ในยุคปัจจุบันด้วย

3) ข้อได้เปรียบประการหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามคือไทยไม่ได้เป็นคู่ตรงข้ามหลักของเวียดนามในการเขียนประวัติศาสตร์และกระบวนการปลูกฝังชาตินิยมของเวียดนามซึ่งต่างจากคู่กรณีของเวียดนาม เช่น จีน ฝรั่งเศส หรือ อเมริกา แต่ในการประเมินสถานการณ์หรือบทบาทของเวียดนามในระดับภูมิภาคหรือระดับโลกนั้น เวียดนามมักเปรียบเทียบตนเองกับไทยเสมอโดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจหรือบทบาทของประเทศในเวทีอาเซียน ไทยจึงเปรียบเสมือนตัวเปรียบเทียบหรือคู่แข่งชั้นของเวียดนามมากกว่าที่จะเป็นเป้าหมายของการเกลียดชังหรือโจมตี

4) การศึกษาเอกสารของเวียดนามที่เขียนขึ้นในยุคหลังสงครามเย็นได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเวียดนามตระหนักถึงความเป็นจำเป็นในการร่วมกันของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงความร่วมมือกับไทยในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การเกษตร การพัฒนาทางอุตสาหกรรม เป็นต้น การตระหนักถึงความจำเป็นของการร่วมมือกันดังกล่าวทั้งในระดับทวิภาคีและระดับภูมิภาคจะช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและแนวโน้มของการร่วมมือกันอย่างแท้จริงได้ในอนาคต

5) พลวัตของมุมมองและทัศนคติของเวียดนามต่อไทยนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการติดต่อและปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้นในยุคหลังสงครามเย็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่เวียดนามเปิดประเทศและปรับนโยบายทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังเป็นผลมาจากการยกเว้นการลงตราวีซ่าที่ทำให้ผู้คนจากทั้งสองประเทศสามารถเดินทางไปมาระหว่างกันได้สะดวกยิ่งขึ้น ดังนั้น การที่ประชาชนทั้งสองประเทศได้สัมผัสถึงวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของกันและกันยิ่งขึ้นย่อมเกิดความเข้าใจและการรับรู้จากประสบการณ์ตรงดังที่เห็นได้จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวเวียดนามที่เคยเดินทางเข้ามาในประเทศไทยได้กลับไปบอกเล่าสิ่งพวกเขาพบเห็นและประทับใจ ซึ่งความรู้สึกจากสิ่งๆ ที่พวกเขาได้สัมผัสและรับรู้โดยตรงนั้นย่อมส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้าใจต่อกันมากกว่าความพยายามจากภาครัฐ ดังเช่นที่เห็นได้จากกรณีของความทรงจำของชาวเวียดเกี๋ยวที่เคยได้รับความช่วยเหลือจากพี่น้องชาวไทย

หากกล่าวโดยสรุป ภาพรวมของการรับรู้และความเข้าใจของเวียดนามต่อไทยมีความหลากหลายและมีพลวัต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้มีส่วนร่วมและบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ และการเมือง ที่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา หากแต่อย่างน้อยสิ่งหนึ่งที่เราคควรยินดีคือไทยมี “พื้นที่” อยู่ในประวัติศาสตร์ของเวียดนามมาอย่างต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 12 (ซึ่งต่างจากบางประเทศ เช่น พม่า ซึ่งการรับรู้ของเวียดนามต่อพม่าจำกัดมากและเพิ่งเริ่มปรากฏชัดเจนมากขึ้นในช่วงหลังคริสต์ศตวรรษที่ 18) และแม้ว่าภาพลักษณ์ของไทยในประวัติศาสตร์และข้อเขียนต่างๆ ของเวียดนามนั้นติดอยู่กับภาพของการเป็นประเทศ

ที่มีใกล้ชิดกับจีนหรือสหพันธรัฐอเมริกา (thân Mỹ) ซึ่งเป็นคู่อริของเวียดนาม แต่โดยรวมแล้วเวียดนามมองไทยในฐานะมิตรประเทศและเพื่อนบ้านที่สำคัญในภูมิภาคอาเซียน อีกทั้งยังเห็นถึง "ความจำเป็น" ที่ต้องร่วมมือกับไทยในทุกด้าน แม้ในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศนั้นมีบ้างบางครั้งที่เวียดนามแสดงความไม่พอใจต่อบทบาทและท่าทีของไทยต่อเวียดนาม แต่จากการศึกษาข้อมูลของเวียดนามแล้วพบว่า ทำยที่สุดแล้ว เวียดนามค่อนข้าง "เข้าใจ" ไทย ยิ่งไปกว่านั้น หากเรามองเฉพาะลงไปถึงความสัมพันธ์ทางการค้าขายที่มีมานานและความสัมพันธ์ของภาคประชาชนผ่านชาวเวียดนามที่อยู่ในประเทศไทยซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของพหุสังคมไทยที่กระจายกันอยู่ตามจังหวัดต่างๆ แล้ว จะพบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้นของความพี่น้องร่วมภูมิภาคและมิตรประเทศต่อกันอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการสร้างสายสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในปัจจุบันและอนาคต

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่ากังวลใจคือในส่วนของไทยเองต่างหาก แม้ว่าในปัจจุบันสังคมไทยมีความตื่นตัวและให้ความสนใจเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งประเทศเวียดนามมากขึ้น แต่คำถามที่ชวนให้ขบคิดต่อไปคือ เรามีความเข้าใจและการรับรู้เกี่ยวกับประเทศเวียดนามมากน้อยเพียงใด สิ่งที่ตกค้างจากความหวาดระแวงและความขัดแย้งในอดีตยังคงเป็นกำแพงขวางกั้นการรับรู้และความเข้าใจของไทยต่อเวียดนามอยู่หรือไม่ และองค์ความรู้ของเราต่อเพื่อนบ้านจะก้าวทันกระแสของความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกปัจจุบันหรือไม่

บรรณานุกรม

ภาษาเวียดนาม

- Bùi Văn Hùng, “Vài nét chính sách đối ngoại của Việt Nam trong thời kỳ Đổi Mới (1986 - 2005)”. *Nghiên Cứu Lịch Sử*. 8 (364), 2006.
- Châu Long, “Việt Kiều tại Thái Lan”. *Sử Địa*, 1969
- Dương Duy Bằng, “Quan hệ giữa Việt Nam – Campuchia – Xiêm giai đoạn 1802 – 1834”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 4 (79), 2006.
- Dương Duy Bằng, “Quan hệ giữa Việt Nam – Campuchia – Xiêm giai đoạn 1834 – 1848”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*, số 3 (96), 2008.
- Đặng Văn Chương, “Quan hệ Pháp – Xiêm từ 1662 đến 1893”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 3 (48), 2001.
- Dương Xuân Cường. “Hình ảnh người Việt Nam trong Nirat Phukhau Thoong của nhà thơ Thái Lan Xùn thon Phu” trong *Nghiên Cứu Đông Nam Á* (Southeast Asian Studies). Số 2 (3), 1991.
- Đặng Văn Chương, “Quan hệ Xiêm với các nước láng giềng phía đông dưới thời Taksin (1767 – 1782)”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 5 (50), 2001. P. 52.
- Đặng Văn Chương, “Những bước thăng trầm trong quan hệ Việt – Xiêm nửa đầu thế kỷ XIX”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*, số 5 (74), 2005.
- Đào Minh Hồng, “Vài nét về quan hệ đối ngoại của nước Xiêm thời kỳ 1851 – 1910”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 5 (44), 2000.
- Đông Tùng, “Sự Nghiệp Cách Mạng Giải Phóng Dân Tộc của Việt Kiều tại Thái Lan”. Nguyễn Hồng Dung, “Việt Kiều ở Thái Lan trong Những Năm 1947 – 1950 – 1954”. Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008.
- Hồng Dung, “Tình hình hai nước Việt – Xiêm đến trước năm 1945”. Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008.
- Hồ Anh Thái. *Trở thành nhân vật của tôi*. Hanoi: NXB Hội Nhà Văn, 2005.
- Huỳnh-Lửa, “Thái- Lan, một thuộc địa kiểu mẫu của chủ nghĩa thực dân mới của đế quốc Mỹ ở Đông Nam Á” *Lịch Sử*. 55 (10), 1963.
- Kim Ngọc Thu Trang, “Ảnh hưởng của phương Tây đối với công cuộc cải cách ở Xiêm thế kỷ XX”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*, số 5 (98), 2008.
- Khoa Chính trị quốc tế và ngoại giao Việt Nam, Bộ môn chính sách đối ngoại Việt Nam. *Ngoại giao Việt Nam từ thuở dựng nước đến trước cách mạng tháng tám 1945*. Hanoi: Học Viện Quan Hệ Quốc Tế, 2001.
- Lại Bích Ngọc, “Về việc vua Xiêm RAMA I cuu mang, giúp đỡ Nguyễn Ánh”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 1 (58), 2003.
- Lê Mạnh Trinh. *Cuộc vận động cứu quốc của Việt kiều ở Thái – Lan*. Hanoi: NXB Sự Thật, 1961.
- Lê Quốc Sản. *Chi Đội Hải Ngoại IV (Chi Đội Trần Phú)*. NXB Tổng Hợp Đồng Tháp, 1989.
- Lê Thị Kim Liên, “Gia Đình Tôi theo Cách Mạng theo Bác Hồ”. Nguyễn Hồng Dung, “Việt Kiều ở Thái Lan trong Những Năm 1947 – 1950 – 1954”. Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008.
- Nguyễn Bá Trác. *Hạn – Mạn Du Ký: Xiêm – Tàu – Nhật Bản (1908-1914)*. Hanoi, 1921.
- Nguyễn Công Khanh, “Hoạt động của các nhà yêu nước Việt Nam ở Xiêm (Thái Lan) đầu thế kỷ XX sau khi phong trào Đông Du thất bại”. *Quan hệ văn hoá, giáo dục Việt Nam – Nhật Bản và 100 năm phong trào Đông Du*. Hanoi: NXN Đại Học Quốc Gia Hà Nội, 1996.

- Nguyễn Diệu Hùng, “Quan hệ Việt Nam – Thái Lan từ đầu thập kỷ 90 (thế kỷ 20) đến nay”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 4 (49) 2001.
- Nguyễn Duy Chính, “Tương quan Xiêm – Việt cuối thế kỷ 18”. *Tạp Chí Nghiên Cứu và Phát Triển*, số 6 (65), 2007.
- Nguyễn Duy Chính, “Tương quan Xiêm – Việt cuối thế kỷ 18 (tiếp theo)”. *Tạp Chí Nghiên Cứu và Phát Triển*, số 2 (67), 2007.
- Nguyễn Duy Chính, “Tương quan Xiêm – Việt cuối thế kỷ 18 (tiếp theo)”. *Tạp Chí Nghiên Cứu và Phát Triển*, số 1 (65), 2008.
- Nguyễn Hồng Dung, “Việt Kiều ở Thái Lan trong Những Năm 1947 – 1950 – 1954”. Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008.
- Nguyễn Hoàng Sơn. *Tranh luận văn học*. Hanoi: NXB Văn Học, 2000.
- Nguyễn Khánh Vân, “Mối quan hệ giữa Mỹ và Thái Lan trước những diễn biến ở Đông Dương từ năm 1975 đến nay”. *Về Lịch sử – văn hoá ba nước Đông Dương*. Hanoi: Viện Đông Nam Á, 1983.
- Nguyễn Khắc Viện. *Thái Lan: Một số nét về chính trị, kinh tế – xã hội, văn hoá và lịch sử*. Hanoi: NXB Thông Tin Lý Luận, 1988.
- Nguyễn Khắc Viện. *Đạo và Đời*. Hanoi: NXB Khoa Học Xã Hội, 2007.
- Nguyễn Lê Thị, “Mối quan hệ giữa Việt Nam với các nước trong khu vực Đông Nam Á qua thư tịch cổ Việt Nam”. *Về lịch sử Đông Nam Á thời cổ*. Hanoi: Viện Đông Nam Á, 1983.
- Nguyễn Lương Bích. *Lược sử ngoại giao Việt Nam các thời trước*. Hanoi: NXB Quân Đội Nhân Dân, 1996.
- Nguyễn Ngọc Lan, “Vai trò của Thái Lan trong việc liên kết châu Á với châu Âu” *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 4 (67) 2004.
- Nguyễn Thị Hoái, “30 năm quan hệ hợp tác Việt Nam – Thái Lan”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 5 (74), 2005.
- Nguyễn Thị Hoàn, “Vài nét về quan hệ Việt Nam – Thái Lan những năm đầu thế kỷ XXI” *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 1 (70) 2005.
- Nguyễn Thị Loan, “Con đường xuyên tây đưa vũ khí từ Thái Lan về Nam Bộ”. *Có Một Trận Tuyển Thâm Lặng*. Hanoi: NXB Chính Trị Quốc Gia, 1995.
- Nguyễn Thu Mỹ – Đặng Bích Hà. *Thái Lan cuộc hành trình tới câu lạc bộ các nước công nghiệp mới*. Hanoi: Sự Thật, 1992.
- Nguyễn Trọng Hậu, “Vị trí địa bàn Thái Lan trong các hoạt động đối ngoại của nước Việt Nam Dân Chủ Cộng Hòa những năm 1947 – 1949”. *Nghiên Cứu Lịch Sử*. 3 (312) (IX – X), 2000.
- Nguyễn Tương Lai, “Truyền thống đối ngoại của các vương triều Thái Lan”. *Phương Đông Hợp Tác và Phát Triển*. Hanoi: NXB Đại Học Quốc Gia Hà Nội, 2004.
- Nguyễn Văn Khoan, “Thái Lan – Địa bàn liên lạc của các mạng Việt Nam”. Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008.
- Phạm Đức Dương, “Mékong – Sông Mạ – Dòng Sông Khoan Dung” *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 6 (69) 2004
- Phạm Hồng Tùng, “Vài nhận định về cuộc cải cách ở Thái Lan (SIAM) dưới các triều vua Monhkut và chulalongkorn từ cái nhìn so sánh khu vực”. *Nghiên Cứu Lịch Sử*. 6 (331) (XI – XII), 2003.
- Phan Huy Lê, “Việt Nam trong quan hệ với Đông Nam Á và Đông Á”. *Phương Đông Hợp Tác và Phát Triển*. Hanoi: NXB Đại Học Quốc Gia Hà Nội, 2004.
- Sơn Tùng. *Con Ngườ i và Con Đường*. Hanoi: NXB Văn Hoá – Thông Tin, 1993.
- Sự thật về quan hệ Thái Lan – Cam – Pu – Chia Thái Lan – Lào*. Hanoi: NXB Sự Thật, 1985.
- Trần Đình Lưu, “Việt Kiều ở Thái Lan từ Năm 1964 đến nay”. Nguyễn Hồng Dung, “Việt Kiều ở Thái Lan trong Những Năm 1947 – 1950 – 1954”. Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008.

- Trần Khánh, “Phát triển thiếu bền vững, trường hợp của Thái Lan”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 4 (49) 2001.
- Trần Ngọc Định, “Tập đoàn quân phiệt Tha-Nom – Pra-Phạt – công cụ của các chủ nghĩa thực dân mới của Mỹ ở Thái-Lan”. *Nghiên Cứu Lịch Sử*. 157, 1974.
- Trần Thị Lý, “Một số chứng cứ về mối quan hệ văn hoá Việt Nam – Thái Lan”. *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 2 (31), 1998.
- “Tọa đàm khoa học nhân kỷ niệm 30 năm quan hệ Việt Nam – Thái Lan (1976-2006). *Nghiên Cứu Đông Nam Á*. Số 4 (79), 2006.
- Việt Nam nhỏ hay không nhỏ*. Hanoi: NXB Thông Tấn, 2007.
- Ủy ban khoa học xã hội Việt Nam, Ban Đông Nam Á. *Thư tịch cổ Việt Nam viết về Đông Nam Á phần Xiêm*. Hanoi, 1977.
- Viện Đông Nam Á, “Người Thái Lan” Nguyễn Văn Khoan (ed.). *Người Việt ở Thái Lan 1910 – 1960*. Ho Chi Minh: NXB Công An Nhân Dân, 2008.

ภาษาอังกฤษ

- Department of South East Asian Studies, Social Science Committee of Vietnam. *History and Culture of South East Asia: Studies on Thai*, 1981.
- Jayanama, Pinsuda. *Vietnam's Economic Reforms and its International Implications*. M.A. Paper. University of Chicago, 1994.
- Nguyễn Khắc Viện. *Vietnam: A Long History*. Revised edition. Hanoi: NXB Thế Giới, 1999.
- Pelly, Patricia M. *Postcolonial Vietnam: New Histories of the National Past*. Durham and London: Duke University Press, 2002. P. 11.
- Pike, Douglas. “Vietnam in 1980: The Gathering Storm?”. *Asian Survey*, Vol. 21, No. 1 (Jan 1981).
- Porter, Gareth. “The Vietnamese Perspective on Thailand”. Paper presented at the workshop on *Future ASEAN – Vietnam Relations*. Institute of Security and International Studies, Chulalongkorn University, 7-9 February 1983.

ภาษาไทย

- เฉลิมชัย ผิวเรืองนนท์. **ทัศนคติคนไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อเวียดนาม : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดที่มีและไม่มีชาวเวียดนามอพยพอาศัยอยู่**. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อความ เป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและเวียดนาม**. กันยายน 2549.
- สุนทรภู่. **นิราศภูเขาทอง**. พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานฌาปนกิจศพนางแก้ว ภวภูตานนท์ อดีตกวี เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2498. พระนคร. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.

เว็บไซต์

www.vnnn.vn

www.thanhvien.com.vn

www.tuoiitre.com.vn

www.dantri.com.vn

www.nhadan.org.vn

www.tienphong.org

มติชนออนไลน์

กรุงเทพธุรกิจออนไลน์